

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XIV^{то} обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

III заседание, понеделникъ, 10 януарий 1911 г.

(Открито отъ председателя г. д-ръ П. Ораховацъ, въ 3 ч. слѣдъ пладне)

Прѣдседателътъ: (Звъни) Засѣданието се отваря. Моля г. секретаря да провѣри отсъствающитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретарь д-ръ А. Гиргиновъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Никола Андрѣевъ, Георги Арабаджиевъ, Константинъ Батоловъ, Андрѣй Башевъ, Янко Божиловъ, Димитъръ Бончевъ, Дончо Велевъ, Константинъ Велиновъ, Недѣлко Вельовъ, Петко Гачевъ, Никола Георгиевъ, Иванъ Гешовъ, Йонко Гунчевъ, Генчо Денчевъ, Петъръ Димитровъ, Василь Димчевъ, Колю Добревъ, Димитъръ Драгиевъ, Байко Друмевъ, Владимиръ Дяковичъ, Никола Дяковичъ, Пани Ивановъ, Юрданъ Ивановъ, Михаилъ Икономовъ, Тодоръ Икономовъ, Дани Илиевъ, Иванъ Инджовъ, Мустафа Исмаиловъ, д-ръ Георги Калинковъ, Александъръ Каназирски, Димитъръ Каранешевъ, Георги Кермедчиевъ, Христо Конкиловъ, Димитъръ Константиновъ, Георги Коприпаровъ, Атанасъ Краевъ, Рашко Маджаровъ, Димитъръ Маноиловъ, Киро Маричковъ, Илия Марковски, Ганчо Марковъ, Цоло Мисловъ, Никола Митевъ, Минко Михайловъ, Тодоръ Михайловъ, д-ръ Ненко Наконъ, Начо Начовъ, Георги Палашевъ, Дончо Паназовъ, Стефанъ Паприковъ, Недко Пеневъ, Димитъръ Пенковъ, Петъръ Петровъ, Петъръ Пешевъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Драганъ Поповъ, Никола Поповъ, Стефанъ Поповъ, Янко Поповъ, Станьо Пранджовъ, д-ръ Еньо Разпоповъ, Стефанъ Родевъ, Иванъ Саллабашевъ, Иванъ Самарджиевъ, Коста Силеровъ, Тодоръ Статковъ, Димитъръ Стефановъ, Георги Сукуровъ, Ангелъ Тараторовъ, Славчо Тенчовъ, Иванъ Терзиевъ, Петъръ Тодоровъ, Христо Тоневъ, Христо Тричковъ, Гани Черневъ и Георги Шиваровъ)

Прѣдседателътъ: Отсъствуватъ 76 народни прѣдставители, слѣдователно, има изискуемото се число, за да се смѣта засѣданието за законно.

Съобщавамъ на Събранието, че отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи е постѣпилъ законопроектъ за разрѣшение на Пловдивския окръгъ и на Каралийската община, Добришка околия, да сключатъ заеми.

Постѣпило е прѣдложение отъ харманлийския народенъ прѣдставителъ г. Василь Милевъ, съ което

моли да се прѣпечата и раздаде законопроектътъ за построяване желѣзнопътна линия между Хасково и станция Каменецъ, който законопроектъ той е билъ внесълъ миналата година. Ще се отпечата и ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Минаваме къмъ дневния редъ, пунктъ първи — второ четене прѣдложението на варненския народенъ прѣдставителъ г. Никола Кжневъ, за отмѣнение рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание, пета редовна сесия, засѣдане отъ 21 декемврий 1907 г., относително изплащане обезщетението на дружеството А. Давидовъ & С-ие.

Има думата г. докладчикътъ на комисията:

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: Комисията по Министерството на правосъдието направи слѣднитѣ измѣнения въ това прѣдложение. Въ чл. 1 заличи думитѣ „има обратна сила и“, защото счете, че това е една излишна фраза въ прѣдложението, така както е прѣдставено отъ варненския народенъ прѣдставителъ г. Кжневъ.

Освѣтъ това, комисията прибави единъ новъ чл. 2, като имаше прѣдъ видъ всичкитѣ онѣзи разисквания, които станаха тукъ, и пожелания, които се изказаха.

По този начинъ заглавието на това прѣдложение, споредъ комисията, е слѣдното:

„З а к о н ъ

за отмѣнение рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание, съ което е било одобрено XIV-то постановление на Министерския съвѣтъ отъ 12 юний 1907 г.“

Прѣдседателътъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ заглавието на законопроекта, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: Чл. 1 си остава тѣй, както е въ прѣдложението, само съ измѣнението, което споменахъ — че думитѣ „има обратна сила и“ се изхвърлятъ. Въ отпечатания докладъ на комисията има една печатна погрѣшка: тамъ кавичката

е преди думата и, когато би трябвало да слѣдва слѣдъ думата и, по този начинъ чл. 1 ще има слѣдното съдържание: (Чете)

„Чл. 1. Отмѣнява се приетото въ XL-то заседание отъ 21 декемврий 1907 г. рѣшение на XIII-то обикновено Народно събрание, пета редовна сесия, съ което се е одобрило XIV-то постановление на Министерския съветъ отъ 12 юний 1907 г., протоколъ № 65. Това отмѣнение унищожавя всички правни послѣствия, произтекащи отъ постановлението на Министерския съветъ отъ 12 юний 1907 г. и отъ рѣшението на Народното събрание отъ 21 декемврий 1907 г., прието въ XL-то заседание.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ члена тъй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: (Чете)

„Чл. 2. Датата на завеждането дѣлото на А. Давидовъ и С-ие противъ държавата, възъ основа рѣшението на поменатото въ по-горния членъ рѣшение на Народното събрание, прѣкъсва течението на давността.“

„Въ случай че заинтересованата страна изостави заведената вече възъ основа на същото рѣшение на Народното събрание процесъ противъ държавата, направениятъ съдебни и по воденето на дѣлото различни въ първата съдебна инстанция и се повръщатъ“ — повръщатъ се именно на заинтересованата страна, която е завела това дѣло противъ държавата, възъ основа рѣшението на Народното събрание.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Никола Кжневъ.

Н. Кжневъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Вземамъ думата, за да се противопоставя на искането на комисията, да се допълни моето прѣдложение съ новъ чл. 2, съдържанието на който се прочете отъ г. докладчика, а именно: давността да се смѣта прѣкъсната съ исквата молба, подадена до Софийския окръженъ съдъ по гражданското дѣло № 1.213 отъ 1909 г., ако това бѣде прѣкратено, и да се повърнатъ митата на А. Давидовъ и С-ие. Този чл. 2 се дължи, вѣроятно, на недоброто, на лошото освѣдомление отъ страна на комисията върху обстоятелствата на тази работа. Дълга, прочее, да ви дамъ едно кратко изложение на този въпросъ, за да бѣда добръ разбранъ.

Работата стои така. На 13 януарий 1894 г. се сключва единъ договоръ между държавата и колективното дружество А. Давидовъ и С-ие, състоящо се отъ г. г. А. Давидовъ, М. Калъповъ, Ст. Марковъ, изъ София, Иванъ Стояновъ, изъ Русе, Иванъ Стамболовъ, изъ Търново, и Иванъ Цанковъ, изъ Бургазъ. Същината на договора, сключенъ между колективното дружество А. Давидовъ и С-ие и държавата, е такава: г. г. А. Давидовъ и С-ие се задължаватъ, прѣзъ врѣмето отъ 13 януарий 1894 г. до 13 януарий 1899 г., т. е. за единъ периодъ отъ петъ години, да прѣнесатъ по българскитѣ държавни желѣзници Ямболъ—Бургазъ, постѣ, Бѣльово—София—Цариградъ, Варна—Русе, стоки въ размѣръ на 1.950 вагона. Българската държава се задължава да направи отстъпки тѣмъ отъ общата тарифа по прѣнасянето на стокитѣ. Опредѣлена е отстъпката, която трѣба да имъ се прави. Така, напр., за петроля по 6 ст. на тонъ и километъръ, за разнородни стоки по 12 ст., за еднородни стоки пакъ по 12 ст. и т. н. Вие виждате, че договорътъ по своята същина е много простъ, никаква сложностъ не съдържа. Слѣдъ сключването на договора, почва се прѣнасянето. Съ постановление отъ 28 януарий 1895 г. Министерскиятъ съветъ постановява: да се даватъ аналогични из-

годи и на други транспортни фирми, а не само на А. Давидовъ и С-ие, по мотивъ, че договорътъ, сключенъ между държавата и А. Давидовъ и С-ие, не съдържа никаква клауза, която да обвързва държавата да не дава и на други търговци или комисионери отстъпки, подобни на ония, които сж дадени на А. Давидовъ и С-ие. Фирмата А. Давидовъ и С-ие смѣта, че държавата, съ самия фактъ, че почва да дава изгоди и на други комисионери, нарушила била договора, сключенъ между нея и държавата, и, поради това, претендирала отъ държавата 2 милиона лева. (Удивление) Хлопала тази фирма прѣдъ разни министерства за удовлетворение претенцията ѝ за врѣди и загуби, произтекащи отъ нарушение договора, обаче всички министерства, които сж поемали управлението на страната отъ 1894 г. до 1903 г., сж намирали претенцията на тази фирма за неоснователни и сж ги отблъсквали. Когато става министъръ г. Халачовъ, назначава една комисия, въ която не влиза нито единъ правникъ и която комисия е била натоварена изключително да се занимае съ чисто техническата страна на въпроса, не, обаче, и съ правната страна. На тази комисия, по всичко се вижда, е казано, че по принципъ фирмата А. Давидовъ и С-ие има право да рекламира отъ държавата врѣди и загуби по мотива, че ужъ държавата е била нарушила договора, и комисията се натоварва да опредѣли размѣра на тия врѣди и загуби. Комисията, на основание на даннитѣ, които ѝ сж били дадени отъ А. Давидовъ и С-ие, дава заключение, че размѣрътъ на врѣдитѣ и загубитѣ, причинени на А. Давидовъ и С-ие, възлизатъ на кръгла сума 1.748.684 л. и 70 ст. на туй отгортъ. (Очудване) Както виждате, министъръ Халачовъ, движимъ отъ желание да прави велики благодѣяния на държавата...

А. Екимовъ: Г. Кжневъ, ако сте добръ да кажете имената на комисаритѣ, да ги знаеме.

Н. Кжневъ: Моля, ще Ви ги кажа. Тѣ сж подробности безъ значение.

А. Екимовъ: Нека чуемъ имената имъ.

Н. Кжневъ: Г. министъръ Халачовъ внася въ Министерския съветъ въпроса съ докладъ, съдържащъ неговото искане да се заплати на фирмата А. Давидовъ и С-ие за рефакции — тѣ е една нищожна сума — за нѣкакви врѣди и загуби кръглата цифра 425.040 л. Въ доклада на министъра Халачовъ не става дума за остатъка отъ рекламираната сума; нѣма подадено заявление отъ А. Давидовъ и С-ие, че се съгласяватъ на това прѣдложение на държавата и оттеглятъ останалата частъ отъ тѣхнитѣ претенции до размѣръ 2 милиона лева, нито пъкъ въ самото постановление на Министерския съветъ е казано, че останалата частъ отъ тѣхнитѣ претенции се погасява; и държавата мълчи за разликата отъ 1½ милиона лева, и А. Давидовъ и С-ие мълчатъ за тази разлика. Какво ще стане по-нататъкъ? Въпросътъ е откритъ. Но, въ всѣки случай, Министерскиятъ съветъ, на основание мнѣнието на лица, които нѣматъ никаква вѣщина по правни въпроси, а сж само техници, безъ да консултира държавния адвокатъ или нѣкой другъ правникъ, взема рѣшение, съ което признава, че държавата имала да дължи половинъ милионъ лева и постановява да се заплати тая сума. Министерскиятъ съветъ внесе въ своето постановление на одобрение въ Народното събрание, което въ края вече на 1907 г. го одобрило. Веднага се поднася туй рѣшение на държавния глава за санкция; одобрява се, обнародва се въ надвечерието на падането на тогавашното правителство. Туй рѣшение е обнародвано въ „Държавенъ вѣстникъ“ отъ 8 януарий 1908 г.; веднага се изготвя и платежна заповѣдъ. За частите на държавата, министъръ Халачовъ си отива въ Търново и на негово мѣсто иде почитениятъ г. министъръ

Малиновъ. Той намира основание да спре издаването на платежната заповѣдъ. Както виждате, черенъ облакъ, така да се каже, се изпрѣчва на пътя на г. г. А. Давидовъ и С-ие. Хлопатъ и слѣдъ това прѣдъ г. министра прѣзъ 1908 г., хлопатъ и прѣзъ 1909 г. и като намиратъ, че административната врата не може да имъ се отвори, обръщатъ се къмъ Софийския окръженъ съдъ съ искова молба отъ 4 септември 1909 г. Не безинтересно е, г. г. народни прѣдставители, да знаете съдържанието на исквата молба, защото, въ свръзка съ него, вие ще има да рѣшите, доколко почитаемата комисия, натоварена да изучи моето прѣдложение, е била въ право да иска отъ васъ да вотирайте и втори нѣкакъвъ членъ, който разрѣшава въпросъ за давностъ и въпросъ за възвръщане на мита. Тази искова молба е подадена отъ г. Загорова, софийски адвокатъ, назначенъ за ликвидаторъ на дружеството А. Давидовъ и С-ие. Въ нея се казва слѣдното — то е много характерно: „Въ слѣдствие прѣдъ-венитѣ срѣщу държавата рекламации отъ дружеството А. Давидовъ и С-ие е признанъ, че дружеството А. Давидовъ и С-ие има да взема 425.000 л. Казаното постановление на Министерския съветъ е било одобрено отъ XIII-то обикновено Народно събрание съ рѣшение, утвърдено съ указъ № 76 и обнародвано въ бр. 5 на „Държавенъ вѣстникъ“ отъ 8 януарий 1908 г. Слѣдъ това сумата е била прѣдвидѣна въ бюджета, но министрътъ на общественитѣ сгради отказа да ни я плати. Поради това молимъ да осъдите държавата да ни я заплати. За доказателство — подчертавамъ тази дума — прилагаме по единъ екземпляръ отъ бр. 5 на „Държавенъ вѣстникъ“, отъ бюджета на държавата за сѣщата година и протестъ“. Това е всичкото. Вие виждате, г-да, въ исквата молба се говори, че А. Давидовъ и С-ие имали нѣкакви рекламации и че, въ слѣдствие на тѣзи рекламации, държавата, въ лицето на Министерския съветъ и Народното събрание, признала, че има да взематъ половинъ милионъ лева. За другата сума нищо не се говори. За доказателство на това, че държавата прави нѣкакво признание въ лицето на Министерския съветъ и Народното събрание, прѣдставляватъ „Държавенъ вѣстникъ“, въ който е помѣстено рѣшението на Народното събрание. Никакви други доказателства не сж прѣдставили въ съда, за да установятъ своя искъ: нито свидетелски показания, нито вѣщи лица, нито дори договора, сключенъ между тѣхъ и държавата — обърнете внимание на това — нито размѣнената кореспонденция между тѣхъ и държавата, нищо. За единствено доказателство имъ служи постановлението на Министерския съветъ, респективно рѣшението на Народното събрание. Това казано, считамъ за нужно да ви съобща още едно малко обстоятелство. Направи ми впечатлѣние фактътъ, че, когато се е вземало рѣшението на Народното събрание, съ което се е одобрило постановлението на Министерския съветъ, да се заплати половинъ милионъ лева за въображаеми врѣди и загуби на А. Давидовъ и С-ие, участвували е въ засѣданието на Народното събрание и е вдигалъ ръка и нѣкой си Иванъ Панковъ, отъ Бургазъ, членъ отъ сѣщата фирма А. Давидовъ и С-ие. Вие виждате, г-да, той е и съдружникъ, и ищецъ, и народенъ прѣдставителъ, и вотира за себе си да се отпусне отъ Народното събрание тая сума. Това е много характерно. Характерно е, защото сѣщиятъ Иванъ Панковъ, доколкото свѣдѣнията ми се простиратъ, се е оплаквалъ прѣдъ изгълнителната властъ за нѣкакво противозаконие, което се готвѣло да бѣде извършено отъ Народното събрание съ отмѣняване рѣшението, съ което имъ е била опрѣдѣлена сумата отъ половинъ милионъ лева.

Сега на въпроса. Пита се, сме ли ние въ правото си да рѣшаваме да се смѣта давностниятъ срокъ за прѣкъснатъ съ подадената до окръжния съдъ молба

и имаме ли основание да направимъ това? Прѣди всичко, г-да, моля вашето внимание върху обстоятелството, че моето прѣдложение не цѣли прѣкъсчането, закриването на дѣлото, което е възбудено отъ А. Давидовъ и С-ие срѣщу държавата — далечъ е било отъ мене подобно намѣрение. Азъ съмъ искалъ едно: да извадимъ отъ дѣлото този актъ, нареченъ „рѣшение на Народното събрание“ и „постановление на Министерския съветъ“, този записъ, ако щете, това писмено признание, дадено противозаконно, и да се остави на г. г. А. Давидовъ и С-ие да прѣдставятъ всички доказателства, че иматъ да взематъ. Защо, тогава, вие ще имаме да се произнасяме по единъ такъвъ въпросъ за давностъ? Каква смисълъ, каква логика, каква нужда, каква необходимостъ, питамъ азъ. Но нѣкои се били изказали тукъ, при първото четене на моето прѣдложение, когато азъ отсъствувахъ, че като необходимо послѣдствие отъ приемането на направеното отъ мене прѣдложение се явявало прѣкъсчането на дѣлото. Това е една грѣшка, която може да се обясни съ обстоятелството, че лицата, които сж изказали това мнѣние, не сж запознати съ обстоятелствата на работата. Дѣлото ще се движи занапрѣдъ тѣй же, както би се движило едно дѣло, когато се признае единъ записъ за подложенъ и се изключи отъ числото на доказателствата. Азъ завеждамъ дѣло срѣщу Драганъ Стояновъ за една сума отъ 20.000 л., претендирайки, че съмъ му далъ тази сума въ заемъ. За доказателство на своя искъ азъ прѣдставямъ единъ записъ; оказва се, че записътъ е подложенъ, окръжниятъ съдъ го изключва изъ числото на доказателствата; лишавамъ ли се азъ отъ правото да си служа съ други доказателства, за да установя съществуването на заема, напр., свидетелски показания, клетва и други писмени доказателства? Не. Сжистото е и тукъ. Какво искамъ азъ? Азъ искамъ Народното събрание, като признае — а то призна вече съ приемането на чл. 1 отъ моето прѣдложение, защото това е вече новъ чл. 2 — че бившиятъ съставъ на Народното събрание е дѣйствиелъ противозаконно, когато е одобрилъ едно рѣшение на Министерския съветъ, съ което държавата се задължава, се признава длъжница за една сума отъ половинъ милионъ лева, да отмѣни този актъ на признаване и да остави г. г. А. Давидовъ и С-ие въ това положение спрѣмо държавата, въ което тѣ сж се намирали до издаване постановлението на Министерския съветъ. Но какво е било положението на А. Давидовъ и С-ие спрѣмо държавата до издаване постановлението на Министерския съветъ? То е било такова: сжществува въ единъ договоръ между държавата и А. Давидовъ и С-ие. А. Давидовъ и С-ие претендиратъ, че държавата е нарушила този договоръ и че отъ това нарушение сж произтекли за тѣхъ нѣкакви врѣди и загуби — *dommages intérêts contractuels* — въ размѣръ на 2 милиона лева. Да заповѣдатъ! Пактътъ за сѣда е откритъ. Нека си прѣдставятъ всички доказателства и нека си взематъ паритѣ. Ние нѣма да прѣдрѣстваме въпроса: иматъ ли тѣ да взематъ, или не. Ние само искаме едно: като приемемъ прѣдложението, да конституираме, че рѣшението на прѣдишното Народно събрание — XIII-то обикновено Народно събрание — засѣга единъ въпросъ отъ компетенцията на сѣдебната властъ, че съ това рѣшение просто сж прѣнебрѣгнати наредбитѣ на чл. 1 отъ закона за гражданското сждопроизводство, респективно на чл. 13 отъ конституцията. Бидейки така, г-да, щомъ за васъ е ясно, че гражданското дѣло подъ № 1.213 отъ 1909 г. по описа на Софийския окръженъ съдъ, респективно, 2.002 отъ 1910 г., по описа на Софийския апелативенъ съдъ — защото забравихъ да ви кажа, че държавата е била осъдена отъ окръжния съдъ и е апелирала, и дѣлото е висяще въ апелативния съдъ — че това гражданско дѣло ще слѣдва своя пътъ. Не забравяйте и туй, че дѣлото не е разгледвано още въ апо-

лативния съдъ. Призовките сж били пратени, но по-неже дѣлото е било тукъ, въ Народното събрание, не е могло да бѣде сложено на разглеждане. Следователно, още първо заседание нѣма и странитѣ сж въ правото си да прѣдставятъ всички доказателства, когато се повикатъ въ първото заседание. Така гласи законътъ. По тоя въпросъ, значи, ние сме наясно. Щомъ отъ приемането моето прѣдложение не слѣдва, че дѣлото може да бѣде прѣкратено, азъ не намирамъ никакво основание да разрѣшаваме въпроса за давностъ и она за възвръщане на мита. Всичко това е излишно; то е продуктъ на една погрѣшна мисль.

При това, считамъ за нужно да прибавя още слѣдующото. Ние ще трѣгнемъ тъкмо по онзи пътъ, по който сж трѣгнали нашитѣ прѣдшественници, ако разрѣшаваме въпроса за давността и въпроса за възвръщане на съдебни мита. Ами ние въ какво укоряваме или осаждаме прѣдшественитѣ, XIII-то обикновено Народно събрание? Тъкмо въ това, че то се е въпусило да разрѣшава единъ въпросъ отъ компетенцията на съдебната властъ: има ли давностъ, нѣма ли давностъ, това е въпросъ отъ компетенцията на съдебната властъ; трѣбва ли да се възвръщатъ митата, или не, това е въпросъ пакъ отъ компетенцията на съдебната властъ. Ние пакъ бихме се облѣкли съ мантията на единъ съдия и бихме разрѣшавали въпроси, които сж отъ компетенцията на съдебната властъ.

Впрочемъ, не може да става и дума за изтекла давностъ, защото договортъ е сключенъ за петъ години — отъ 1894 до 1899 г., а пъкъ давностниятъ срокъ е 15 години — започва отъ 1899 г. Тѣй че, съвсѣмъ неумѣстно е опасението за давностъ, което е прѣдизвикало вториятъ членъ.

За неизлишно считамъ да добавя и това, че нѣкои г. г. комисари — съ които случайно можахъ да се срѣцна, защото не можахъ да присѣдствувамъ въ комисията — мислятъ, че се било измѣнило юридическото основание на А. Давидова и С-ие съ постановлението на Министерския съвѣтъ. По-погрѣшно мнѣние отъ това азъ не познавамъ. Ако А. Давидовъ и С-ие базиратъ своитѣ претенции на единъ договоръ за наемъ, сключенъ между тѣхъ и държавата, този договоръ абсолютно съ нищо не е измѣненъ съ постановлението на Министерския съвѣтъ, защото азъ ви казахъ, какво означава постановлението на Министерския съвѣтъ. То е едно писмо, съ което се казва: „Г-да! Признаваме, че имате да вземете врѣди и загуби около половинъ милионъ лева“. Съ това измѣнява ли се правното основание на рекламацията? Въ нищо не се измѣнява; никакво измѣнение не сжестува. Тѣй че, отъ фактическа страна, не е основателно искането на комисията, и азъ се надѣвамъ, че г. г. членоветѣ на комисията, слѣдъ обясненията, които имъ дадохъ, ще се съгласятъ, че този членъ е излишенъ, врѣденъ, несъответенъ и, слѣдователно, тѣ ще го оттеглятъ.

Моля ви, прочее, г-да, да не гласувате за члена, прѣложенъ отъ комисията, защото съ това ще извършите единъ актъ, който ще заслужи сжщия же упрекъ, какъвто е заслужило и рѣшението на прѣдшественната камара. Дѣлото е тукъ при мене, и г. г. комисаритѣ могатъ да се справятъ съ него и да видятъ, че и дума не може да става за нѣкакво просрочие, защото давностниятъ срокъ може да почва отъ изтичането на договора — 13 януарий 1899 г. Смѣтнато, оттогава насамъ не може да има нито 15 години. На какво се дължи тая грѣшка? Азъ казахъ: на това, че книгата по дѣлото бѣха у мене и, вѣроятно, г. г. комисаритѣ не сж имали възможностъ да ги прѣгледатъ.

Свършихъ.

Прѣдседателтъ: Има думата г. докладниктъ.

Докладникъ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Вѣрно е, че книгата по претенциитѣ на г. Давидова бѣха у г. Кжнева, но въ края на заседанието си комисията прѣгледа цѣлата прѣписка и, въпрѣки това, комисията не измѣни своето мнѣние, относително образуването на единъ новъ чл. 2 въ прѣдложението на г. Кжнева по слѣднитѣ съображения.

Вѣрно е, че А. Давидовъ и С-ие сж завели дѣло прѣвъ 1909 г. за тази сума, която имъ е била призната отъ Министерския съвѣтъ и потвърдена съ едно специално рѣшение на Народното събрание; завели сж искъ, като ежщеврѣменно сж приложили за доказателство рѣшението на Народното събрание, публикувано въ „Държавенъ вѣстникъ“. Така е, слѣдователно, положението на самото дѣло. Юридическото основание, за да искатъ тѣ да имъ се изплати тази сума, е сжщото онова юридическо основание, което въобще се крие въ тѣхнитѣ претенции, прѣдъвени прѣвъ българското правителство още прѣди излизането на това рѣшение, което е прѣдметъ на настоящия законъ. Това юридическо основание се състои въ слѣдното: да имъ се платятъ всичкитѣ врѣди и загуби, всичкитѣ рефакции и т. н., въз основа на онзи контрактъ, който тѣ сж сключили съ държавата и, слѣдователно, да имъ се дадатъ всички ония суми, които тѣ е трѣбвало да получатъ или като бѣдещи печалби, или вече като прѣтърпѣли врѣди и загуби, понеже държавата била нарушила задълженията си спрѣмо тѣхното дружество въ разрѣзъ съ подписания между държавата и дружеството контрактъ. Юридическото основание на иска на А. Давидовъ и С-ие прѣвъ еждилищата е сжщото, защото смисълътъ на исквата молба е приблизително слѣдниятъ: „Азъ имахъ претенции за тия и тия работи; слѣдъ това съ едно постановление на Министерския съвѣтъ и съ едно рѣшение на Народното събрание ми се призна тази сума, като една сума, която ме трѣбва да покрие моитѣ претенции“. Вѣрно е ежщеврѣменно, че нѣма нито единъ документъ нито въ държавната архива, нито въ съдебното дѣло, съ който да се установява изрично и категорично, че Давидовъ се ограничаваше въ своитѣ претенции въ размѣръ на сумата призната отъ Народното събрание и отъ Министерския съвѣтъ. Следователно, въ случая не може да се говори за никаква спогодба. Обаче, това още не опровергава съ нищо положението, че Давидовъ и С-ие си водятъ своето дѣло пакъ на старото основание — на сжщото основание, на което тѣ сж искали извѣстно възнаграждение, извѣстни пари отъ българската държава, и че въз основа на това Народното събрание вече е гласувало рѣшението, което ние искаме днесъ да отгѣнимъ.

Сега, г. Кжневъ казва, че ние нѣмаме право въобще да се занимаваме съ въпроса за давността, нито съ въпроса за повръщане всички мита и берии, които вече дружеството е платило въ слѣдствие заведжането иска прѣвъ 1909 г. Г. г. народни прѣдставители! Вѣрно е, че рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание бѣ една аномална работа, и че ако тази аномална работа не се отразяваше така злѣ върху интереситѣ на държавата и не нарушаваше принципа, по какъвъ начинъ да се раздава правосъдието въ България, ние нѣмаме да се занимаваме днесъ съ този въпросъ. Но понеже така се е почнало, слѣдва, че и XIV-то Народно събрание ще трѣбва по единъ особенъ начинъ, по една особена процедура да спрѣ врѣдоноснитѣ за държавата послѣдствия, които се криятъ въ прѣдметното рѣшение на Министерския съвѣтъ, по-послѣ потвърдени и одобрени съ рѣшение на XIII-то обикновено Народно събрание. Ето защо за аномалностъ въ настоящия случай не може да се говори; нашето дѣйствиe е насочено къмъ постигането на една цѣль, а тя е: да се прѣмахнатъ послѣдствията отъ постановлението на Министерския съвѣтъ и отъ рѣше-

пието на Народното събрание. Сега, пита се, защо ние ще признаем, че давността не е изтекла, и защо ние ще трябва да признаем на Давидовъ и С-не правото, ако пожелаатъ, да си взематъ митата и беритъ назадъ? Много ясно, г. г. народни представители. Г. Кжневъ прави една съвѣтъ, нека ми бъде позволено да кажа, неудачна аналогия; той сравнява настоящия случай съ онзи процесъ, по който има единъ подложенъ записъ, който записъ, установенъ като подложенъ, не ще има значение по дѣлото, но фактитъ и обстоятелствата на дѣлото могатъ да бъдатъ доказани по другъ начинъ. Тази аналогия е съвѣтъ неудачна по слѣдующитъ съображения. Прѣзъ 1909 г. Давидовъ и С-не завеждатъ дѣло възъ основа на едно рѣшение на Народното събрание, което има силата на законъ, публикувано въ „Държавенъ вѣстникъ“. Това рѣшение не е подложно, никой въ България не може да го обяви за такова, то е дѣйствиелно, то е валидно дотогава, докогато не бъде отменено. Слѣдователно, да се прави горната аналогия е неумѣстно. Рѣшението на Народното събрание не се обезсилва по нѣкаква вина на ищеца; тукъ нѣма страна, която се лишава отъ подложния записъ като доказателство, слѣдъ като тя се е опитала да си послужи съ лъжливи доказателства. Българската държава издава едно рѣшение; Давидовъ и С-не, като български граждани и като ници, узнаватъ това рѣшение отъ „Държавенъ вѣстникъ“. Въ случая нѣма абсолютно никаква вина отъ тѣхна страна, задѣто тѣ почватъ да водятъ едно дѣло възъ основа на една призната тѣхна претенция, възъ основа на едно рѣшение, което има силата на законъ. Когато Давидовъ и С-не — които въ случая отъ гледището на гражданското право сж били добросъвестни, защото не сж тѣ автори на рѣшението, не сж въ състояние да създадатъ закона, който ние днесъ искаме да отменимъ — видятъ като български граждани, като ници спрямо държавата, че послѣдната по единъ или другъ начинъ иде да имъ признае тѣхната претенция, защо да не използватъ тѣзи признания и това рѣшение, публикувано въ „Държавенъ вѣстникъ“?

С. Савовъ: Тѣ сж прѣнебрегнали сжда и сж отишли по компромиски и разбойнически начинъ да уреждатъ тази работа.

Д-ръ А. Гиргинавъ: Ако има разбойничество въ случая, то е извършено отъ друга страна, именно отъ други, които злоумишлено сж прѣнебрегнали своя служебенъ дългъ. Вѣроятно, А. Давидовъ и С-не сж били съгласни по такъвъ начинъ да имъ се признаятъ претенциитъ. Но това още не значи, че единъ граждански заинтересованъ ищецъ спрямо държавата трябва да бъде отговоренъ, защото едно Народно събрание и единъ Министерски съвѣтъ извършватъ едни съвѣтъ незаконни работи въ нашата държава. Тукъ азъ говоря като юристъ. Отговорността на публичната власть не може и не бива да се прѣхвърля върху частни лица, контрагенти на държавата. Това схващане въ гражданския процесъ е най-елементарно. Не може да се мисли, че компанията Давидовъ поради своитъ дѣйстви трѣбва да понесе извѣстни материялни загуби. Слѣдователно, ние сме длъжни да не оцѣтаваме компанията чрезъ новия законъ. При новото положение може да изпъкне въпросътъ за давността. Дѣлото е заведено въ 1909 г., претенцията е призната още въ 1907 г. Сега, ако въ 1910 и 1911 г. компанията Давидовъ ще трѣбва да заведе новъ процесъ, може-би, ще се натъкне на факта, че е настъпила давностъ, и то, слѣдъ като е чакала двѣ години и нѣколко мѣсеца, даже повече, три години и нѣколко мѣсеца, и е тървала, че дѣйствиелно претенцията ѝ е призната. Слѣдователно, слѣдъ като Давидовъ и С-не сж съгласни, че тѣхната претенция е вече призната, слѣдъ

като тѣ сж се основавали на рѣшението на XIII-то общинско Народно събрание, сега да отиватъ въ сѣдилището на ново да прѣдизяватъ своитъ претенции и да имъ се каже, че има давностъ, това значи Народното събрание да влияе върху разрѣшението на въпроса за давността по извѣстенъ граждански споръ. А това ще бъде още по-анормално; защото ние ще имаме само тогава морално право да вземемъ каквото рѣшение, когато можемъ да установимъ, че съ него не измѣняваме въ нищо положението на ищеца, което той е ималъ прѣди 1907 г., прѣди да му се направятъ признания отъ страна на Министерския съвѣтъ и отъ страна на Народното събрание. И ние съ този чл. 2 искаме да възстановимъ на Давидовъ и С-не положението прѣди 1907 г., слѣдователно, тогава, когато тѣ сж могли да завеждатъ на общо основание единъ искъ, безъ специално рѣшение на Министерския съвѣтъ и безъ единъ законъ отъ Народното събрание.

Какво губятъ сега Давидовъ и С-не, ако отидатъ да продължатъ своето дѣло? Много ясно, г. г. народни представители. Прѣди всичко, тѣ се намиратъ въ втората инстанция, когато дѣлото ще се рѣшава окончателно по сѣщество, и въ момента, когато ще се рѣшава дѣлото, тѣмъ се взема най-важното доказателство, което тѣ сж имали право да приложатъ къмъ дѣлото. Напикътъ законъ ще обезсили, именно това тѣхно процесуално доказателство. Вие виждате, какво губятъ тѣ — губятъ първата инстанция, губятъ и втората инстанция, която не е подготвена съ нищо, защото най-важното доказателство имъ се отнема, и най-сетнѣ губятъ най-важното свое доказателство, съ което сж си служили досега и което, може-би, е било главната причина за завеждането на дѣлото; слѣдователно, тѣ въ случая сж изнудадени въ дѣлото, тѣ не могатъ да го продължатъ по-нататъкъ. Но г. Кжневъ казва: може да искатъ отлагане на дѣлото, за да прѣдставятъ нови доказателства. Това е въпросъ, който ще се рѣши отъ апелативния сждъ, и този въпросъ насъ не интересува. По-важно е другото: откъдѣ нахвѣтъ да се иска отъ Давидовъ и С-не да продължатъ своя процесъ, не съ нови доказателства, слѣдъ като имъ се отнематъ старитъ доказателства, да водятъ дѣлото едва въ втората инстанция и да се откажатъ отъ всичкитъ ония прѣимущества, които имъ даватъ общитъ сѣдебни закони, да водятъ дѣлото си въ двѣ инстанции при еднаква законна база. Защото друго е, г. г. народни представители, ако азъ си прѣдставя още въ първата инстанция всичкитъ възможни мои доказателства, да видя, какъ ще бъдатъ тѣ оцѣнени въ първата инстанция, и слѣдъ това въ втората инстанция да мога да прѣдставя нови доказателства, за да мога да осигурия своя искъ; друго е, ако въ втората инстанция, въ момента, когато ще се рѣши дѣлото ми, се отнематъ най-важнитъ доказателства, безъ да ми се дава възможностъ въ втората инстанция по сѣщество да мога да коригирамъ, да допълня ония доказателства, които първата сѣдебна инстанция е единтъ вече прѣцѣпила.

Ето защо на тѣзи основания комисията по Министерството на правосѣдието счита, че е справедливо, както да се признае на Давидовъ и С-не правото, че не е настъпила давностъ, така и да имъ се повърнатъ всичкитъ сѣдебни мита за първата инстанция. На сѣщото основание считамъ, че прѣдложението, което прави г. Кжневъ, е неприемливо и че справедливостта и самата работа изискватъ, щото този чл. 2 да остане така, както комисията го е редактирала.

Г. г. народни представители! Единъ послѣденъ въпросъ. Пита се: защо търтва сега, слѣдъ като ние гласуваме новия законъ, ще трѣбва да признаемъ въ чл. 2, че давността е прѣкъсната и че, слѣдователно, отъ датата на завеждането на дѣлото, прѣзъ 1909 г., почва да тече нова 15-годишна дав-

ност. По другъ начинъ въпросътъ не може да се разрѣши: или ще признаете, или нѣма да признаете, че давността е прѣкъсната. Ако не признаете, вие ще лишите Давидовъ и С-ие отъ прѣимствата, които обикновенитѣ съдебни закони имъ гарантиратъ. Въ противния случай ще трѣбва да се съгласите съ комисията. Защо? Ще ви кажа. Принципиално погледнато, разрѣшението на въпроса по проекта, който ви прѣдлага комисията, е най-доброто. Защото се счита, че завеждането отъ Давидовъ и С-ие на дѣлото, като дѣйствие на А. Давидовъ и С-ие, е вече прѣкъснато давността; сега остава да заведа въ второ дѣло, а това дѣло се води отъ същото лице, слѣдователно, това същото лице ще има да се ползува отъ всичкитѣ облаги, които му е донесло първото завеждане. Слѣдователно, най-принципиалното, най-правилното разрѣшение на въпроса е само това; по другъ начинъ той не може да се разрѣши. Да искате да накарате компанията въ разстояние на двѣ години или въ шестъ мѣсеца да заведе дѣло, та прѣзъ това врѣме да се счита, че давността тече, такава разрѣшение би било съвсѣмъ казуистично, и най-малко принципиално. Ето защо считамъ, че именно онова разрѣшение, което ви дава комисията, е и най-правилно и справедливо.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Комисията мисли ли, че съ завеждането на настоящето дѣло давността е прѣкъсната, или не?

М. Златановъ: Не е нейно право да мисли това, нито парламента има това право — той нѣма съдебна власт.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. Дѣяновъ! По общо правило, давността не се прѣкъсва по отношение на прѣдполагамия бѣдѣщъ новъ процесъ, защото дѣлото, заведено прѣзъ 1909 г., е отдѣлно нѣщо. Ако ние днесъ нищо не поменемъ за давностъ, безспорно е, че завеждането на сегашното дѣло не ще прѣкъсне давността, отъ каквото именно прѣкъсване, може-би, А. Давидовъ и С-ие ще иматъ пужда и затова се прѣдвижда чл. 2, който изрично казва, че онова дѣйствие, да се ползуватъ въ новъ единъ бѣдѣщъ процесъ, и затова въ чл. 2 изрично се казва, че завеждането на дѣлото, като мотивирано и прѣдизвикано отъ рѣшението на Народното събрание, прѣкъсва давността и отъ 1909 г. почва напано да тече давността.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: И безъ това давността е прѣкъсната.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: Не я прѣкъсва, защото, ако сегашното дѣло се прѣкрати, вториятъ бѣдѣщъ процесъ, не ще има никаква връзка съ дѣлото, заведено прѣзъ 1909 г., въ слѣдствие на което и давността не ще се счита за прѣкъсната прѣзъ същата година.

Г. г. народни прѣдставители! Още нѣщо забравихъ да спомена. Г. Къневъ каза, че давността почвала да тече отъ 1899 г. Това е възражение, което не е доказано още съ нищо отъ г. Кънева; и не може така лесно да се твърди, както мисли г. Къневъ, че давността започва отъ 1899 г. Въ всѣки случай, Народното събрание не може да опрѣдѣли, откога почва да тече давността по едно гражданско дѣло, защото това е работа на съда. Но, доколкото азъ знаа, още прѣди 1899 г. Давидовъ и С-ие сж спрѣли работитѣ, тѣ сж се оплакали отъ държавата, прѣдявили сж своитѣ претенции, считали сж, че държавата прѣди 1899 г. е нарушила своя контрактъ, и въ слѣдствие на това искатъ да имъ се плати извѣстно обезщетение. По схващането на компанията, нарушението на контракта е извършено прѣзъ 1895 г., и като смѣтнете отъ 1895 г. до 1911 г., ще

видите, че може да се прѣдполага, какво 15-годишната давностъ е настѣпила. Въ всѣки случай, казвамъ, въпросътъ за давността ще се разрѣши отъ съда; но ние сме длѣжни да отстранимъ всѣка възможностъ, щото по това дѣло да настѣпи давностъ само затова, защото XIV-то обикновено Народно събрание е отмѣнило едно рѣшение на XIII-то обикновено Народно събрание.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Работата ни е доста ясна още отъ онова засѣдание, когато тя тукъ се сложи и обстоятелствено се изложи. Въпросътъ сега е само, да-ли чл. 2, който комисията прѣдлага, е нуженъ за тоя законъ или не. Комисията, като е обсъдила работата, намѣрила е, че трѣбва да има една такава наредба, каквато тя прѣдлага, защото, по нейното мнѣние, ако такава наредба нѣма, може-би, съ закона, който сега ще издадемъ, ще станемъ причина да се затворятъ вратитѣ на правосъдието за А. Давидовъ и С-ие. Възрази се, че комисията нито трѣбва да мисли затова, да-ли е изтекълъ давностниятъ срокъ за прѣдявяването на тая претенция. Отговорътъ не може да бѣде, освѣтъ положителенъ. Комисията не само е била длѣжна да мисли, но и да си рѣши тоя въпросъ: тя трѣбва да бѣде прѣдвидлива. Какво правимъ ние сега съ този законъ? Узаконаваме едно дѣйствие на нашето правителство, което намираме, че е постѣпило правилно, като не е изпълнило едно рѣшение на Народното събрание; оставяме, обаче — и желаемъ това твърдо — вратитѣ на правосъдието отворени за тия господа, които казватъ, че държавното съкровище имъ дължело нѣщо. Откога трѣбва да се приеме, че почва давността на такъвъ искъ, който тѣ би завели за врѣди и загуби срѣщу държавата, като претендиратъ, че такива имъ сж станали? Споредъ вносителя на прѣдложението, отъ края на договора, който тѣ сж сключили съ държавата. Той щѣше да бѣде правъ, ако тѣ не бѣха свободни да искатъ врѣди и загуби по части, а не чакатъ края на срока. Още въ 1895 или 1894 г. министърътъ на финанситѣ имъ е съобщилъ, че нѣматъ право да претендиратъ за какъкви врѣди и загуби затова, дѣто той позволилъ и на други при такива условия да прѣвозватъ стоки по нашитѣ държавни желѣзници. Отъ него день тѣ иматъ право да търсятъ врѣди и загуби за извѣстна частъ въ края на годината, когато щѣха да взематъ рефакции. Ето защо е явно, че поне за нѣкои части отъ тѣхната претенция давността може да се прѣдяви въ съда, и да изгубятъ хората правото си, ако докажатъ, че такава право сж имали. А пъкъ ние държимъ, както обясни народниятъ прѣдставителъ г. Теодоръ Теодоровъ, който е билъ тогава министъръ на финанситѣ, че държавата на тѣхъ нито за стотинка врѣди и загуби не имъ причинила, защото въ договора нѣмало това нѣщо, което тѣ казватъ, че имало; но ние не знаемъ и се дезинтересуваме, защото ние не сме съдебна властъ. Ние само подчертаваме това, което тѣ търсятъ отъ държавата, и понеже сж го потърсили, слѣдъ рѣшението на г. Александра Малиновъ, като министъръ на общественитѣ сгради, по съдѣ, ние казваме, че, може би, сж ги заблудили и затуй сж отишли на съдѣ по такава основание: прѣдставили бюджета и — „молимъ осъдете ги по силата на това, което ние въ еди-кой си параграфъ на бюджета“. Затова азъ считамъ, че комисията цѣлесъобразно е постѣпила, като е наредила да има такава наредба въ закона, който сега прѣдлежи да се издаде, само че тая наредба не трѣбва да говори и за хонорари или възнаграждения за водене на дѣлото, а трѣбва да говори само за съдебни мита и берини. И азъ мисля, че по-цѣле-

съобразна редакция на члена, който ни се предлага, би била настоящата, а именно чл. 2 да се измени така: (Чете) „Във случай че заинтересованата страна оттегли предложението въз основа на същото решение на Народното събрание искът, повръщатъ й се, по нейна молба, внесените съдебни мита и берии, и ако бъде предложенъ, въ два мѣсеца отъ обнародването въ „Държавенъ вѣстникъ“ настоящиятъ законъ, новъ искъ за сумата, която се дири отъ държавата, представителътъ на послѣдната да не прави възражение за давностъ по спора.“ Ние не рѣшаваме тукъ, че има или нѣма давностъ, но ние изпълно-мощяваме правителството чрезъ пълномощника си въ сѣда да не се ползува отъ такова едно възражение. Ние искаме тия хора, ако сж прави, да осждатъ държавата; ако не сж прави, ще платятъ на държавата за водене на дѣлото.

Защо сега азъ турямъ два мѣсеца само? Защото ние не можемъ да оставимъ пакъ редъ години да се изминатъ, да чакатъ кой знае пакъ какви обстоятелства, да отидатъ при тоя или оня министъръ, та пакъ единъ денъ Министерскиятъ съвѣтъ да се обърне на сѣдилище. Ето защо, по моему, трѣбва да имъ кажемъ: „Г-да! Вие сте завели едно дѣло въ сѣдилището, спечелили сте го, но сега очевидно ще го изгубите — ще ви върнемъ митата и беринтѣ, защото ние се считаме отговорни за това, като прѣдполагаме, че сте се заблудили отъ нашето рѣшение, направено отъ Народното събрание въ другъ единъ неговъ съставъ“. Послѣ имъ казваме: „Ако искате, свободни сте, прѣдайте искъ, и въ такъвъ случай ние нѣма да правимъ възражение, че е изтекълъ давностниятъ срокъ“. Ако приемемъ това, което казва вносителътъ на предложението, ще излѣзе, че ние искаме да лишимъ хората отъ една инстанция, и може-би пакъ да изгубятъ дѣлото, ако се намѣри, че то се поддържа не на онова юридическо основание, възъз което е предложенъ искътъ. Ние намираме, че държавата не дължи; тѣ казватъ, че държавата дължи — да заповѣдатъ въ сѣдилището. Това ние правимъ сега. Но като ги пращаме въ сѣдилището, искаме неспрѣмливо, ако сж прави, да си намѣрятъ правото, безъ да се гледа, дали има давностъ, или не.

Прѣседателътъ: Има думата г. министъръ-прѣседателътъ.

Министъръ-прѣседателъ А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ имамъ вече честта да говоря единъ пътъ по въпроса, който ни занимава; искамъ повторно по сѣщия въпросъ да кажа нѣколко думи.

Ако Давидовъ и С-ие усвоятъ разбирането по този въпросъ на г. Кжнева, ако тѣ слѣдватъ заведението вече отъ тѣхъ процесъ и слѣдъ рѣшението, което ние ще вземемъ тукъ, изгубятъ процеса, то, естествено е, че на тѣхъ нито разноски ще се платятъ, нито митата ще имъ се повърнатъ, нито дума ще става за нѣкаква давностъ. Това е повече отъ ясно, но не това ни занимава. Ако Давидовъ и С-ие, повтарямъ, усвоятъ гледището на г. Кжнева, то послѣдствията ще бѣдатъ такива, каквито ни ги рисува г. Кжневъ.

Но чл. 2, който комисията ни предлага за вотиране, третира съвършено другъ въпросъ. Комисията се пита: ако въ слѣдствие рѣшението на XIV-то обикновено Народно събрание, съ което се отмѣнява онова на XIII-то обикновено Народно събрание, Давидовъ и С-ие оттеглятъ иска си, то въ такъвъ случай, какви ще сж правата имъ, ще иматъ ли тѣ нѣкакви права? Комисията намира — и, споредъ моето разбиране, съ право — че тѣ ще иматъ такова. Ако тѣ, въ слѣдствие рѣшението на XIV-то обикновено Народно събрание, което сега ще вземете, оттеглятъ своя искъ, изоставятъ — както се изразява комисията — своите претенции, то въ такъвъ случай на тѣзи хора ще трѣбва

да имъ се повърнатъ митата, които тѣ сж платили на хазната, а така сжщо и беринтѣ. Комисията предлага даже да имъ се плати и правото за водене на дѣлото, г. Мирски само въ тази точка се различава отъ комисията.

Права ли е комисията, или не? Споредъ моето разбиране, тя е права. Какъвъ е искътъ, който Давидовъ и С-ие водятъ противъ държавата? Г. Кжневъ обяснява, че това е единъ искъ ex contractu: държавата отъ една страна, Давидовъ и С-ие отъ друга страна сж имали единъ контрактъ; тѣ не сж се помирили по този контрактъ, не сж могли доброволно да си уредятъ правоотношението по него, въ слѣдствие на което Давидовъ и С-ие, възползувани отъ едно частично признание на държавата, били завели искъ противъ държавата. Това е искътъ на Давидовъ и С-ие, казва г. Кжневъ. Какво прѣчи на Давидовъ и С-ие да продължатъ този искъ и слѣдъ вашето рѣшение? Нищо не имъ прѣчило. Спечелили били този искъ въ първата инстанция съ силата на едно рѣшение на Народното събрание; въ втората инстанция нека се помжчатъ да го спечелятъ съ контракта си, съ свидѣтели, съ всички онѣзи доказателства, каквито прѣдвижда законътъ за гражданското съдопроизводство. Азъ не съмъ съгласенъ съ г. Кжнева. Азъ не се съмнѣвамъ нито за минута, че ако А. Давидовъ и С-ие послѣдватъ съвѣта на г. Кжнева и продължатъ да слѣдватъ сегашния си процесъ и въ втората инстанция, тѣ ще го загубятъ. И затова, споредъ моето разбиране, тѣ нѣма да го слѣдватъ — тѣ ще го оттеглятъ и ще си заведатъ такъвъ процесъ, какъвто мисли г. Кжневъ, че е настоящиятъ, т. е. ще заведатъ единъ искъ ex contractu.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Ако заведатъ.

Министъръ-прѣседателъ А. Малиновъ: Какъвъ е тѣхниятъ искъ, който водятъ сега? Той е, споредъ мене, ex lege — и заради това Давидовъ и С-ие не сж прѣдставили за подкрѣпление на иска си нито свидѣтели, нито писма, нито контрактъ, както иска г. Кжневъ. Та азъ съмъ убѣденъ, че и г. Кжневъ да бѣше го завелъ, щѣше тѣ да го заведе. Той, както и сегашниятъ повѣренникъ на А. Давидовъ и С-ие, би приложилъ къмъ исквата си молба само „Държавенъ вѣстникъ“, въ който е публикуванъ законътъ, и бюджета, по който трѣбва да се платятъ на А. Давидовъ и С-ие 400.000 л., и би казалъ: „По кефъ не искатъ да ми платятъ“, моля осждете ги по силата на закона да ми платятъ дължимото. И защо сж свидѣтели, писмени доказателства, контракти, когато сжществува единъ законъ, който заповѣдва на министъра да плати около половинъ милионъ лева? Този законъ, обаче, който задължаваше министъра да изплати една сума — въ кръгли цифри говоря — около половинъ милионъ лева, Събранието го отмѣни, а тоя законъ бѣ въ основата на иска. Че какъ ще слѣдватъ Давидовъ и С-ие сега този искъ? Ами че вие измѣвате отъ процеса единичното доказателство, вие измѣвате отъ процеса основата му и казвате на Давидовъ и С-ие: „Слѣдвайте процеса — възможно е да го спечелите; ако го загубите, не е голѣма работа — ще загубите митата, разноскитѣ, адвокатското право“. Но, ако, при все това, Давидовъ и С-ие послѣдватъ съвѣта на г. Кжнева и ако сѣдилищата усвоятъ гледището на г. Кжнева, въ такъвъ случай разговорътъ ни е ненуженъ.

Но комисията въ своята грижа да запази, отъ една страна, правото на държавата — да не бѣде тая държава ограбвана — и отъ друга страна, въ желанието си да не ошети единъ български гражданинъ, който и да бѣде той, казва: „Ако ти, Давидовъ и С-ие, се откажешъ отъ този процесъ, що водишъ сега, то, какъто си платилъ за воденето на процеса, хазната ще ти го върне.“ Азъ мисля, че г. Кжневъ грѣши, като мисли, че основанието на водения сега отъ Давидовъ и С-ие искъ е ex contractu.

довъ и С-не искъ е контрактъ; азъ мисля, че то е отъ законъ. И ако вие обезсилите закона — основата на иска — Давидовъ и С-не сигурно ще си оттеглятъ иска и ще го заведатъ по другъ начинъ, въз основа на контракта си.

Сега, по въпроса за давността. Г. д-ръ Дѣяновъ запитва г. Гиргинова: мисли ли комисията сериозно, че, когато се заведе единъ процесъ, не се прѣкъсва давността? Не може да мисли така комисията, защото законътъ за давността разпорежда изрично, че, щомъ се заведе единъ искъ, давността е прѣкъсната. Но въ сѣщия законъ за давността има и друга една наредба, която е прѣдвидѣла комисията, че когато единъ искъ се оттегли, давността се счита, че не е била прѣкъсвана . . .

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Тамъ е работата.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: . . . и комисията е права. Комисията въ втората алинея на чл. 2 казва така: „Въ случай че заинтересованата страна изостави заведения вече искъ“ — това значи, ако оттегли иска си — „ще ѝ се даде това или онова.“ Какво ще се даде — не е важно; но за мене е очевидно, че комисията прѣдвижда случая, че искътъ доброволно, а не принудително ще се оттегли.

Д-ръ Л. Дѣяновъ: Да, доброволно, а не принудително.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Г. Кжневъ е на противно мнѣние. Затова азъ казвамъ, да не бързае, за да не би, като вземаме рѣшение въ желанието си, да запазимъ интереситъ на хазната, да нахърнимъ интереситъ на хората. Азъ не съмъ съгласенъ съ редакцията на комисията, именно съ редакцията на алинея първа на чл. 2. Тя казва, че давността е прѣкъсната отъ датата на завеждането на процеса. Докога? На този въпросъ комисията не отговаря.

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Като-че-ли наново почва.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Като-че-ли наново почва, както забѣлѣза г. Дрѣнковъ, още 15 години, което, естествено, не е право. Давността е прѣкъсната само за онова врѣме, което е почвало отъ датата на процеса най-късно до датата на промулгирването на настоящия законъ — само за толкова може да бѣде прѣкъсната. Значи, онова, което е изтекло, плюсъ онова, което ще изтече слѣдъ тоя законъ, погасява иска. Ето защо азъ мисля, че, ако трѣбва въ нѣщо да се измѣни рѣшението на комисията — то е само редакцията на алинея първа на чл. 2, а не да се отхвърли членътъ, както прѣдложи г. Кжневъ. Това е моето мнѣние, обаче азъ на него не държа. Считаю само, че ще бѣде актъ на неправда, ако лишимъ хората отъ тѣзи пари, които тѣ по вината на други сж внесли въ държавата.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Манолъ Златановъ.

М. Златановъ: Г. г. народни прѣдставители! Настоящото събрание съ доклада на анкетната комисия такова рѣшение на Събранието, такава парламентарна грозотия праща на държавенъ съдъ. Ние искаме да отмѣнимъ едно злоторно рѣшение, една злоторна практика, която въ България е разигравана съ цинизмъ, съ хищнически погледъ къмъ хазната. Министри-прѣдседатели и други хора съ вълчи апетитъ къмъ хазната слагатъ си тукъ давинтъ, както слѣдъ окупацията е направилъ въ Фердинандъ мировиятъ съдия — сѣщиятъ ищецъ да рѣшава иска си. Кждѣ може да се търпи такава не-

правомѣрна акция, която нарушава всѣка законность въ страната? И когато ние искаме да я отмѣнимъ, да я порицаемъ, не трѣбва да се проявява никакво колѣбане. Парламентътъ трѣбва да пази своя престижъ, законността да получи своята поддрѣпа. Никакво съдебно рѣшение ние нѣмаме право да вземаме; нѣмаме право да вземаме функцията на нота-риуса и на прѣдседателя на окръжния съдъ, правото на всѣки гражданинъ да отиде по съдебни въпроси въ независимата съдебна власт. Ние ще изпаднеме въ погрѣшка, ако смѣтаме митата, ако смѣтаме онова, което странитѣ може да прѣдвѣятъ чрѣзъ своя повѣренникъ, споредъ закона, тамъ, а не тукъ. Какво го е грижа парламента, да се колѣбае и да нарежда планове на ищеца или на отвѣтника? Сума прѣстѣпления сж гласувани, за да излѣзатъ паритѣ отъ държавния ковчегъ. Сега ние, камарата, които прѣслѣдваме тия работи, да се загрижимъ за съдебнитѣ мита, ако не се заведе искъ, то значи да гласуваме по принципъ онай грѣшка, която е практикувана тукъ. Вие рѣшете, парламентъ сме: „отмѣнява се рѣшението“. Съдилищата ще се посмѣятъ на нашето рѣшение, когато говоримъ инцидентно за давность, и смѣтаме митата, които нота-риусътъ не е събралъ! Ние трѣбва да защитаваме парламентарната власт, компетенцията на парламента, но никога не трѣбва да газимъ въ чужда сфера, която по конституцията е провъзгласена като самостоятелна власт. Тамъ е нашата грижа — да закрѣпимъ законността, да възвисимъ парламента, и никакво колѣбане. Съ единъ пунктъ ще рѣшимъ да отмѣнимъ старото рѣшение и давността. Съдилището може послѣ да ни критикува, и то има това право; ще каже: Давността е опрѣдѣлена въ закона и право е не на камарата, а на правителството и държавата, като морална юридическа личностъ, да разнолага съ това право. Съдътъ не може да го приложи. Ние вземаме грижата, когато съдътъ не се ползува съ давността, да говоримъ за давность. И кждѣ се вмѣкваме? Въ ролята на странитѣ влизаме. Нека тѣ прѣдлагатъ давность. Ние сме парламентъ, тамъ сж съдилища. Какво рѣшаваме? Каквото има да прѣдставятъ странитѣ, ние да не имъ се бъркаме. Да бѣдемъ чисти, никой да не може да ни осжда и да запазимъ престижа на закона, престижа на парламента. А ние ставаме тукъ да разсждаваме като съдии.

Прѣдседателъ: Има думата, за пояснение, народниятъ прѣдставителъ г. Никола Кжневъ.

Н. Кжневъ: (Отъ трибуната) Г-да! Ще бѣда краткъ. Вѣроятно, азъ не съмъ разбранъ, или пъкъ азъ не разбирамъ господата, въ това число и г. Малинова. Нашата работа прилича на она, който, бидейки нападнатъ отъ разбойникъ, като се спасилъ отъ него, взелъ да се грижи и да плаче за съдбата на разбойника. Ние констатираме факта, че XIII-то обикновено Народно събрание е извършило единъ актъ антиконституционенъ, като си присвоило съдебна власт да разрѣшава нѣкакви претенции на извънни граждани спрѣмо държавата за врѣди и загуби, които произхождатъ отъ договоръ. Като констатираме този фактъ, унищожаваме единъ припознавателенъ актъ, а не закона, както мисли г. Малиновъ. Не е законъ рѣшението на Народното събрание, съ което е одобрено постановлението на Министерския съвѣтъ, единъ актъ на потвърждение, на ратификация. Народното събрание какво е постановило? Нѣкакъвъ законъ ли е издало, съ който да се създадатъ специални, така да се каже, норми, които да урегулиратъ отношенията на гражданитѣ спрѣмо държавата? Или отношенията на гражданитѣ спрѣмо държавата? Не. Одобрява постановлението на Министерския съвѣтъ; съ други думи, Народното събрание счита, че вие, г. г. министри, правилно сте постѣпили — единъ

видъ индулгенция имъ дава, като счита, че може да играятъ тѣ въ ролята на съдии. Това не е никакъвъ законъ. Ние, като констатираме, че това одобрение, този актъ отъ страна на Народното събрание е противоконституционенъ, отмишляваме го. По-нататъкъ работата трѣбва да си слѣдва тѣй, както повеляватъ законитѣ. А ние какво правимъ сега? Седнали сме да ронимъ сълзи за съдбата на А. Давидовъ и С-ие, които сж били длѣжни да знаятъ законитѣ на страната. Чл. 1 отъ гражданското сждопроизводство казва: Който претендира, че има да взема отъ държавата врѣди и загуби, ще се отнесе до съда. А тѣ вмѣсто да сторятъ това, се отнесли до Халачова, Халачовъ до Министерския съвѣтъ, а послѣдниятъ — до Народното събрание — халваджия за бозаджия — и понеже всичката тая компания е нагласила такова рѣшение, ние го отмишляваме.

Но ние сега почваме да разсждаваме: „Аджеба, ако искътъ се прѣкрати, какво ще стане? Ще ли го прѣкратятъ, нѣма ли да го прѣкратятъ“? Азъ ви питамъ: въ силата на кой законъ имаме право да се грижимъ за подобни работи, за подобни интереси, които сж прѣдоставени на самия ищецъ и на съда? Ето, г-да, въпросътъ, който се зачеква и който съставлява чл. 2 на прѣдложението, което е внесено.

Първиятъ въпросъ: ще ли се прѣкрати дѣлото, заведено прѣдъ окръжния съдъ — хайде да вземемъ ролята на окръженъ съдъ. Единъ казва, че ще се прѣкрати, другъ казва, че нѣма да се прѣкрати и на основания чисто хипотетични издаваме рѣшение. Азъ не съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. Малинова, че основанието на иска се е било измѣнило, че отъ основание договоръ за наемъ се обръща на законъ. Нѣма никакъвъ законъ; това е сѣ сжщата претенция. Основанието е наемъ за договоръ, сключенъ между Давидова и държавата. Народното събрание не е създавало специално задължение на държавата да плаща извѣстна сума на Давидова; Народното събрание само е одобрило нѣкакво постановление на Министерския съвѣтъ, което ние отмишляваме. Какъ и да е, наша работа ли е да разискваме тукъ този въпросъ? Какво е основанието, да-ли е *actio ex lege*, да-ли *ex contractu*; това е работа на съда, не е наша работа.

Вториятъ въпросъ, какво трѣбва да стане съ дѣлото, да-ли ще се прѣкрати, или не, не е наша работа; това е работа на съда. Ако се прѣкрати, та ние ли ще се загрижимъ за Давидовъ и С-ие? Какви сме ние? Нѣкакви настойници ли сме, г-да? Той е единъ много любопитенъ начинъ на дѣйствието на едно Народно събрание. Ами може да се прѣкрати дѣлото на Ивана, на Драгана и на Стояна срѣщу държавата сѣ по аналогични мотиви, и тогава ще дойде да се внесе прѣдложение въ Народното събрание и министритѣ ще ви кажатъ: „Народното събрание станало причина да се прѣкрати дѣлото; възстановете срока“. Народното събрание станало причина, и ние ще се занимаемъ съ такива въпроси! Подчертавамъ: въпросътъ, ще ли това дѣло се прѣкрати, или не, не е отъ компетенцията на Народното събрание, а то е въпросъ отъ компетенцията на съда. Азъ не ще се впусна да повтарямъ основанията, които по-рано изложихъ, че не може да се поддържа, какво настоящето дѣло ще бѣде прѣкратено отъ съда, какви доказателства ще се прѣдставятъ и да-ли дѣлото ще слѣдва своето течение.

Но тукъ г. д-ръ Гиргиновъ ви каза, че несполучлива била аналогията, която взехъ съ единъ фалшивъ записъ. Съвършено сполучлива. Тукъ не е въпросътъ да се обяви за небило, но сжщото Народно събрание да унищожи единъ актъ, съ който държавата или, по-добрѣ, пълномощницитѣ на държавата, правятъ едно противозаконно признание. Тоя писменъ актъ, съ който министритѣ, респективно, Народното събрание, признаватъ, че държавата има да

дѣлжи половинъ милионъ лева, ние го обявяваме за противозаконенъ и го унищожаваме. Г. Малиновъ въ началото на своя говоръ каза така: „Ако А. Давидовъ и С-ие усвоятъ възгледа на г. Кжнева, тѣ ще слѣдватъ процеса, но ще го слѣдватъ по другъ възгледъ“. Малко ме интересува кой възгледъ тѣ ще усвоятъ. За насъ едно е важно: че никакво дѣло не е прѣкратено, че не е наша работа да разискваме въпроса, ще ли се прѣкрати туй дѣло, или не; че не е наша работа да разискваме въпроса, има ли тукъ давностъ и откога трѣбва да почне давността. Г. Мирски ви говори: „Давността трѣбвало да започне отъ различни моменти — отъ момента, отъ който настѣпватъ частични нѣкакви искания за врѣди и загуби“. Значи, той взема ролята на единъ съдия.

Н. Мирски: Да кажешъ мнѣние, не е да съдишъ.

Н. Кжневъ: Да, но Вие не казвате само мнѣние, а искате да се вотира единъ *suī generis*, единъ монструозенъ законъ; съ него искате да се създаде новъ специаленъ срокъ за завеждане на процеса — два или три мѣсеца. Азъ не познавамъ такова законодателство. Вие, г. Мирски, не изказвате само мнѣние, но искате да вземемъ рѣшение и, за да ни убѣдите, Вие изтъквате този възгледъ, че имало давностъ. Азъ Ви казахъ, че не може да става дума за давностъ, защото въ срочнитѣ задължения давността започва откакъ настѣпи срокътъ, падежътъ.

Н. Мирски: Съдътъ може да каже, че има давностъ — ето кѣдѣ е спорътъ.

Н. Кжневъ: Щомъ съдътъ е властенъ да каже, има или нѣма давностъ, ние не можемъ да вземаме рѣшение за възстановяване нѣкакъвъ срокъ. Азъ мисля, първо, че не е въ наша властъ, г-да, да разрѣшаваме въпроситѣ: има ли давностъ или нѣма; трѣбва ли да се прѣкрати дѣлото, или не; трѣбва ли да платимъ митата, или не — всички тия въпроси могатъ да бждатъ послѣдници отъ дѣйствието на съдебна властъ. Ако компетентниятъ съдъ сподѣли възгледа на г. Малинова, че се измѣнява основанието на иска, че отъ искъ *ex contractu*, слѣдъ рѣшението на Народното събрание, станало *actio ex lege*, това, което азъ не допускамъ никога и, слѣдователно, искътъ бѣде отхвърленъ или прѣкратенъ, тогава нека заинтересованата страна се обърне къмъ съда. Но, въ всѣки случай, г-да, азъ моля да обърнете внимание върху слѣдующето обстоятелство: много лошъ прецедентъ ще бѣде, ако Народното събрание, изхождайки отъ съображението на комисията, че нѣкой станалъ причина да пропусне срока, почне да създава специални закони за възстановяване на сроковетѣ на извѣстенъ гражданинъ да завежда процеси. Питамъ ви: какъ ще можете да откажете утрѣ на другъ гражданинъ да му възстановите новъ срокъ за завеждане дѣло противъ държавата?

И въ края на крайщата свършвамъ съ молба: прѣдложението на комисията за чл. 2 трѣбва да бѣде безусловно отхвърлено, защото, иначе, ние ще си присвоимъ такава-же съдебна властъ, каквато си е присвоило XIII-то обикновено Народно събрание, когато е одобрило рѣшението на Министерския съвѣтъ. Всички доводи, които могатъ да се навеждатъ за или противъ, по въпроса за давността, сж доводи, които могатъ да си иматъ мѣстото другагѣ — въ съда, а не тукъ.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Александъръ Екимовъ.

А. Екимовъ: Г. г. народни прѣдставители! Макаръ и да не съмъ юристъ, азъ си позволихъ да взема думата и да кажа, какъ и ние, неюриститѣ, схващаме тая материя, понеже намъ обрнати внимание

присмъхът на г. г. юристите, че известни въпроси от юридически характер тръбва да се разрешават само от тяхните глави.

Г. г. А. Давидовъ и С-ие сж имали известни претенции спрѣмо държавата; тѣ, може-би, сж намирали, че въ основата си тѣхнитѣ претенции сж криви и не сж се осмѣлявали никога да се отнесат до сѣда, понеже сж мислили, че ще намѣрятъ нѣкои хора съ слаби характери, податливи да ги излъжатъ, да изтрѣгнатъ едно рѣшение, съ което да улеснятъ въпроса да си взематъ сумата до известни размѣри. И тѣ намирайтъ въ лицето на бившия министъръ на общественитѣ сгради именно човѣка, който ще ги улесни въ тая материя. По негово предложение Министерскиятъ съвѣтъ взема едно постановление, това постановление се узаконява отъ камарата, публикува се въ „Държавенъ вѣстникъ“, и макаръ да е даже рѣшение, както говори г. Златановъ, то има силата на законъ, и ако ние не бѣхме дошли тогава на властъ, ако министъръ-прѣдседателятъ г. Малиновъ, който управляваше Министерството на общественитѣ сгради, не съзрѣ въ тая работа криво нѣщо, хората щѣха да плащатъ тия суми и никой не щѣше да бѣде отговоренъ, защото туй е станало тѣй, както диктуватъ законитѣ въ тая страна. А. Давидовъ и С-ие, понеже виждатъ, че тия суми, за които иматъ право, иматъ законно основание, да ги получатъ, не имъ се плащатъ доброволно, отнасятъ се до сѣда, и първата сѣдебна инстанция, понеже е намѣрила тѣхнитѣ претенции въ размѣра на тая сума за справедливи и законни, на основание именно на това рѣшение на камарата, е осѣдила държавата да плати тия пари. И ако ние не отмѣнимъ туй рѣшение на камарата, рѣшението на втората инстанция не може да бѣде друго, освѣнъ да потвърди първото рѣшение, и въпросътъ ще отиде въ Касационния сѣдъ, и тѣ щѣха да си взематъ паритѣ, заедно съ лихвитѣ. Внася се предложение отъ почтения нашъ другаръ г. Кжневъ да отмѣнимъ това рѣшение на камарата по установения отъ закона редъ. Внася се на първо четене, праща се въ комисията да се разгледа, сега иде на второ четене и ще дойде послѣ на трето четене. Ако г. г. А. Давидовъ и С-ие не бѣха изпозлзували още правата, които имъ даваше това рѣшение, което е прието отъ XIII-то обикновено Народно събрание, и не бѣха се отнесли до сѣда, а чакаха да убѣдятъ настоящитѣ министри да изплатятъ тая сума доброволно, ние съ пълно право можехме да приемемъ само чл. 1: „Отмѣняваме туй рѣшение“. Ако тѣ не сж се отнесли до сѣда, не сж харчили за мита и разноски, за да се приведе въ изпълнение рѣшението, въпросътъ се изчерпва, и нѣмаме никаква отговорност. Обаче ние се намираме прѣдъ съвѣтъ други обстоятелства. Г. г. А. Давидовъ и С-ие, криво или право, имали сж единъ законъ въ рѣка, отнесли сж се до сѣдилището и като не сж прѣдполагали, че ще дойде този моментъ за тѣхъ, че това рѣшение ще се отмѣни, заплащатъ нужнитѣ мита и завеждатъ искъ да имъ се признае правото. Съ какво основание ние, като отмѣняваме настоящето рѣшение, ще можемъ да имъ нанесемъ тая щета? Ако тѣ знаеха, че дѣйствително това рѣшение ще се отмѣни, можеха да не завеждатъ този процесъ и да не харчатъ за мита.

Г. Кжневъ казва, че пѣмалъ никакво значение срокътъ за давностъ. И това не е вѣрно, защото не можемъ да знаемъ, че, ако г. г. Давидовъ и С-ие нѣмаха това рѣшение, тѣ най-послѣ нѣмаше да си опитатъ късмета чрѣзъ сѣда, на общо основание да прѣдставятъ своитѣ доказателства и съ контракта да подкрѣпятъ своитѣ претенции. Азъ мисля, че и въ този случай ние трѣбва да възприемемъ непрѣмѣнно възгледа на комисията и да приемемъ чл. 2 и да имъ дадемъ тия права. Не трѣбва тукъ съ жаръ и съ такъвъ патосъ, както г. Златановъ ни прѣдлага, понеже това рѣшение е било незаконно, понеже се е

намѣрилъ нѣкой си министъръ Халачовъ, който прѣдложилъ, и камарата рѣшава работи, които не сж отъ нейната компетентностъ, ние да дойдемъ съ единъ замахъ да го унищожимъ, безъ да вземемъ въ съображение интереситѣ на лицата, които сж пострадали въ слѣдствие на това рѣшение, което има сила на законъ. Не трѣбва така безогледно да отиваме да пакостимъ на всѣка една страна, защото по този начинъ тогава всѣки единъ ще изгуби вѣра и въ парламента, и въ закона и въ всичко, и ще каже, че въ тая страна нѣма правда, нѣма редъ. Азъ мисля, че ние напълно трѣбва да приемемъ чл. 2 тѣй, както ни го прѣдлага комисията, може-би, съ тия малки измѣнения въ редакцията, които прѣдлага г. министъръ Малиновъ — да дадемъ право на тия хора, безъ да смѣтаме, че срокътъ за давностъ е изтекълъ, да си завеждатъ процесъ на общо основание, ако искатъ, и най-послѣ, ако мислятъ, че нѣматъ право да добиетъ обезщетение, ако завеждатъ искъ на общо основание, и желаятъ да прѣкроятъ този процесъ, то поне да имъ дадемъ право да си получатъ назадъ митата и сѣдебнитѣ разноси, които тѣ не щѣха да изразходватъ, ако знаеха, че ще послѣдва туй рѣшение на камарата, което ние ще вземемъ днесъ. Ето защо, макаръ и да не съмъ юристъ, мисля, че най-справедливо ще бѣде да приемемъ чл. 2 тѣй, както ни го прѣдлага комисията; съ това ще унищожимъ първото рѣшение и сжщеврѣменно ще дадемъ възможностъ да си запазятъ правата лица, които сж визирали въ това рѣшение на камарата.

Прѣдседателятъ: Има думата г. д-ръ Иванъ Дрѣнковъ.

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Г. г. народни прѣдставители! Цѣлѣта на г. Кжнева съ внесеното отъ него предложение е тази: А. Давидовъ и С-ие да бѣдѣтъ поставени въ сжщото правно положение по отношение на своя искъ спрѣмо държавата, въ което сж се намирали, прѣди да се вземе едно рѣшение отъ Народното събрание, отмѣнението на което рѣшение той иска. Като съмъ съгласенъ напълно съ г. Кжнева, азъ тоже трѣбва да заявя, че ние би трѣбвало да се позамислимъ, да не би съ едно наше рѣшение да дадемъ на фирмата А. Давидовъ и С-ие повече отъ онова, което тѣ сж имали, прѣди да се е взело рѣшението, отмѣнението на което се иска. Отъ даннитѣ, които ни изтъкна г. Кжневъ, стана ясно, че фирмата А. Давидовъ и С-ие въ продължение, може-би, на 12—13 години прѣдъ разни министерства се е домогвала да се удовлетвори нейнитѣ претенции въ размѣръ на 1—2 милиона лева. Изминали сж се били 12—13 години, значи, останалъ е единъ срокъ още отъ двѣ години, въ който тѣй или иначе този въпросъ е трѣбвало да се разрѣши, или държавата е трѣбвало да имъ откаже по най-категориченъ начинъ да имъ даде каквото и да е обезщетение, и е трѣбвало тогава да се обърнатъ къмъ сѣда. Обаче, съ настоящето рѣшение, особено съ прибавлението на чл. 2 отъ комисията, какво излиза? Отъ този членъ, ако той се присме тѣй, както е редактиранъ, излиза, че на А. Давидовъ и С-ие се възстановява пълниятъ давностенъ срокъ да могатъ тѣ, било по административенъ начинъ или по сѣдебенъ редъ, да се отнесатъ да искатъ своитѣ обезщетения отъ държавата. Ние въ никой случай не трѣбва да допуснемъ това. Чл. 2 не може да остане така по никакъвъ начинъ. То значи А. Давидовъ и С-ие да бѣдѣтъ поставени въ по-благоприятно положение, отколкото сж се намирали прѣди вземането на туй рѣшение. Затова азъ прѣдлагамъ чл. 2 да се измѣни така, че отъ датата на завеждането на дѣлото на А. Давидовъ и С-ие противъ държавата, възъ основа рѣшението на Народното събрание, до влизането въ сила на настоящето рѣшение давността спира. Ние можемъ

само тази концесия да имъ дадемъ. Ако дотогава, напр., сж се изминали 13 години и сж останали още двѣ години, които вече сж изтекли, не можемъ да имъ отнемемъ възможността да се отнесатъ до сж-дилищата, защото въ всѣки случай рѣшението, което бившето Народно събрание е било взело, е могло да създаде известни основания, е могло да създаде нѣлно основание у А. Давидовъ и С-ие, че тѣ ще получатъ своето вземане. Не можемъ ние тѣхъ, както каза г. Кжневъ, да ги поставимъ въ положението на съучастници въ работитѣ на Народното събрание, да ги сравнимъ съ нѣкакви си разбойници. Ако въ случая може да се направи и трѣбва да се направи нѣкакъвъ упрекъ, той трѣбва да се направи изключително на управлението и на Народното събрание, че сж могли да удовлетворяватъ подобни искания.

М. Златановъ: А Вие защо се бъркате въ чужда работа? Прецедентътъ е пагубенъ — Вие не можете да го откажете. Говорете за законността въ България.

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Ние ще го осждимъ, но въ всѣки случай българскитѣ граждани могатъ да се отправятъ къмъ държавата и да искатъ, ако щете, и беззаконни работи, ако има управление, което да може да ги удовлетвори. На всѣки случай, при наличието на едно подобно рѣшение на Народното събрание...

М. Златановъ: Поддържате ли, че това е законенъ и правиленъ прецедентъ?

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Азъ не поддържамъ туй. Оставте ме спокойно да се изкажа. — На всѣки случай, при наличието на едно подобно рѣшение, тѣ много лесно сж могли да се рѣшатъ да заведатъ подобенъ искъ, защото, когато сумата е прѣдвидѣна въ бюджета безъ особени доказателства, тѣзи хора сж могли да заведатъ искъ съ пълна вѣра, че ще го спечелятъ. А другъ би билъ въпросътъ, ако нѣмаше подобно рѣшение на Народното събрание: тѣ едва-ли биха се рѣшили да заведатъ този искъ, едва-ли биха се рѣшили да правятъ каквито и да било разходи. Тѣй че, азъ правя прѣдложение: алинея първа на чл. 2 да се измѣни въ тази смисълъ, че давността се счита — само трѣбва да се счита, че е спрѣна отъ завеждането на дѣлото до влизането въ сила на това рѣшение, което ние ще вземемъ сега. А колкото до втората алинея на чл. 2, споредъ която трѣбва да имъ се възвърнатъ внесенитѣ мита, тя е съвсѣмъ на мѣстото си, защото чрезъ подобно рѣшение държавата имъ е дала основание да заведатъ искъ, безъ каквото рѣшение тѣ едва-ли биха го завели. И азъ съмъ убѣденъ, че тѣ, може-би, ще се откажатъ въ бъдеще да завеждатъ каквото и да било искъ. Такова е моето мнѣние.

Прѣдседателъ: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! По въпроса да се отмѣни рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание, което дава претенции на А. Давидовъ и С-ие да искатъ отъ държавата 500 хиляди лева, нѣма споръ. Всички сме съгласни съ приемането на първия членъ, да се отмѣни това рѣшение. Спорътъ е сега тукъ, какво да се направи, щото да не бждатъ ошетени и тѣзи лица А. Давидовъ и С-ие. Има едно обсъждане между законността и справедливостта, и ние трѣбва въ случая да се произнесемъ да не пострада и държавата, да не пострада и законността, да не пострада и справедливостта.

Прави сж онѣзи господа, които разсжждаватъ, че трѣбва да се дадатъ известни обезщетения на А.

Давидовъ и С-ие, да имъ се повърнатъ митата и всички разноси, които сж направили тѣ при завеждането на дѣлото, защото тѣ сж завели туй дѣло въз основа на единъ законъ — азъ не казвамъ, че рѣшението на Народното събрание не е законъ; не зная кой каза тукъ, че рѣшението на Народното събрание не било законъ; за мене то е законъ, то е законъ и за всички. Ако г. Малиновъ бѣше изплатилъ сумата, нѣмаше да го сжди никой; щѣха да го сждатъ, обаче, ако той не изпълнѣше това рѣшение — да изплати сумата.

С. Савовъ: Кой щѣше да го сжди? Ти ли?

А. Стамболийски: Г. Малиновъ, въз основа на това рѣшение, трѣбваше да изплати тая сума, но днесъ той е оправданъ: ние ще издадемъ единъ законъ да оправдаемъ г. Малинова, задѣто не е изплатилъ тая сума. Не трѣбва, обаче, да забравяме, както каза г. Малиновъ, както казаха и други, че онѣзи хора сж ошетени. Когато отмѣняваме единъ законъ, въз основа на който тѣ сж завели своя искъ, трѣбва да помислимъ и за тѣхъ. Но г. Кжневъ и всички други господа казватъ, че когато пъкъ ние помислимъ въ парламента да обезщетимъ тия лица, които прѣдизвикватъ искъ противъ държавата, ние потъпкваме едно свято начало, единъ принципъ, ние отиваме да се намѣсваме въ сждебната властъ. Ето защо ние въ тоя случай би трѣбвало да направимъ онова, което би трѣбвало да се стори. Признаваме, че тѣзи хора сж ошетени, че на тѣзи хора държавата би трѣбвало да върне митата и разносикитѣ, които тѣ сж направили по дѣлото, но ние, за да не прѣстѣжимъ единъ принципъ, който свето трѣбва да пазимъ, за който ние осжждахме миналото правителство, не можемъ да вземемъ подобно рѣшение, не можемъ да възприемемъ чл. 2 отъ настоящето прѣдложение. Какво ще стане тогава съ онѣзи хора? Какъ тѣ ще могатъ да получатъ обезщетение отъ държавата за онова, което сж похарчили въз основа на този законъ, който ние сега отмѣняваме? Иматъ отворени врати: има сждебна властъ — тамъ могатъ да искатъ това обезщетение. Ако тамъ не могатъ да го намѣрятъ, има и други врати: ще дадатъ едно заявление въз основа на тѣзи наши разисквания — това е доволно за тѣхъ — до министерството да искатъ опрощение или пъкъ възвръщане на тази сума. Министерскиятъ съвѣтъ съ едно рѣшение може да имъ възвърне тая сума и, ако е необходимо, ще подложатъ това рѣшение тукъ на наше одобрение. Съ туй се запазва и самиятъ принципъ, запазва се и справедливостта.

Ето защо азъ съмъ на мнѣние да отхвърлимъ чл. 2, и господа, които се чувствуватъ ошетени, нека отидатъ тамъ, където трѣбва да отидатъ; нека тамъ изявятъ своитѣ претенции. Може даже и въ проше-тарната комисия да отидатъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Като докладчикъ на комисията, слѣдъ като се съвѣщавахъ съ нѣкои отъ членоветѣ на комисията, искамъ да прѣдложа слѣдната редакция на чл. 2 отъ този законопроектъ въ хармония съ това, което каза и г. министъръ-прѣдседателъ. Първо, понеже въ алинея първа на чл. 2 не е изрично казано, че давността, за която се говори тамъ, се счита за прѣкъсната само тогава, когато прѣдявениятъ срѣщу държавата искъ се оттегли...

В. Милевъ: То се разбира.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: То се разбира, обаче, ако не се оттегли този искъ, естествено, дѣлото ще продължава, и давността ще тече на общо основание. Ето защо, за да се изтъкне още по-ясно въ чл. 2

тази именно мисъл, азъ видоизмѣнявамъ чл. 2 така: алинея втора става алинея първа, а пъкъ алинея втора ще бъде съ едно друго съдържание, видоизмѣнена. По такъвъ начинъ чл. 2 ще има слѣдущето съдържание: (Чете) „Ако заинтересованата страна оттегли прѣдвения вече възъ основа на сѣщото рѣшение на Народното събрание искъ противъ държавата, по нейна молба, направениятъ съдебни и по воденето на дѣлото разноси въ първата съдебна инстанция ѝ се повръщатъ“. Това е алинея първа.

Алинея втора пъкъ ще има слѣдущето съдържание. Понеже се изтъкна отъ г. министъръ-прѣдседателя, че чл. 2 не трѣбва да създава една нова давностъ, не трѣбва по този членъ да тече една нова давностъ въ продължение на 15 години, и по тоя начинъ да дадемъ на заинтересованата страна нѣщо повече отъ онова, което е имала тя прѣди рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание, затова, за да не стане нѣщо подобно на туй, което изтъкна и г. Дрѣнковъ, азъ се съгласявамъ, алинея втора на този членъ да има слѣдущето съдържание: „Въ такъвъ случай“ — именно, въ случая, когато се оттегли прѣдвениятъ искъ, както прочетохъ първата алинея на чл. 2 — „давността се счита за прѣкъсната за врѣмето отъ 8 януарий 1908 г. до датата на публикуването на настоящия законъ“.

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Да се пише „спрѣна“, а не „прѣкъсната“.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: Вѣрвамъ, че даже и г. министъръ-прѣдседателятъ ще се съгласи съ тази редакция.

Защо е турено 8 януарий 1908 г.? Нека кажа една дума, за да обясня това. На тази дата е публикувано въ „Държавенъ вѣстникъ“ първото рѣшение — рѣшението на XIII-то обикновено Народно събрание. Слѣдователно, на 8 януарий е създадено положението, което положение дружеството иска да използува съ заведенията искъ срѣщу държавата. Оттогава, слѣдователно, отъ 8 януарий 1908 г., до датата на публикуването на настоящия законъ, давността ще се счита за прѣкъсната.

Д-ръ И. Дрѣнковъ и И. Паликрушевъ: За спрѣна.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: Да, за спрѣна.

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Ама тѣй да се каже.

Докладчикъ д-ръ А. Гиргиновъ: Добрѣ, за спрѣна. — По този начинъ врѣмето отъ 8 януарий 1908 г. до датата на публикуването на настоящия законъ — всичкото това врѣме нѣма да се счита при изчислението на давността; така ще има едно срѣдно рѣшение, което същеврѣменно ще бъде и най-справедливо.

Ето защо азъ ще ви прочета чл. 2, както го прѣдлагамъ въ послѣдната редакция: (Чете)

„Ако заинтересованата страна оттегли прѣдвения вече възъ основа на сѣщото рѣшение на Народното събрание искъ противъ държавата, по нейна молба, направениятъ съдебни и по воденето на дѣлото разноси въ първата съдебна инстанция ѝ се повръщатъ.“

„Въ такъвъ случай давността се счита за спрѣна за врѣмето отъ 8 януарий 1908 г. до датата на публикуването на настоящия законъ“.

Прѣдседателятъ: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣдложението, което внася г. Кѣневъ, е подобно на онова, съ което ние отнехме заграбениятъ отъ Иконова совати; то е подобно и на онова, съ което ние отмѣнихме рѣшението за даване мера на с. Порязъ — то е отъ сѣщия характеръ, и затова азъ го сравнявамъ съ тѣзи

прѣдложения; нѣма никаква разлика между него и по-първиятъ прѣдложения, съ които се отмѣняватъ сдѣлки, които бившиятъ режимъ е правилъ. Елате да се съгласимъ, г. г. народни прѣдставители, да се махне този чл. 2, за да разбератъ всички хора въ тая държава, които искатъ да крадатъ, че имъ е прѣсѣченъ пътятъ до Народното събрание.

М. Златановъ: А да ги пращаме въ сѣдилищата.

С. Савовъ: Да, да ги пращаме въ сѣдилищата. — Да разбере всѣки, че, който има да взема отъ тая държава, трѣбва да се отнесе къмъ сѣда, а не да заобикаля по кулоаритъ и по галериятъ, да подпушва на депутатитѣ. Да не мисли никой, че, когато дойде една партия на властъ, той ще може да уреди смѣтките си чрѣзъ Народното събрание.

Азъ съмъ напълно противъ чл. 2, и ще гласувамъ противъ него. Съ това ние ще свършимъ една много добра работа, каквото свършихме съ отнемането на Ионовитѣ совати и мерата на с. Порязъ, и всѣки български гражданинъ ще каже, че въ тая страна има правителство, което дѣйствително мислѣ за интереситѣ на народа.

Прѣдлагамъ да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Прѣдседателятъ: Не могатъ да се прѣкратятъ дебатитѣ, докато не говорятъ десетъ души.

Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Мисля, че много се отвлѣкохме отъ самия въпросъ и разбъркахме разискванията. Споредъ мене, ние влѣзохме въ една чужда сфера. Ние имаме тукъ прѣдложение да се занимаемъ съ едно рѣшение на XIII-то обикновено Народно събрание, съ което се отпускатъ нѣвакни си рекламации отъ 400—500 хиляди лева на Давидова и С-ис. XIV-то обикновено Народно събрание се занимава съ този въпросъ: доколко справедливо миналото Народно събрание е отпуснало тая сума, и, споредъ мене, ние върху тоя въпросъ трѣбва да се спремъ и да се произнесемъ. По-нататъкъ: какви послѣдствия ще има отъ това, да-ли тия хора ще изгубятъ, или ще спечелятъ, да-ли иматъ право, или нѣматъ, да-ли иматъ юридическо основание и кое е то — не ни е работа да се спираме ние тукъ върху тѣзи въпроси. Ние не сме сѣдилище; ние сме Народно събрание; ние не отмѣняваме рѣшение на едно сѣдилище, а искаме да отмѣнимъ едно несправедливо рѣшение на едно Народно събрание. Едно Народно събрание се занимава съ рѣшението или съ работитѣ на друго Народно събрание. Ако бѣше работата Народното събрание да се занимава съ едно рѣшение на едно сѣдилище, тогава би трѣбвало да станатъ тѣзи разисквания, които станаха тукъ. Споредъ мене, всичко, което се каза по този въпросъ, по чл. 2, бѣше една излишна работа.

Сега на самия прѣдметъ. Откато се освободи България, и нѣколко години по-сетнѣ, откато измрѣха или пъкъ се оттеглиха онѣзи почтени и честни стари работници на обществено поле...

А. Стамболийски: Бивши даскали.

И. Хаджиевъ: Да, бивши учители, както каза г. Стамболийски, и всички съ учителски акълъ (Смѣхъ) и съ учителско морално кредо, настаниха се на държавната трапеза, станалъ управници, да не кажа отъ колъ и вѣже, на всѣки случай, хора съ твърди вълчи апетити; възбуди се едно желание почти въ всички управници изеднѣжъ да станатъ богати, изеднѣжъ да достигнатъ да се сравнятъ съ бившиятъ и настоящитѣ управници на европейскитѣ държави. Е добрѣ, ама туй не става лесно: да печелишъ пари не е тѣй лесно; съ айлъкъ отъ 15—20 хиляди лева не се печелятъ лесно пари; съ айлъкъ отъ

1—2—5 хиляди лева на годината тоже не се печелят пари. Тъ потърсиха за туй различни срѣдства; но най-доброто срѣдство, най-големият мадемпжелтъкъ се е намѣрилъ въ държавната хазна: тамъ е мадемптъ, казаха всички; ето срѣдството, чрѣзъ което най-лесно ще станемъ всички богати.

М. Златановъ: Сигуренъ отвѣтникъ.

И. Хаджиевъ: И като е така, оставаше само да се намѣри срѣдство, какъ по-лесно да намѣрятъ онова разковниче, чрѣзъ което по-лесно да се бърка въ тая хазна, безъ да се търси смѣтка за туй; и се намѣри разковничето — Народното събрание.

Нѣкой отъ представителитъ: То стана чистилище.

И. Хаджиевъ: Не чистилище, ами разковниче стана то за отваряне по-лесно държавната хазна. И, дѣйствително, благодарение на туй разковниче, наричано Народно събрание, ние виждаме калабалтъкъ палати тукъ, наоколо, и по другитъ градове, много отъ които сж построени съ по единъ околенъ пѣтъ спечелени пари, или по-добръ съ откраднати пари отъ самата държава. И дѣйствително, това даде апетитъ или това отвори ищахъ на всѣки да потърси това разковниче, на всѣки да гледа да бръкне въ тая маара, да изкара пари. Такова нѣщо е и туй рѣшение на Народното събрание. Това е тоже единъ начинъ, туй е тоже едно срѣдство за обогатяване на 5—6 души щастливци въ тая страна. Кой сж тѣ? Нито ги знамъ, нито ги познавамъ, нито ми трѣбва да ги знамъ. За мене е важенъ самиятъ фактъ.

С. Савовъ: Сградитъ имъ вижъ.

И. Хаджиевъ: Кой сте вие, приятели драги, на тая държава, кой сте вие щастливци, та да се даде вамъ, 5—6 души, да прѣнасяте стоки по българскитъ желѣзници съ намалени цѣни отъ 20 до 30%. Откаждъ пакждъ това? Откаждъ тая привилегия?

Нѣкой отъ представителитъ: Концесия иматъ.

И. Хаджиевъ: Концесия! Благатки работи, благатки личности! Полезни работи ще вършимъ — за да се увеличаватъ богатствата въ тая страна, трѣбва да се фаворизиратъ капиталитъ въ страната. Фаворизиратъ се капиталитъ, но само 4—5 души ще напълнятъ джобоветъ си за смѣтка на българския народъ. Азъ не съмъ чель контракта на тѣзи хора, но отъ разискванията, които станаха, се вижда, че у него нѣма абсолютно никаква клауза, въ която да се казва, че, ако се даде сжщо такава концесия и на друго нѣкое дружество, вие сте длѣжни това и това да направите.

Прѣседателтъ: Моля, г. Хаджиевъ, по чл. 2 говорете.

И. Хаджиевъ: Ще мотивирамъ, защо ще искамъ да се отхвърли този членъ.

Прѣседателтъ: Нѣма нужда отъ такива излишни работи.

И. Хаджиевъ: Понеже нѣма такава клауза, естествено, слѣдва да се запита: има ли тогава опетени хора? Нѣма. Дружеството не се е опетило. Добръ, като не е опетено това дружество Давидовъ и С-не, на какво основание, възъ основа на кой законъ, на кое постановление и на кой членъ отъ своя контрактъ е прѣдявило нѣкакви рекламации спрѣмо държавата? Нѣма никакво основание. Е добръ, тогава имало ли е право миналото Народно събрание да върши тая работа, да отпуща тая сума? Негово ли право е било това? Не. Защото тукъ нѣма указани искания; тукъ нѣма основание, за да прѣд-

яватъ тѣзи хора нѣкакви рекламации спрѣмо държавата. Понеже Народното събрание е извършило едно незаконно дѣйствице, е взело едно незаконно рѣшение, ние, слѣдующето Събрание, искаме да го отмѣнимъ и отмѣняваме това рѣшение. Дотамъ ще се спре нашата работа; по-нататкъ, колкото се касае до послѣдствията отъ това отмѣнение, не сме ние виновни, ако тѣзи хора ще изгубятъ; да се сърдятъ на ония, които сж взели това рѣшение.

Азъ моля да се отхвърли изцѣло чл. 2, който е взетъ отъ комисията, като се е загрижила да охрани, да защити нѣкакви само интереси, за които нито ние, нито самата комисия, или членоветъ на комисията ще бждатъ виновни, ако тѣзи интереси по единъ или други начинъ се нахвърнатъ.

Н. Кжневъ: Даже нѣма и молба отъ Давидовъ и С-не.

Прѣседателтъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. д-ръ Иванъ Дрѣнковъ за пояснение.

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Понеже въ туй измѣнение, както се съгласява комисията да се измѣни чл. 2, влиза и моето прѣдложение, то азъ го оттеглямъ.

П. Войниковъ: Трѣбва да бжде отъ датата на заведжана дѣлото.

Прѣседателтъ: Турямъ на гласуване чл. 2 тѣй, както се прочете вториятъ пѣтъ отъ г. докладчика, и моля г. г. народнитъ прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Събраието не приема.

М. Ничовъ: Дебатитъ не бѣха още прѣкратени.

Прѣседателтъ: Моля, г. Ничовъ, на какво основание заявявате, че не сж прѣкратени дебатитъ, когато нѣма записани оратори?

М. Ничовъ: Азъ искахъ думата.

Прѣседателтъ: Вие не сте искали думата.

М. Ничовъ: Сега я искахъ.

Прѣседателтъ: Не сте я искали, и азъ обявихъ на гласуване члена, и Събраието не го прие.

М. Ничовъ: Прѣди да положите на гласуване, азъ я поискахъ.

Прѣседателтъ: Минаваме къмъ слѣдующия пунктъ 2 отъ дневния редъ: разглеждане прѣдложения за одобрение второто постановление на Министерския съвѣтъ отъ 8 априлий 1910 г., протоколъ № 26, за продължение сегашния договоръ за наемане помѣщението на българската легация въ Лондонъ за единъ новъ периодъ отъ седемъ години, начиная отъ 1 януарий 1911 г.

Моля секретаря г. д-ръ Иванъ Дрѣнковъ да го прочете.

Секретаръ д-ръ И. Дрѣнковъ: (Чете)

„Прѣдложение

отъ Министерството на външнитъ работи и на изповѣданията за одобрение II-то постановление на Министерския съвѣтъ, държано въ засѣданието му отъ 8 априлий 1910 г., протоколъ № 26, за продължение сегашния договоръ за наемане помѣщението на българската легация въ Лондонъ за единъ новъ периодъ отъ седемъ години, начиная отъ 1 януарий 1911 г.

„Членъ единственъ. Одобрява се II-то постановление на Министерския съвѣтъ, държано въ

засъданието му от 8 априлий 1910 г., протоколъ № 26, за продължение сегашния договоръ за наемане помъщението на българската легация въ Лондонъ за единъ новъ периодъ отъ седемъ години, начиная отъ 1 януарий 1911 г.“

В. Георгиевъ. Каква е сумата?

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: 400 английски лири годишно.

В. Георгиевъ: Трѣбваше да се впише въ прѣдложението.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Това е стариятъ договоръ.

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прѣдложението, както бѣ прочетено отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Минаваме на третия пунктъ отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжество България.

Моля секретаря г. д-ръ Иванъ Дрѣнковъ да го прочете.

А. Екимовъ: Понеже законопроектътъ ни е раздаденъ прѣди ваканцията и всички сме го чели, азъ правя прѣдложение да не се чете, а да се счита, че е прочетенъ.

Прѣдседателъ: Моля Събранието да се произнесе, да ли приема прѣдложението на г. Екимова. Моля, които го приематъ да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Министъръ В. Молловъ: Трѣбва да се прочете само заглавието и мотивитѣ.

А. Екимовъ: Този въпросъ се разрѣши.

Р. Яневъ: То се касае само за законопроекта, а не и за мотивитѣ му.

Секретаръ д-ръ И. Дрѣнковъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста на Княжество България.

„Извѣстно Ви е, г. г. народни прѣдставители, че горѣспоменатиятъ законъ е единъ отъ ония, които не могатъ да се заематъ безогледно отъ чужди законоположения, защото би билъ неприложимъ у насъ, поради различията на съответнитѣ ни мѣстни нужди и условия. — Създаденъ и развиванъ изключително въ зависимостъ отъ безспирно умножаеми мѣстни нужди и условия, въпросниятъ законъ не е могълъ да мине безъ сравнително чести измѣнения и допълнения отъ страна на законодателното тѣло; промулгиранъ именно прѣзъ 1898 г., той е билъ измѣняванъ и допълванъ досега четири пѣти прѣзъ годинитѣ: 1899, 1901, 1905 и 1907.

„Въ послѣдния му обемъ „законътъ за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Княжество България“ е такъвъ, какъвто ви се връчва, тукъ приложенъ, въ отдѣленъ свитѣкъ, въ който ржкописно отпечатаниятъ текстъ означава приетитѣ прѣзъ 1907 г. измѣнения и допълнения.

„Сегашнитѣ измѣнения и допълнения, върху които имамъ честъ да привлѣка благосклонното ви внимание чрѣзъ настоящия законопроектъ, допълватъ споменатия законъ съ постановления върху

слѣднитѣ отъ голѣма важностъ, напълно наизрѣли, обществени въпроси:

„1. Цензуватъ се чрѣзъ стажъ и провѣроченъ изпитъ всички органи по техническата частъ съ срѣдно и висше специално образование и се състоятъ като държавни чиновници, безразлично, дали сж на общинска, окръжна или кооперативна служба (чл. чл. 4, 78, 79, 80, 81, 82, 83 и 84 отъ законопроекта).

„2. Узаконава се кооперативното планиране и нивелиране на селата и на малкитѣ градове съ не повече отъ 6.000 жители. — Установява се размѣртъ на кооперативнитѣ вноски и начинътъ за тѣхното събиране и разходване (чл. чл. 6 и 25 отъ законопроекта).

„3. Минимумътъ отъ 200 кв. м. за жилищни дворища се отрежда и за София, както за всички други градове, вмѣсто досегашния, изключително за столицата отъ 250 кв. м. (чл. 8, 3). — Дава се право на градскитѣ общини да увеличаватъ минимума на дюкянскитѣ мѣста (чл. 8, 4) и се установяватъ еднообразни широчини за тротоаритѣ на улицитѣ (чл. 8, 5).

„4. Остава еднакво и занаяпрѣдъ само първото изучаване на всички видове регулационни проекти (чл. 9). — Допълня се съставътъ на мѣстнитѣ регулационни комисии и съ лѣкаръ (чл. 10). — Окончателното изучаване и утвърждаването ще става по двѣ разни процедури (чл. 11): регулациитѣ за улици, площади и пр. ще се изучаватъ окончателно отъ висшата съдебно-административна комисия при министертвото и утвърждаватъ съ указъ (чл. чл. 12, 13, 14, 15); а дворищнитѣ регулации ще се утвърждаватъ първо съ заповѣдъ отъ министра, и недоволнитѣ ще могатъ да се отнасятъ до съответнитѣ окръжни съдилища за окончателно разрѣшаване на оспорвани дворищни регулации (чл. чл. 18, 19 и 20). — Изучаването на дворищнитѣ регулации се опрѣдѣли по-категорично чрѣзъ подробно изложени условия (чл. 17);

„5. Гарантира се по-осезателно неизмѣняемостта на утвърдени и влѣзли въ сила регулации (чл. чл. 16 и 22);

„6. Забранява се категорично да се дѣлятъ на маломѣрни части пълномѣрни дворища съ утвърдени регулации (чл. 23);

„7. Общитѣ оцѣнки за регулационни отчуждения и измѣняването на тия оцѣнки се поставятъ на по-опрѣдѣлени начала въ интересъ на всички заинтересовани и се възприема принципалното условие да не се допуска безвъзмездно каквото и да било регулационно подобряване на отдѣлни недвижности (чл. чл. 30, 33, 35, 36 и 37). — Прѣдъ видъ на това именно послѣдно условие се вмѣнява и общата тежба на всички имото-притежатели за мѣстото на не по-широки отъ 2 метра тротоари въ градоветѣ и — отъ 4 метра — въ селата (чл. 30, алинея е).

„8. Отмѣняватъ се чл. чл. 27 и 31, като нецѣлесъобразни при новия начинъ за регулационното оцѣняване и отчуждаване на недвижимоститѣ (чл. 40);

„9. Поставя се на еднакви и по-силни начала срокътъ, слѣдъ който трѣбва да се отчуждаватъ мѣста и сгради, които попадатъ подъ улици, или въ съседни дворища (чл. чл. 34, 40 и 46);

„10. Улеснява се значително поддържката и поправянето на здания, които подлежатъ на регулационно отчуждаване и се охраняватъ по-добрѣ интереситѣ на стопани, чиито сгради се освидѣтелствуватъ, като нехигиенични, или грозящи на самосрутуване (чл. 43 и 44);

„11. Систематизиратъ се и охраняватъ отъ нецѣлесъобразни и неефикасни похвати разходитѣ по откриване и постилане на улици, като се налага занаяпрѣдъ една програмна дѣйностъ въ това отношение, отреждаща по указанъ въ закона родъ и начинъ (чл. 45).

„12. Съкратяват се формалностите за разрешаване на воденици, фабрики и тѣмъ подобни заведения и работилници, като се възлага това на съответните окръжни инженери (чл. 54), съкратяват се сроковете за обявите и се намалява съставът на комисията (чл. 57, II и III и чл. 58), уголвява се срокът за регламентирането на воденици (чл. 60) и улеснява поправянето на разрешени воденици, фабрики и пр. (чл. 63);

„13. Попълват се техническите и хигиеническите условия за строене на сгради, огради и за незастроените части от жилищни и дюкянски дворища (чл. 69);

„14. Уzakонява се възможността да се строят здания и съ по-големи височини отъ пирочините на съответните улици (чл. 70);

„15. Гарантира се по-редовно и по-ефикасно по-стилане, поддържане и чистене на улиците и площадите въ населените мѣста, чрезъ запазване за тая цѣль и на изрично указани въ закона източници; а за селата и малките градове се отрежда и особена — за сжщата цѣль — натурална тежба, отреждана съразмѣрно съ другите данъци на стопаните (чл. чл. 73 и 74).

„16. Уzakонява се да може да се прави водоснабдяването на селата и по кооперативен начинъ по указанъ въ закона редъ (чл. 90).

„Считамъ за излишно да излагамъ тукъ по-подробни мотиви по тоя законопроектъ и се надѣвамъ, г. г. народни прѣдставители, че съ неговото приемане ще бѣде допълнена една основателно констатирана празнота въ нашето законодателство по благоустройството на населените мѣста въ царството.

„София, декемврий 1910 г.

„Министъръ на обществените сгради, пѣтищата и съобщенията: М. Такевъ.

(Ето и законопроектътъ:)

„Законопроектъ

за изменение и допълнение на закона за благоустройството на населените мѣста въ Княжество България

„Думитъ „Княжество България“ въ заглавието на закона и думата „княжеството“ изъ текста на тоя законъ се замѣняватъ съ думитъ:

„Царство България“ и „царството“.

„Чл. 1. Въ края на алинея втора отъ чл. 1 се прибавя: „прѣдградия, курорти и желѣзнопѣтни станции“.

„Чл. 2. Въ срѣдата на пунктъ ж отъ чл. 2 се прибавя думата „естетически“ тъй: „... и съ мѣстните икономически и естетически условия...“

„Чл. 3. Остава сжщиятъ.

„Чл. 4. Чл. 4 се изменява тъй:

„Положението на чиновниците и служащите по техническата частъ се урежда: съ общия законъ за чиновниците и служащите въ царството, съ настоящия законъ, съ специални закони и съ правилниците за прилагането на настоящия законъ.

„Всички органи по техническата частъ, безразлично, да-ли тѣ съ на окръжна, общинска или кооперативна служба, състоятъ и се считатъ като държавни чиновници и иматъ всички права на послѣдните.

„Положението на частно практикуещи инженери, архитекти, кондуктори и землемѣри се урежда съ настоящия законъ и съ правилника за инженерно-архитектурното тѣло въ царството, който ще се издаде възъ основа на закона и утвърди съ указъ.

„Чл. 5. Въ срѣдата на чл. 5 се прави слѣдната поправка: „...това важи и за села, които сж разположени край или близо до желѣзнопѣтни станции, до минерални бани и до курортни мѣста изобщо“: . . .

„Чл. 6. Първата алинея на чл. 6 се поправя тъй: „...на 1912 и съ подробни планове до края на 1918, а за столицата и за градовете: Русе, Варна, Бургасъ и Пловдивъ до 1914 г.“

„Послѣдната алинея на сжщия чл. 6 се поправя и допълва тъй:

„Планирането и нивелирането на селата и на малките градове съ население до 6.000 души се извършва и прилага отъ кооперативенъ персоналъ по окръжия, за смѣтка на самите общини и съ окръжни и държавни помощи.

„Всѣка община усилява ежегодно окръжния кооперативенъ фондъ, най-много съ 5% отъ редовните приходи на бюджета си. — Слѣдъ като се планиратъ, нивелиратъ и трасиратъ улиците въ всички села на общината, процентътъ се намалява, но той не може да бѣде по-малкъ отъ необходимата сума за извършване текущата техническа служба на общината.

„Общинските кооперативни вноски се събиратъ отъ държавните бирници заедно съ другите данъци и се внасятъ отъ тѣхъ въ окръжния клонъ на Българската земеделска банка за изразходване отъ техническата властъ съгласно съ бюджета на съответната кооперация. — Тоя бюджетъ се съставя и утвърждава съгласно утвърдения съ указъ „правилникъ за кооперативното планиране и урегулиране на селата въ царството“.

„Чл. 7. Въ срѣдата на чл. 7 думитъ „въ градовете“ се поставятъ прѣдъ думитъ „околийските центрове“ тъй: „... въ градовете и въ околийските центрове...“

„Чл. 8. Въ чл. 8 се правятъ слѣдните изменения:

„1. Въ алинея б думата „окръжни“ се замѣнява съ думата „общински“.

„2. Прибавя се нова алинея е съ текстъ:

„е) да не се изпуща отъ видъ урегулирането течението на водите и отводняването на мѣстата“;

„3. Алинея е става алинея ж и се изхвърлятъ изъ нея думитъ „а за столицата 250 кв. м.“;

„4. Алинея ж става алинея з и се редактира тъй: „дворищата само за дукяни въ чаршийски квартали и улици може да бждатъ по съ 48 кв. м. повърхност и съ лице не по-малко отъ 6 м. по дължината на улицата. — Дюкянски дворища въ нѣкогашни чисто чаршийски квартали се търпятъ и съ 24 кв. м. повърхност и 4 м. лице, но трѣбва да се застрояватъ, едновременно или поотдѣлно, съ еднообразни фасади и покриви и съ общи зидове“.

„Постановленията на тая алинея з не се отнася за селата и не сж задължителни за главните чаршийски улици и други важни чаршийски центрове въ градовете, дѣто мѣстните условия налагатъ да се строятъ задължително по-големи и по-солидни здания въ по-големи дворища. — Правилници, изучени отъ градските общини и утвърдени съгласно съ чл. 69 отъ тоя законъ, опрѣдѣлятъ и въпросните изключителни минимума за разните категории дюкянски парцели и фасадните дължини на послѣдните;

„5. Прибавя се слѣдната нова алинея и:

„и) улиците съ разни широчини трѣбва да иматъ слѣдните напрѣчни профили:

„за 6 м. улици 4-00 м. пѣтъ и по 1-00 м. тротоаръ;

„за 7 м. улици 4-50 м. пѣтъ и по 1-25 м. тротоаръ;

„за 8 м. улици 5-00 м. пѣтъ и по 1-50 м. тротоаръ;

„за 9 м. улици 5-50 м. пѣтъ и по 1-75 м. тротоаръ;

„за 10 м. улици 6-00 м. пѣтъ и по 2-00 м. тротоаръ;

„за 12 м. улици 6-50 м. пѣтъ и по 2-75 м. тротоаръ;

„за 14 м. улици 7-00 м. пѣтъ и по 3-50 м. тротоаръ;

„за 16 м. улици 7-50 м. пѣтъ и по 4-25 м. тротоаръ;

„за 18 м. улици 8-00 м. пѣтъ и по 5-00 м. тротоаръ;

„за 20 м. улици два пѣтя по 5-50 м., една срѣдна алея 4 м. и по 2-50 м. тротоаръ;

„за 24 м. улици два пѣтя по 6-50 м., една алея срѣдна 5 м. и по 3 м. тротоаръ;

„за 30 м. улици три пята по 5-50 м., двѣ срѣдни алеи по 4 м. и по 2-75 м. тротоаръ;
„за 36 м. улици три пята по 6-50 м., 2 алеи по 5 м. и по 3-25 м. тротоаръ.

„Широчината на тротоаритѣ може да бѣде и по-голѣма, когато рѣши общинскиятъ съвѣтъ и одобри Министерството на общественитѣ сгради, патищата и съобщенията.

„По сѣкия редъ се установяватъ напрѣжнитѣ профили и на по-широки улици и специални променади.
„Дървета покрай тротоаритѣ може да има само въ по-широки отъ 12 м. улици включително.

„6. Алиея з става алиея ж и се съкращава тъй:
„ж) не се допускатъ въ столицата малки дюкянски парцели за еднообразно и общо застрояване“.

„Чл. 9. Чл. 9 се измѣнява тъй:

„Изработенитѣ отъ техническата властъ проекти за улици, площади и пр. и за отдѣлни дворища се обявяватъ отъ общинското управление на жителитѣ срѣщу разписка или подписъ въ общъ разписенъ листъ на прѣко заинтересованитѣ стопани — като се излагатъ тия проекти, прѣди да се внесатъ на комисията, отредена въ слѣдния чл. 10, най-малко единъ мѣсець врѣме, за да може всѣки заинтересованъ да ги узнае и даде, ако желае, забѣлѣжки и възражения по тѣхъ.

„Заявленията се освобождаватъ отъ гербовъ налогъ и се подаватъ въ съответното общинско управление; устнитѣ заявления се записватъ отъ общинския секретаръ въ особена за това книга и се подписватъ отъ заявителитѣ.“

„Чл. 10. Чл. 10. се раздѣля на три члена: чл. 10, чл. 11 и чл. 12 и се измѣнява тъй:

„Чл. 10. Слѣдъ изтичането на отредения въ чл. 9 срокъ, проектитѣ се разгледватъ отъ мѣстната комисия въ съставъ: общинскиятъ съвѣтъ, окръжниятъ управителъ или неговъ делегатъ (секретарѣтъ му или околийскиятъ началникъ), единъ държавенъ прѣдставител на техническата властъ, единъ държавенъ прѣдставител на санитарната властъ (вмѣсто какъвто може да участвува и издържанъ отъ окръжния съвѣтъ мѣстенъ лѣкаръ) и общинскиятъ инженеръ или архитектъ и общинскиятъ лѣкаръ, дѣто има такива.

„Въ столицата тая комисия се състои отъ: общинския съвѣтъ, по единъ прѣдставител на Министерството на вътрѣшнитѣ работи, на Дирекцията за опазване общественото здраве и на софийския окръженъ инженеръ и по единъ прѣдставител на общинската санитарна и техническа служба.“

„Чл. 11 (новъ). Разгледанитѣ проекти се пращатъ по въ четири екземпляра заедно съ взетото по тѣхъ рѣшение и съ всички по тѣхъ мнѣния и заявления въ Министерството на общественитѣ сгради, патищата и съобщенията, което ги изучава и поправя, ако намѣри за нужно, и повръща проектитѣ на надлежното общинско управление, за да ги обяви по реда означенъ въ чл. 9 за окончателно изучаване отъ заинтересованитѣ въ течение на единъ мѣсець.

„При това изучаване проектитѣ за дворищни регулации се обжалватъ и утвърждаватъ съгласно съ чл. чл. 18, 19, 20, 21 и 22 отъ тоя законъ, а регулационнитѣ проекти за: улици, площади, пазарища, градини, паркове, гробища, квартали за бѣдни жители, цигански квартали и такива за индустриални заведения и за разни дѣтски и спортни игрища, за чисто общинскитѣ патища изъ самитѣ земленица на села и градове, сир. полскитѣ патища до мѣстни карриери и лозя, нивя, водопой и пр., както и всячки нивелационни проекти, се обжалватъ и утвърждаватъ съгласно съ чл. чл. 12, 13, 14 и 15 отъ сѣкия законъ.

„Чл. 12 (новъ). Окончателнитѣ обжалвания на регулационни проекти за улици, площади и пр. (чл. 11) се правятъ прѣдъ установената съ чл. 13 Висша съдебно-административна комисия, чрѣзъ

съответното общинско управление. — Тия жалби биватъ писмени, обгербоватъ се съ по единъ левъ, а прѣписитѣ имъ — по съ 50 ст. и се придружаватъ съ такса 30 л. (за столицата 35 л.) въ полза на комисията и съ по толкова прѣписи, колкото съсѣди докосва желаемото съ тѣжбата, регулационно измѣнение, за да се прѣдизвѣстятъ тия съсѣди, на които кметството врѣчва веднага срѣщу разписка по единъ прѣписъ отъ тѣжбата. Такива съсѣди се ползуватъ съ право на писмени възражения противъ тѣжбата и се подаватъ — обгербовани по съ 50 ст. — въ общинското управление не по-късно отъ двѣ седмици; смѣтано отъ врѣчване прѣписа. — Слѣдъ изтичането на тоя срокъ общинското управление изпраща такситѣ до счетоводителя при Министерството на общественитѣ сгради, патищата и съобщенията, а тѣжбитѣ съ всички разписки, свидетелства за бѣдност и възражения, ако има такива, до главния директоръ на патищата, благоустройството и сградитѣ.

„Освобождаватъ се отъ такса въ случая: частнитѣ лица, които прѣдставятъ свидетелство за бѣдност и тѣжжителитѣ: държавни учрѣждения, окръжни постоянни комисии, общински управления, богомолни мѣста и признати отъ държавата благотворителни и образователни заведения.“

„Чл. 13. Чл. 14 става чл. 13 и се измѣня тъй:

„Чл. 13. Висшата съдебно-административна комисия (чл. 12) се състои отъ: прѣдседателя на II-то угавно отдѣление на Върховния касационенъ съдъ — за прѣдседател на комисията, подпрѣдседателя на Софийския апелативенъ съдъ, главния директоръ на патищата, благоустройството и сградитѣ и началникитѣ на отдѣлението за мостове и шосета и на архитектурното.

„Въ тая комисия участвува съ съвѣщателенъ гласъ и ръководителѣтъ на службата по снимкитѣ и регулациитѣ на населенитѣ мѣста въ царството и се грижи за протоколитѣ и дѣловодството на комисията.

„За столични регулации въ комисията участвува съ съвѣщателенъ гласъ и прѣдставител на техническата служба при столичното кметство.

„Комисията засѣдава винаги въ пълненъ съставъ и когато отсъствува прѣдседателѣтъ ѝ, той се замѣства отъ първия, или слѣдния по него прѣдседателъ на отдѣление при Върховния касационенъ съдъ, подпрѣдседателѣтъ на Апелативния съдъ се замѣства отъ старшия членъ на сѣкия съдъ, а всички други членове отъ тѣхнитѣ служебни замѣстници.“

„Чл. 14. Чл. 15 става чл. 14 и се измѣнява тъй:

„Чл. 14. Висшата съдебно-административна комисия засѣдава въ Главната дирекция на патищата, благоустройството и сградитѣ винаги, когато има работа и най-малко три пати въ мѣсеца.

„Тѣжбитѣ се разгледватъ по реда на поставяването имъ и се рѣшаватъ безъ всѣко участие на заинтересованитѣ страни, възъ основа на изложеното въ тия тѣжби и даденитѣ по тѣхъ въ законния срокъ (чл. 12) възражения.

„Рѣшенията на комисията сѣ окончателни и се утвърждаватъ съ указъ, който влиза въ сила, слѣдъ като се публикува въ „Държавенъ вѣстникъ“.

„Чл. 15. Чл. 11 става чл. 15 и запазва текста си.

„Чл. 16. Чл. 16 се измѣнява тъй:

„Утвърдени съ указъ регулации и нивелации могатъ да се измѣняватъ:

„а) когато пожаръ или други стихийни явления измѣнятъ обстоятелствата, при които е билъ изработенъ утвърдениятъ проектъ;

„б) когато измѣнението се налага отъ безспоренъ общественъ интересъ, и

„в) когато се установи, че е билъ погрѣшенъ или непълненъ планѣтъ, възъ основа на който е утвърденъ измѣняемиятъ регулационенъ проектъ.

„Тия регулационни измѣнения се изучаватъ и утвърждаватъ по реда, който е изложенъ въ чл. чл. 9,

10, 11, 12, 13 и 14 отъ тоя законъ, и то винаги, слѣдъ като Висшата съдебно-административна комисиия се произнесе прѣдварително по принципъ, че съществува въ нѣкои отъ горѣизложенитѣ условия за измѣняване на утвърденъ регулационенъ проектъ.

„Чл. 17. Чл. 12 става чл. 17 и се измѣнява и допълва съ нови чл. чл. 18, 19, 20, 21, 22 тѣй:

„Чл. 17. Дворищнитѣ регулационни проекти се изучаватъ и изработватъ въз основа на чл. 8 отъ тоя законъ, като се иматъ прѣдъ видъ и слѣднитѣ условия:

„а) да се оправятъ старитѣ неправилни граници между отдѣлнитѣ пълномѣрни дворища чрѣзъ взаимно замѣняване на колкото се може еднакви части отъ тия дворища или да има, колкото се може, попълна компенсация, като се счита, че мѣстото откъмъ улицата е въ всички случаи по-скъпо отъ вътрѣшното мѣсто;

„б) новитѣ граници на дворищата да прѣдставляватъ по възможность правилна фигура съ не по-остри отъ 60° ъгли, да сж по-възможность успоредни съ запазени въ дворището още напълно здрави здания и не по-близо отъ 1:50 м. до послѣднитѣ, когато не могатъ да се прокаратъ до самитѣ стѣни на сжшнитѣ здания;

„в) жилищни и дюкянски мѣста, които сж маломѣрни, или станали такива слѣдъ прокарване на улица, се упълномѣряватъ съ разполагаеми части отъ съсѣдни дворища, ако иматъ $\frac{3}{4}$ отъ допустимитѣ минимални размѣри (чл. 8, ж, з, и); а за селата, ако иматъ $\frac{3}{5}$ отъ тия размѣри, опрѣдѣлени отъ съотвѣтнитѣ селско-общински съвети, съгласно мѣстнитѣ селско-стопански и топографически условия; иначе, такива маломѣрни мѣста се разпрѣдѣлятъ къмъ съсѣднитѣ дворища;

„г) не могатъ да се образуватъ наново малки дюкянски мѣста съ 24 кв. м. повърхность и съ 4 м. лице; такива мѣста се тѣрнятъ само, когато сж останали съ не по-малки отъ тия размѣри отъ дюкяни въ нѣкогашни, чисто чаршийски квартали;

„д) пълномѣрни мѣста въ жилищни квартали, които мѣста нѣматъ 4 м. лице покрай нѣкоя нова улица, се считатъ за задѣпени и се разпрѣдѣлятъ къмъ съсѣднитѣ дворища, ако нѣма благоприятни условия; или да се отдѣнятъ чрѣзъ повопроектирана улица, или пъкъ да се урегулиратъ съ поносими отъ съсѣдитѣ компенсационни замѣнявания;

„е) когато единъ пълномѣренъ дворъ е задѣненъ отъ неупълномѣримъ маломѣренъ дворъ съ пълномѣрно лице, то, или се образуватъ отъ двата двора двѣ пълномѣрни дворища — по едно за двамата съсѣди — независимо отъ изискването на горния пунктъ е; или пъкъ, ако отъ двѣтѣ мѣста не може да се образуватъ двѣ дворища, а само едно, общинското управление подлага послѣдното на наддаване само между отчуждаемитѣ съсѣдни стопани. За първоначална цѣна на наддаването служи съотвѣтната обща оцѣнка на мѣстата. Ако нѣкой отъ двамата съсѣди не поеме върху си по горния редъ образуваното дворище, общинското управление отчуждава, съгласно тоя законъ, и двѣтѣ мѣста и разполага съ сжщото дворище;

„ж) когато двѣ или повече неупълномѣрими маломѣрни мѣста сж едно до друго и може да се образува отъ тѣхъ едно или повече пълномѣрни дворища, съ послѣднитѣ се постива съгласно съ горния пунктъ е;

„з) считатъ се гжстонаселени ония градски квартали, въ които около $\frac{3}{4}$ отъ дворищата сж маломѣрни, или станали такива слѣдъ прокарване на улица. Въ такива случаи се допускатъ дворища и до 150 кв. м. съ лице 8 м., но при условие да се застрояватъ задължително, съгласно особенъ правилникъ за построяване на здравословни жилища.

„Сжщото важи и за случаи при специално уреждане на икономически и здравословни жилища за бѣдни сѣмейства, както и на квартали за населване отъ цигани;

„и) дворищата за фабрики, индустриални заведения и работилници сж изобщо по-големѣ отъ ония за жилища и дюкяни и се отреждатъ при съображение, щото застроеното пространство на всѣко такова дворище да не надминава $\frac{1}{10}$ отъ цѣлата повърхность на послѣдното;

„к) мѣстата за училища, общински домове и за читалищно-театрални салони, както и богомолнитѣ мѣста, се отреждатъ по възможность въ отдѣлни, заобиколени съ улици, квартали.

„Голѣмината на училищнитѣ мѣста се отрежда при съображение, щото застроеното пространство да не надминава $\frac{1}{10}$ отъ цѣлата повърхность на училищния кварталъ; а голѣмината на богомолнитѣ мѣста и на мѣстата за другитѣ обществени заведения се отрежда въ зависимостъ отъ мѣстнитѣ икономически, топографически и естетически условия.

„Чл. 18 (новъ). Първоначалното изучаване на дворищни регулационни проекти става отдѣлно или едновременно съ регулационнитѣ проекти за улици, площади и пр., по реда, изложенъ въ чл. чл. 9, 10 и 11 отъ тоя законъ, и то винаги едновременно за всички дворища, най-малко въ единъ цѣлъ кварталъ.

„Окончателното изучаване на проектитѣ за дворищни регулации става съгласно слѣдния чл. 19 и то, слѣдъ като се изучатъ отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията и утвърдятъ съ заповѣдь отъ министра; а това послѣдното се прави винаги слѣдъ надлежното утвърждаване на регулационнитѣ проекти за улици, площади, пазарища и пр.

„Чл. 19 (новъ). Утвърденитѣ проекти за дворищни регулации се поврѣщатъ на съотвѣтното общинско управление, за да ги съобщи и изложи на заинтересованитѣ въ течение на единъ мѣсецъ по реда, изложенъ въ чл. 9 отъ тоя законъ. Когато кметството не знае мѣстожителството на нѣкой притежател на дворища, то на такъвъ стопанитѣ проектъ се съобщава чрѣзъ „Държавенъ вѣстникъ“ и чрѣзъ управителя на имота, ако има такъвъ, съгласно чл. чл. 230 и 231 отъ закона за гражданското сждопроизводство.

„Всѣки недоволенъ отъ утвърдения проектъ за регулацията на дворището му може да подаде противъ него, обгербована съ 1 л., писмена тѣжба до съотвѣтния окръженъ сждъ чрѣзъ общинското управление.

„За да не бжде безпрѣдметна, въ всѣка такава тѣжба трѣбва да се излага: а) кои именно регулационни линии се обгжватъ; б) кои наредби отъ тоя законъ не сж спазени за тия линии; в) какви именно регулационни поправки се желаятъ и въз основа на кои наредби отъ закона се искатъ.

„Всѣка тѣжба се подава въ толкова екземпляра, колкото съсѣди засѣгатъ желаемитѣ отъ тѣжителя регулационни поправки, за да се прѣдизвѣстятъ сжшитѣ съсѣди, на които кметството връчва веднага срѣзъ разписка по единъ прѣписъ отъ тѣжбата. — Всѣки тѣ прѣдизвѣстенъ съсѣдъ се ползува съ право да даде, ако желае, писмени възражения на тѣжбата въ двуседмиченъ срокъ отъ връчване прѣписа.

„Слѣдъ изтичането на тия срокове общинското управление изпраща до съотвѣтния окръженъ сждъ тѣжитѣ заедно съ възраженията по тѣхъ — ако има такива възражения — съ единъ екземпляръ отъ обжалвания регулационенъ проектъ, внескитѣ отъ тѣжителятѣ (чл. 21), разпискитѣ за връчване на тѣжитѣ и прѣписъ отъ обявлението за излагането на регулационния проектъ. Сждътъ разглежда тия тѣжби съгласно по-долу изложенитѣ наредби.

„Чл. 34. Общинското управление разполага съ означенитъ въ чл. 24, алинея първа, мѣста и сгради, или като ги изплати по установени, съгласно чл. 30, общи цѣни, или пъкъ, когато — при поискване на стопанитъ — почне да плаща лихви върху дължимата стойност на такива мѣста и сгради, съгласно чл. 46 отъ тоя законъ.

„Чл. 35. Чл. 29 става чл. 35, текстътъ му се запазва, освѣтъ нумера на цитирания въ него членъ и се допълва съ нова алинея тъй:

„Нова алинея: „Не се заплащатъ отъ общината и потрѣбнитъ за не по-широки отъ 12 м. улици части отъ ниви, ливади, градини и други такива ненаселвани мѣста въ и около старитъ строителни части на населени мѣста, прѣдградия и курорти, когато новитъ улици прѣзъ такива мѣста правятъ послѣднитъ годни за застрояване дворища. Стойността на попаднали подъ такива улици мѣста е за смѣтка на ползующитъ се отъ тия улици стопани, като всѣки отъ послѣднитъ изплаща мѣстото до срѣдината на улицата и съразмѣрно съ лицето на новообразуваното му дворище“.

„Чл. 36. Чл. 30 става чл. 36 и се измѣнява тъй:

„Чл. 36. При оправяне на улици и площади, ползующитъ се отъ тѣхъ стопани участвуватъ въ разхода по отчуждаване нужнитъ за това оправяне мѣста, съразмѣрно съ подобрението на тѣхнитъ дворища. Тия подобрения биватъ редовни и извънредни.

„Дворищата сж редовно подобрени, когато: а) или попаднатъ въ квартали и улици, които се прѣвърщатъ по регулационенъ редъ въ чаршийски; б) или получаватъ ново лице, каквото не сж имали, или се увеличава лицето и повърхността, които сж имали; в) или оставатъ на по-широки урегулирани улици въ сравнение съ старитъ имъ неурегулирани улици; г) или попадатъ въ квартали и улици, въ които се прѣсущаватъ блата, мочурливи и наводняющи се мѣста.

„Дворищата сж извънредно подобрени, когато нѣкои стопани, за да могатъ да използватъ по-доходно тѣхни просторни мѣста, поискатъ да се проведатъ нови улици било прѣзъ утвърдени вече, или прѣдстоящи за утвърдяване, квартали въ или около населено мѣсто, прѣдградие и курортъ.

„Не се считатъ за пжтица бивши полски пжтища покрай ниви, ливади, градини и други такива мѣста, които се прѣвърщатъ по регулационенъ редъ въ строителни квартали; а лицето на дворища въ стари задължени улици се считатъ наполовина: 10 м. за 5 м., 6 м. за 3 м. и пр.

„Чл. 37 (новъ). Стопанитъ на редовно подобрени дворища участвуватъ въ разхода за оправянето на съотвѣтнитъ улици и площади (чл. 36) въ размѣръ, отреденъ съгласно чл. 30, алинея д отъ тоя законъ; а стопанитъ на извънредно подобрени дворища отстъпватъ на общината безвъзмездно мѣстото за подъ улицата и поематъ разходитъ за: по-стилане и канализиране, водоснабдяване и освѣтяване на послѣдната. Поддържането на такива улици е въ тежестъ на общината.

„Стойността на мѣстото подъ улицата и всички други разходи по нея се понасятъ отъ ползующитъ се стопани съразмѣрно съ лицето на дворищата имъ покрай сжщата улица.

„Забѣлѣжка. Сумитъ за постилане, канализиране, водоснабдяване и освѣтяване на такива улици се опрѣдѣлятъ възъ основа на приети типове за околнитъ общински улици и се събиратъ послѣдователно, за да се разходватъ, когато и околнитъ общински улици бждатъ по-стлани, канализирани, водоснабдени и освѣтлени.

„Чл. 31 се отмѣнява.

„Чл. 38. Чл. 32 става чл. 38, първата му алинея се запазва, освѣтъ нумерата на упоменатитъ въ тая алинея членове, като чл. 27 се замѣнява съ „чл. 39“, а чл. 12 — съ „чл. чл. 18, 19 и 20“. Втората алинея се измѣнява тъй:

„Общински мѣста, отъ които сж образувани и утвърдени пълномѣрни дворища за жилища (чл. 8, ж), или за дюкяни (чл. 8, з) могатъ да се отчуждаватъ по начина и реда, означени въ законитъ за градскитъ и селски общини“.

„Чл. 39. Чл. 33 става чл. 39 и се измѣнява тъй:

„Чл. 39. Когато нѣкой стопанинъ иска да приложи утвърдената регулация на дворището му и има споръ за цѣната на придаваеми къмъ сжщото му дворище мѣста и сгради, тоя споръ не спира изпълнението, ако таквъ стопанинъ внесе въ общинското управление влогъ въ двоенъ размѣръ отъ цѣната, опрѣдѣлена въ протокола на комисията, съгласно чл. 27 отъ тоя законъ.

„Половината отъ влога може да изтегли веднага заинтересованиятъ съсѣденъ стопанинъ, а другата половина се задържа до окончателното разрѣшаване на спора съгласно съ чл. чл. 27, 28 и 29.

„Чл. 40. Чл. 34 става чл. 40 и се измѣнява тъй:

„Чл. 40. Когато споредъ утвърдена дворищна регулация се придава къмъ едно дворище съсѣдно мѣсто, стопанинътъ на такова дворище е дълженъ да отчужди придаваемото се къмъ двора му съсѣдно мѣсто най-късно двѣ години, считано отъ деня, когато е утвърдена регулацията. Слѣдъ изтичането на тоя срокъ заинтересованиятъ съсѣдъ има право да заяви въ кметството, за да го снабди съ изпълнителенъ листъ за стойността на мѣстото.

„Тоя изпълнителенъ листъ се издава безплатно отъ съотвѣтния окръженъ сждъ по искане отъ общинското управление, съ което искане се удостоверява, че дворищната регулация е влѣзла въ законна сила и че въпросътъ за оцѣнката е изчерпанъ съгласно чл. чл. 27, 28 и 29 отъ тоя законъ. Кметството прави това веднага слѣдъ получаване заявление отъ заинтересования стопанинъ“.

„Чл. 41. Чл. 35 става чл. 41 съ сжщия текстъ, освѣтъ:

„Заличава се цитираниятъ чл. 21 въ края на втората му алинея; а въ третата алинея: цитираниятъ чл. 33 се замѣнява съ „чл. 39“ и чл. чл. 9, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21 и 33 — съ: „чл. чл. 9, 10, 18, 19, 20, 21, 27, 28, 29 и 39“.

„Чл. 42. Чл. 36 става чл. 42, като „чл. 35“ въ него се замѣнява съ „чл. 41“.

„Чл. 43. Чл. 37 става чл. 43 и се измѣнява тъй:

„Чл. 43. Спадащи въ чл. 24 отъ тоя законъ сгради може да се поддържатъ само чрѣзъ поправки, които не ги уякчаватъ и поскѣпватъ, като: измазване, отваряне прозорци, прѣхвърляне покрива имъ, промѣняване дюшемени дѣски, поправяне на печки и комини, откриване на вентилатори и други такива. Но поради такива поправки нѣма да се измѣнява въ нищо установената, съгласно чл. 30, оцѣнка на такива сгради.

„Втората алинея остава сжщата, като, вмѣсто „чл. 8, д, е, ж,“ се оставя „чл. 8, д, ж, з“.

„Чл. 44. Чл. 38 става чл. 44, запазва текста си, но се допълва съ слѣдната нова послѣдна алинея:

„Прѣди окончателното разрѣшаване на такива въпроси, Министерството, респективно, окръжниятъ управителъ назначава нова комисия отъ другъ съставъ и отъ висши длѣжностни лица и специалности, за да освѣдѣтелствува отново сградата, за която се отнася тѣжбата. До окончателното разрѣшаване на спора, зданието не се събаря въ никой случай, и, ако то много грози да падне, кметството поканва стопанина му да го подпире врѣменно; въ противенъ случай, самото кметство го подпире за смѣтка на притежателя“.

„Подиръ чл. 44 се вмѣстватъ слѣднитъ два нови члена 45 и 46:

„Чл. 45 (новъ). Общинскиятъ съвѣтъ е дълженъ да изработи програма, по която да се прилага надлежно утвърдениятъ регулационенъ проектъ

за улици, площади, пазарища и др., и то: за неутвърдени досега регулационни проекти — веднага слѣдъ тѣхното утвърждение, а за утвърденитѣ — веднага слѣдъ влизането въ сила на тоя законъ.

„Рѣшението за тая програма се обявява на тѣжителитѣ въ продължение на единъ мѣсець, за да го узнаятъ и дадатъ, ако желаятъ, писмени забѣлѣжки и възражения по него. Слѣдъ изтичане на тоя срокъ, комисията, по чл. 10 отъ тоя законъ, разглежда отново програмата и възраженията, ако такива има и взема окончателно рѣшение по въпроса, което рѣшение влиза въ сила, като се утвърди съ указъ по доклада на министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

„Тая програма може да се измѣнява най-рано прѣзъ всѣки три години, и то пакъ по изложения погорѣ въ тоя членъ редъ и начинъ“.

„Чл. 46 (новъ). Когато нѣкое празно мѣсто попада цѣло, споредъ утвърденъ регулационенъ проектъ, подъ улица, площадъ, пазарище и пр., общинското управление е длъжно, двѣ години слѣдъ влизане въ сила на тоя законъ за утвърдени досега регулационни проекти и двѣ години слѣдъ утвърждаване на неутвърдени досега такива проекти, или да отчужди de facto такова мѣсто, като го заплати съгласно чл. 34 отъ тоя законъ, или пъкъ да отговаря прѣдъ притежателя му, ако той пожелае, за банкова лихва върху дължимата стойност на мѣстото, смѣтано отъ изтичане на двугодишния срокъ до изплащането на мѣстото.

„Същото важи и за случаи, когато се заеме частъ отъ дворище, слѣдъ като се установи дължимата стойностъ за такава частъ съгласно чл. 30, пунктъ д, въ зависимост и отъ чл. чл. 36 и 37 на тоя законъ.

„Въ всѣки случай общината използва за обща потребъ отчуждаеми и по тоя редъ мѣста, начинал отъ деня, когато тя почне да плаща лихва върху дължимата имъ стойностъ и разпорежда веднага да се заличатъ отъ данъчнитѣ книги и тѣй отчуждени мѣста и сгради, ако се отчуждаватъ по сѣщия редъ и такива“.

„Чл. 47. Чл. 39 става чл. 47.

„Чл. 48. Чл. 40 става чл. 48, и втората му алинея се измѣнява тѣй:

„Всѣко устно заявление се написва отъ секретаря на отдѣленъ обгербванъ листъ — бланка и се подписва отъ заявителя.

„Чл. 49. Чл. 41 става чл. 49.

„Чл. 50. Чл. 42 става чл. 50.

„Чл. 51. Чл. 43 става чл. 51.

„Чл. 52. Чл. 44 става чл. 52. Въ текста „чл. 43“ се замѣнява съ „чл. 51“, а „чл. 71“ съ „чл. 85“.

„Чл. 53. Чл. 45 става чл. 53.

„Чл. 54. Чл. 46 става чл. 54. Въ първата алинея „чл. 42“ се замѣства съ „чл. 50“, и началото ѝ се поправя тѣй:

„Чл. 54. Заявленията за строение: нови язове, воденици, мелници, фабрики и разни индустриални заведения изобщо, както и за строение на разни работилници и за поставяне (инсталиране) парни котли и други машинири се подаватъ всѣкога писмено на съотвѣтния окръженъ инженеръ . . .“

„Чл. 55. Чл. 47 става чл. 55, като „чл. 77“ въ текста се замѣня съ „чл. 92“.

„Чл. 56. Чл. 48 става чл. 56, и само първата му алинея се измѣнява тѣй:

„Подадени съгласно чл. 54 заявления се приематъ, ако сѣ придружени съ нужнитѣ книжа и планове; иначе тия заявления се повръщатъ за попълване на приложенията имъ и се разглеждатъ, слѣдъ като послѣднитѣ бѣдатъ надлежно попълнение“.

„Чл. 57. Чл. 49 става чл. 57 съ слѣднитѣ поправки:

„1. Началото му се измѣнява тѣй:

„Чл. 57. Щомъ заявлението е редовно и книгата къмъ него пълна, окръжниятъ инженеръ обявява . . .“

„2. Тритѣ срокове въ края на втората алинея се намаляватъ респективно на „1 мѣсець“, 20 дни и 10 дни.

„3. Трета и четвърта алинея се измѣняватъ тѣй: „Слѣдъ изтичане на срока, окръжниятъ инженеръ изпраща заявлението съ приложенията му на съотвѣтния участковъ инженеръ, като опрѣдѣля споредъ случая, да-ли трѣбва да се направи огледъ на самото мѣсто и, ако трѣбва, отъ кого: да-ли отъ участковия инженеръ, заедно съ околийския началникъ, или тѣхни замѣстници, или пъкъ само отъ участковия инженеръ или неговъ замѣстникъ.

„Съставя се въ случая протоколъ, който трѣбва да съдържа условията, по които би могло да се разрѣши неканата постройка, или пъкъ мотивитѣ за отказването. Тоя протоколъ се изпраща отъ участковия инженеръ на окръжния инженеръ, който внася, когато е нужно, въпроса въ гигиеническия свѣтъ (чл. 99 отъ закона за опазване общественото здраве) и съ прѣписъ отъ рѣшението на тоя свѣтъ изпраща протокола съ всички книжа и планове за разрѣшение на исканото позволение въ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

„Министерството, прѣди да се произнесе, връща, ако намѣри за необходимо, прѣписката на окръжния инженеръ за ново или допълнително изучаване, като — по важни случаи — може да делегира за тая цѣль на мѣстото и други, не повече отъ двама, инженери.

„Пѣтнитѣ и дневнитѣ пари на длъжностнитѣ лица се прѣдплащатъ отъ заинтересования заявитель.

„Слѣдъ като министерството разрѣши исканото строение, то връща книгата съ разрѣшителното постановление на окръжния инженеръ, който ги прѣпраща съ прѣписъ отъ постановлението, чрѣзъ окръжния управителъ, на надлежния кметъ; кметътъ събира установената за случая строителна такса и прѣдава на заявителя прѣписъ отъ разрѣшителното постановление и одобренитѣ за строенито планове и проекти.

„Чл. 58. Чл. 50 става чл. 58, като въ първата алинея чл. 49 се замѣнява съ „57“, а втората ѝ частъ се поправя тѣй:

„Чл. 58. дерета. Разрѣшителнитѣ постановления за такива язове и воденици се издаватъ отъ окръжния инженеръ на основание мнѣнието на нѣкого отъ подвѣдомственитѣ му органи. Прѣписъ отъ такова постановление се прѣдава на заинтересования чрѣзъ надлежния кметъ, който събира прѣдварително нужната строителна такса.

„Тѣжби противъ издадени отъ окръжния инженеръ разрѣшителни постановления се подаватъ, чрѣзъ тоя инженеръ, въ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, което ги разглежда и разрѣшава окончателно.

„Чл. 59. Чл. 51 става чл. 59.

„Чл. 60. Чл. 52 става чл. 60, като въ края на първата алинея думитѣ „единъ двугодишенъ срокъ“ се замѣнятъ съ „ за която цѣль се дава срокъ до края на 1915 г.“ А втората алинея се измѣня тѣй:

„Узаконени регламентирания могатъ да се отмѣняватъ или измѣняватъ само въ случай, когато сѣ били направени възъ основа на невѣрни данни. Това става по искъ, прѣдявенъ отъ заинтересования, въ надлежния окръженъ сѣдъ.

„Чл. 61. Чл. 53 става чл. 61.

„Чл. 62. Чл. 54 става чл. 62, като се замѣнятъ „чл. чл. 46, 47, 48, 49“ и „чл. 52“ съ „чл. чл. 54, 55, 56, 57“ и „чл. 60“.

„Чл. 63. Чл. 55 става чл. 63, като послѣдната частъ на първата алинея се поправя:

„Чл. 63. положение, се разрѣшаватъ отъ окръжния инженеръ чрѣзъ съотвѣтния кметъ, който събира надлежната строителна такса, безъ всѣкакво разрѣшително постановление“.

„Въ втората алинея „чл. 54“ се замѣнява съ „чл. 62“, а „чл. 68“ — съ „чл. 76“.

„Чл. 64. Чл. 56 става чл. 64.

„Чл. 65. Чл. 57 става чл. 65, като думитѣ „окръженъ управителъ“ се замѣнятъ съ думитѣ „окръженъ инженеръ“.

„Чл. 66. Чл. 58 става чл. 66.

„Чл. 67. Чл. 59 става чл. 67.

„Чл. 68. Чл. 60 става чл. 68.

„Чл. 69. Чл. 61 става чл. 69, като първата алинея остава въ сѣщия текстъ, а другитѣ алинеи се измѣняватъ и допълватъ тъй:

„Зданията се строятъ съобщение.

„Спазватъ се при това съгласнитѣ съ тоя законъ и свързани съ строителството постановления и на другитѣ закони въ царството, като: „закона за имуществата, за собствеността и за сервитутитѣ“, „закона за държавнитѣ и общински пѣтища“, „закона за държавнитѣ желѣзници“, „закона за опазване общественото здраве“, правилницитѣ за курорти, прѣдградия и пр.

„За дворъ трѣбва да се остави незастроено мѣсто, най-малко, $\frac{1}{4}$ отъ мѣсто за жилища (чл. 8, ж) и отъ мѣсто за дюкани, когато тия послѣдни мѣста сж по-големъ отъ 48 кв. м. (чл. 8, з).

„Допущатъ се освѣтителни дворчета, само когато иматъ не по-малко отъ 9 кв. м. повърхностъ, и съотвѣтнитѣ прозорци, съ права гледка къмъ съседния дворъ, отстоятъ на 3 м. отъ границата на тоя дворъ.

„Изучаватъ се и се узаконяватъ по реда, изложенъ въ чл. чл. 9 и 10 отъ тоя законъ, всички мѣстни наредби за установяване: въ кои улици какви здания могатъ да се строятъ относително височинитѣ и строителнитѣ материали на послѣднитѣ, както и въ кои чаршийски улици и площади дюкянскитѣ мѣста трѣбва да бѣдатъ по-големъ отъ 48 кв. м. (чл. 8, з), дѣ именно съ колко да сж по-големъ и пр.

„Огради покрай улици и такива между съседни дворове не могатъ да бѣдатъ по-високи отъ 2 м. Не се допущатъ въ населени мѣста, въ прѣдградия и въ курорти огради отъ околи (хондеци).

„Оградитѣ покрай улицитѣ се строятъ съгласно съ мѣстнитѣ общински строителни наредби, чрѣзъ които се установява и начинътъ, какъ да се разполагатъ отдѣлнитѣ здания въ едно дворище, за да не си прѣчатъ въ хигиеническо отношение едно на друго и на зданията въ съседнитѣ дворища.

„Чл. 70. Чл. 62 става чл. 70 и се допълва съ нова трета алинея тъй:

„Когато мѣстнитѣ нужди отъ общъ характеръ налагатъ да се строятъ въ ограничени градски части по-високи здания отъ широчината на съотвѣтнитѣ улици, трѣбва да се спазватъ слѣднитѣ условия: за улици отъ 8 м. широчина, височината на зданията не бива да е по-големъ съ повече отъ $\frac{1}{3}$ отъ широчината на улицата, за улици до 10 м. — не съ повече отъ $\frac{1}{4}$, а за по-широки отъ 10 м. улици — не съ повече отъ $\frac{1}{6}$ отъ широчината на улицата¹⁾. Улицитѣ, въ които ще се допуша да се строятъ и здания съ по-големъ височини отъ широчината на тия улици, се установяватъ съ указъ по реда, изложенъ въ чл. чл. 9 и 10 отъ тоя законъ“.

„Чл. 71. Чл. 63 става чл. 71 и се допълва съ нова трета алинея тъй:

„По смисъла на тоя законъ, запрѣтени подземни жилищни помѣщения сж ония, подоловѣтѣ (дюшметата) на които сж по-низки отъ повърхността на тротоаритѣ около зданието“.

„Чл. 72. Чл. чл. 64 и 65 се сливатъ въ общъ чл. 72 и се измѣняватъ тъй:

¹⁾ Примѣри. За улици съ 8 м. широчина, зданията не бива да сж по-високи отъ $8+8/3=10.66$ м., за 10 м. улици — не по-високи отъ $10+10/4=12.50$ м., за 12 метровъ улици — не по-високи отъ $12+12/6=14.00$ и т. н.

„Чл. 72. Улицитѣ, площадитѣ, пазарищата, градинитѣ и нужнитѣ къмъ тѣхъ мѣстове и водостоци се строятъ, постилатъ, чистятъ и изобщо поддържатъ отъ общинитѣ, които трѣбва да вписватъ задължително въ бюджетитѣ си нужнитѣ за това суми.

„Тротоаритѣ, безъ бордюритѣ и риголитѣ, се постилатъ частно отъ стопанитѣ — всѣки прѣдъ лицето на своето дворище — съгласно опрѣдѣленъ отъ общинското управление типъ за цѣла една улица, но поддържането и на тротоаритѣ става отъ общината и за нейна смѣтка.

„Постилката на тротоаритѣ се изисква, слѣдъ като общинското управление построи бордюритѣ и риголитѣ. Инакъ, стопанитѣ сж свободни да си правятъ врѣмenni тротоарни настилки съ широчини, съгласно чл. 8, пунктъ и отъ тоя законъ.

„Ако слѣдъ формална покана нѣкой стопанинъ не построи тротоара си въ дадения отъ кметството срокъ, сѣщото кметство го построява за смѣтка на тоя стопанинъ и събира отъ него разходваната сума по реда за принудителното събиране на държавнитѣ данъци“.

„Чл. 73 (новъ). Слѣднитѣ общински приходи, увеличавани споредъ нуждитѣ и съ суми отъ други източници, се употребяватъ изключително само за напрана, поддържане и чистене на: улици, полски пѣтища, площади, пазарища и градини, както и на нужнитѣ по тѣхъ мѣстове и водостоци:

„а) всички приходи отъ скица за частни мѣста и отъ дозволителни билети за строение;

„б) всички такси за смѣтѣта, дѣто има такива;

„в) всички приходи отъ общински градини и разсадници;

„г) всички случайни държавни или окръжни помощи за цѣльта;

„д) всички приходи отъ специаленъ общински поземеленъ данѣкъ, въ размѣръ 3% отъ емлячната стойностъ, върху никакъ незастроени дворища въ курорти и въ градове съ повече отъ 6.000 жители, когато сѣщитѣ дворища попадатъ въ квартали, $\frac{3}{4}$ отъ дворищата на които сж вече застроени, и

„е) всички приходи отъ глоби по нарушаване на настоящия законъ.

„З а б ѣ л ѣ ж к а 1. Ако прѣзъ една година остане неразходваната частъ отъ тия приходи, оставалата сума се вписва въ бюджета за слѣдната година, за да се разходва за сѣщата цѣль.

„З а б ѣ л ѣ ж к а 2. Въпроснитѣ въ пунктъ д дворища не се считатъ за застроени, когато има въ тѣхъ нѣкаква барака или каквато и да била врѣмenna постройка.

„Чл. 74 (новъ). Въ селата и въ градоветѣ, които иматъ до 6.000 жители, кметството може — по утвърдено отъ окръжния управителъ рѣшение на общинския съвѣтъ — да изравнява улици и да постила не по-широки отъ 10 м. улици, да отводнява или засипва локви, да посажда дървета покрай улици и площади, да постила площади около чешми, герани и пр., чрѣзъ особена за тая цѣль натурална тегиба на мѣстнитѣ жители-стопани.

„Тая тегиба се отрезжда съразмѣрно съ другитѣ данъци на жителитѣ.

„Заглавното на глава VIII се измѣнява тъй:

„Надзоръ върху строенията. Правоспособность за изработване на планове, нивелации, на проекти за строителни работи и за извършване на технически строителни експертизи.

„Чл. 75. Чл. 76 става чл. 75 съ сѣщия текстъ, само подиръ думата „общински“ се прибавя думата „кооперативни“ и . . .

„Чл. 76. Чл. 67 става чл. 76, като се измѣня чл. 66 съ „чл. 75“ и чл. 71 съ „чл. 85“.

„Чл. 77. Чл. 68 става чл. 77, като се измѣнява чл. 57 съ „чл. 65“.

„Чл. 78. Чл. 69 става чл. 78 и се измѣнява тъй:

„Чл. 78. Планове и нивелации на населени и полски мѣста, както и проекти за каквито и да било

строения и регулации се съставят и прилагатъ изобщо отъ специалисти съ легализирано въ царството висше техническо образование и съ дадено имъ право (чл. 79) за свободна техническа практика въ страната.

„Разнитъ планове, проекти, снимки, нивелации, експертни заключения и други книжа отъ технико-строително естество иматъ законна валидность, когато съ подписани отъ респективно висше образовани специалисти съ право на свободна техническа практика въ царството (чл. 79).

„Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията установява чрезъ специаленъ правилникъ, кон отъ изложенитъ специални работи и до каква степенъ могатъ да се вършатъ и подписватъ отъ кондуктори и землемѣри, сир. техници съ срѣдно техническо образование (чл. 80).

„Чл. 79. Чл. 70 става чл. 79 и се измѣнява тъй:

„Чл. 79. Дава се право на свободна техническа практика и за заемане на държавни, окръжни, общински или кооперативни технически длѣжности въ царството на български подданици, граждански и военни лица, които иматъ легализиранъ дипломъ за пълно висше техническо образование въ признато отъ българската държава висше техническо училище и които, слѣдъ едногодишенъ стажъ, издържатъ държавенъ провѣренъ изпитъ по специалността имъ съгласно утвърдена съ указъ програма. Същия изпитъ, но безъ стажъ, издържатъ на български езикъ и чуждоподдани инженери и архитекти, които желаятъ да иматъ право за свободна техническа практика въ царството.

„Едногодишниятъ стажъ може да се прави при частни технически бюра въ страната или при държавни, окръжни, общински и кооперативни технически учрѣждения. Въ послѣднитъ четири случая станжантитъ получаватъ мѣсечна заплата въ размѣръ половината отъ опрѣдѣлената сума за най-долния класъ или разредъ по шата.

„Изпитътъ се произвежда слѣдъ стажуването отъ специална петочленна комисия, назначена за всѣки кандидатъ отъ министра на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията.

„Всѣки кандидатъ внася 100 л. такса въ полза на изпитната комисия; а при несполука въ изпита порѣща му се половината такса, съ право да се яви на повторителенъ изпитъ, най-малко слѣдъ шестъ мѣсеца, когато внася пълна изпитна такса.

„Чл. 80 (новъ). Български подданици съ пълно срѣдно техническо или землемѣрно образование служатъ за помощенъ персоналъ на инженеритъ и архитектитъ, носятъ званието „кондукторъ“ или „землемѣръ“ и иматъ ограничено право (чл. 78) за свободна техническа и землемѣрска практика въ царството; тѣ добиватъ това право и правото за заемане държавни, окръжни, общински и кооперативни технически служби слѣдъ стажъ и изпитъ съгласно чл. 79 отъ тоя законъ.

„Изпитната такса за „кондуктори“ и землемѣри“ е 25 л.

„Чл. 81 (новъ). Допущатъ се до стажъ и провѣренъ изпитъ за звание „кондукторъ“ или „землемѣръ“ и ония български подданици, които до 1 януарий 1911 г. сж свършили или слѣдватъ вече въ признати отъ съответнитъ държави иностранны срѣдни технически или землемѣрни училища, а за напрѣдъ всѣки, който се учи при такива училища, ще се допуша до стажъ и изпитъ, ако докаже, че е училъ най-малко пѣли двѣ години въ специално училище и че е постѣпилъ въ него, слѣдъ като е свършилъ прогимназия и най-малко два класа отъ реална гимназия.

„Чл. 82 (новъ). Освобождаватъ се отъ стажъ и провѣренъ изпитъ:

„а) всички инженери и архитекти, които иматъ редовни дипломи за пълно висше образование до 1 януарий 1911 г.;

„б) всички класирани досега и публикувани въ „Държавенъ вѣстникъ“ „кондуктори“, „землемѣри“, „асистенти“ и ония съ специфично звание „техникъ“, съгласно чл. 70 отъ закона за благоустройството на населенитъ мѣста, публикуванъ на 19 февруарий 1907 г.;

„в) допущатъ се безъ стажъ на специаленъ провѣренъ изпитъ за звание „кондукторски помощникъ“, „землемѣрски помощникъ“, ония лица, които сж служили досега, най-малко петъ години, като „и. д. кондуктори“, „планоснемачи“ или „трасировачи“ и „надзиратели“ и иматъ, най-малко, прогимназиялно образование или пъкъ сж учили по землемѣрство въ чужбина по кореспондентенъ начинъ.

„Чл. 83 (новъ). Дипломитъ на инженери, архитекти, кондуктори и землемѣри се легализиратъ безплатно отъ Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията въз основа на слѣднитъ условия:

„Дипломи на инженери и архитекти се легализиратъ, когато кандидатътъ има завършено съ матура гимназиялно образование и има пълно висше техническо образование, получено най-малко за три години (шестъ семестра) въ признато у насъ висше техническо училище.

„Дипломи на кондуктори и землемѣри се легализиратъ, когато кандидатътъ е завършилъ пълно държавното техническо училище въ София или пъкъ когато е завършилъ напълно друго мѣстно или иностранно срѣдно техническо училище, съгласно втората частъ на чл. 81 отъ тоя законъ.

„Не се признава придобитото по кореспондентенъ начинъ техническо или землемѣрско образование.

„Специализирани въ иностранны срѣдни технически или землемѣрни училища лица носятъ въ България само званието „кондукторъ“ или „землемѣръ“, безъ да се гледа, да-ли тия звания сж еднакви, или не, съ означенитъ въ дипломитъ имъ професионални квалификации.

„Чл. 84 (новъ). Никой не може да упражнява каквато и да било техническа и землемѣрска практика въ България, докато не се издаде за това, публикувана въ „Държавенъ вѣстникъ“, заповѣдъ отъ министра на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията.

„Глобява се и се наказва, съгласно наказателнитъ наредби въ „глава IX“ на тоя законъ, всѣки, който си присвои техническа титла, за каквато нѣма признато право въ България, или който си присвои техническо звание и извършва техническа практика, каквито не сж му разрѣшени отъ Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията, или пъкъ, който способствува другиму да извършва неразрѣшена му техническа практика.

„Чл. 85. Чл. 71 става чл. 85.

„Чл. 86. Чл. 72 става чл. 86, като „чл. 67“ въ текста се замѣнява съ „чл. 76“, а (чл. 71, алинея 2) — съ (чл. 85, алинея 2)“.

„Чл. 87. Чл. 73 става чл. 87, като въ текста му се замѣнява само „чл. 41“ съ „чл. 49“.

„Чл. 88. Чл. 74 става чл. 88.

„Чл. 89. Чл. 75 става чл. 89.

„Чл. 90 (новъ). Водоснабдяването на селата може да става и по кооперативенъ начинъ, като за тая цѣль въ всѣко окръжие се образува специаленъ фондъ, поддържанъ и усилянъ: отъ случайни държавни или окръжни помощи за водоснабдяване на села и отъ ежегодни вноски на селскитъ общини въ размѣръ най-много 5% отъ редовнитъ общински приходи.

„Всѣка селска община усилява ежегодно фонда, докато се покриятъ разходите на водопровода и, а

слѣдъ това внася само колкото е необходимо за поддържането на тоя водопроводъ.

„Проектитѣ за водоснабдяване на села се изучаватъ, изработватъ и прилагатъ отъ кооперативния планоеначенъ персоналъ, попълненъ съ нужното число специалисти по водоснабдяването.

„Окръжната постоянна комисия, съвмѣстно съ окръжния инженеръ, окръжния управителъ и окръжния лѣкаръ, съставя ежегоденъ бюджетъ за кооперативното водоснабдяване на селата въ окръга. Тоя бюджетъ се съставя въ зависимостъ отъ сумата на фонда, съдържа подробна вѣдомостъ за селата, които ще се водоснабдяватъ, за сумитѣ, които всѣки водопроводъ ще коштува, и влиза въ сила, като се утвърди отъ министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

„Чл. 91. Чл. 76 става чл. 91 и се измѣнява тѣй:

„Чл. 91. Установени по регулационенъ редъ (чл. чл. 9, 10, 11, 12, 13) мѣста за населване на бѣдни жители въ специално построени евтини и хигиенични жилища, както и мѣстата за гробища и за населване на цигани, сж отъ обществена полза; но такива мѣста се отчуждаватъ не по общи оцѣнки, отредени съгласно чл. 30 отъ тоя законъ, а по реда изложенъ въ закона за отчужденията за обществена полза. Съгласно тоя послѣденъ законъ се правятъ отчужденията и въ такива случаи, когато се отчуждаватъ мѣста за улици, площади и пр., съгласно надлежно измѣненъ (чл. 16) регулационенъ проектъ, и то, ако сжщитѣ мѣста не сж подлежащи на отчуждение споредъ първоначалния регулационенъ проектъ и ако измѣнението на утвърденъ регулационенъ проектъ се прави изключително поради безспорна обществена потребба, а не за по-добро използване на частни мѣста или за отдѣлване на сжществуващи дворища, оставени безъ изходи при първоначалното изучаване на измѣнения регулационенъ проектъ“.

„Чл. 92. Чл. 77 става чл. 92 съ сжщия текстъ, като споменатитѣ въ тоя текстъ (чл. чл. 9 и 10) се замѣстватъ съ „(чл. чл. 9, 10, 11, 12 и 13)“.

„Чл. 93. Чл. 78 става чл. 93.

„Чл. 94. Чл. 79 става чл. 94, като споменатитѣ въ края на текста „(чл. чл. 9, 10, 11, 12)“ се замѣстватъ съ „(чл. чл. 9—13, 14 и 18—20)“.

„Чл. 95. Чл. 80 става чл. 95 и първата му алинея се измѣня тѣй:

„Чл. 95. Освѣтъ споменатитѣ досега въ тоя законъ правилници, ще се издаватъ и утвърдятъ съ указъ и други такива за слѣднитѣ работи:“

„а)

„Чл. 96. Чл. 81 става чл. 96 и се измѣнява тѣй:

„Чл. 96. Настоящиятъ законъ отмѣнява всички противни на него закони или други наредби“.

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Вълчо Гоергневъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣдстои ни да разгледаме измѣненията, които г. министрътъ на общественитѣ сгради ни прѣдставя по закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Царство България. Ние, когато правимъ тѣзи измѣнения, трѣбва да имаме прѣдъ видъ: напърѣдка, който е направила столицата, и напърѣдка, който сж направили извѣстни градове въ България; бждѣщето, което прѣдстои да постигнатъ нашитѣ градове, и историята на цѣнитѣ на мѣстата, които тѣ сж имали отъ самото начало и до днесъ. Никой не ще откаже, че София, нашата столица, е градъ, дѣто цѣнитѣ на мѣстата сж се мѣнили много скоро и сж достигнали днесъ до доста висока стойностъ. Като е така, тукъ ще дойде, не слѣдъ много врѣме, день, когато педата земя ще се цѣни съ хиляди. И когато ние искаме сега съ единъ законъ за благоустройството на населенитѣ мѣста да рѣшимъ въпроса за благоустройството на София и на другитѣ главни градове

изъ България, дѣто мѣстата срѣдъ градоветѣ се цѣнятъ много скъпо, ние трѣбва да вземемъ прѣдъ видъ, щото да не измѣняваме този законъ подиръ една, двѣ години пакъ само за една негова точка, но по-добъръ би било да гледаме, какво биха достигнали тѣзи градове слѣдъ 15—20 години, за да можемъ да приспособимъ и тогава закона, да бжде приложимъ и слѣдъ 15—20 години.

Като е дума за мѣстата, за цѣната на мѣстата въ разнитѣ голѣми градове, както и въ малкитѣ, азъ мисля, че за маломѣренъ имотъ трѣбва да се счита този, който има по-малко отъ 150 кв. м. Мисля, че разпорежданята на този членъ ще поставятъ въ много лошо положение мѣстата на много жители не само на София, но и въ много градове изъ цѣла България. Има много градове изъ България, които нѣматъ нужното пространство земя, за да дадатъ въ замѣна туй, което се взема при планирането; има и много градове въ България — това е особено въ София — дѣто отнематъ мѣстото на единъ човѣкъ по причина на маломѣрностъ, когато то е най-доходно, и му го изплащатъ по една опрѣдѣлена цѣна, каквато именно комисията, прѣдвидѣна въ този законопроектъ, може да даде. Азъ мисля, че, когато създаваме единъ законъ, трѣбва да цѣнимъ интереситѣ на самитѣ граждани и, като е така, комисията трѣбва да обърне сериозно внимание на този въпросъ: не би ли било възможно маломѣрността за по-голѣмитѣ градове да бжде по-малка, отколкото е прѣдвидѣна въ този законопроектъ? Прѣди тукъ, въ София, е била 250 кв. м., а сега г. министрътъ ни прѣдставя 200 кв. м.

Има и други случаи, г-да: когато се урегулиратъ улицитѣ на единъ градъ, може да се случи единъ дворъ, маломѣренъ по сегашния законопроектъ, помалкъкъ отъ 200 кв. м., да не го засѣга планътъ, но да има другъ съседенъ дворъ до него, който да се засѣга отъ плана и, понеже го засѣга планътъ, той да стане маломѣренъ; стопанинътъ на първото мѣсто може да бърза да строи къща, за да може да открадне мѣстото отъ съседа си, защото то става маломѣрно и, споредъ урегулировката, трѣбва да спадне въ двора на онзи неговъ съседъ, на когото сжщо мѣстото е маломѣрно. Въ такъвъ случай онзи човѣкъ, който има маломѣрно мѣсто и планътъ не го засѣга, той ще-неще, макаръ къщата му да бжде здрава, споредъ закона, че прѣдаде мѣстото си на съседа и съседътъ му тогазъ да си построи къща, а той трѣбва да се махне отъ тамъ. Съ туй постановление на този законъ, въ такива случаи ние ще направимъ нещастни много сѣмейства, които иматъ, може-би, единствена къща въ единъ градъ, дѣто живѣятъ, отъ която къща, може-би, да даватъ частъ подъ наемъ, за да се прѣхранватъ. Като имамъ туй прѣдъ видъ и като познавамъ горѣ-долу гжототата на нашето население въ градоветѣ, азъ мисля, че съ разпореждането на този членъ, който прѣдвижда 200 м., за да бжде пълномѣрно мѣстото на единъ дворъ, ще направимъ една голѣма грѣшка. Ние трѣбва да изключимъ отъ този членъ, първо, онѣзи дворища, които, макаръ и маломѣрни, но планътъ не ги засѣга, защото, ако оставимъ тѣй, ще направимъ много лица да страдатъ отъ други, които сж отъ партията, която управлява въ негово врѣме, когато се прилага този законъ. Азъ съмъ констатира туй нѣщо досега на практика и знамъ, че много хора сж пострадали, заради туй именно бихъ желалъ комисията да обърне на този въпросъ сериозно внимание, толкозъ повече, че въ София, както казахъ, мѣстата, които сж въ срѣдата на София, се оцѣняватъ днесъ на 50—60 л. кв. м., а нѣма да минатъ и петъ години, когато ще дойдатъ до 100, до 200 л. и до 1.000 л. кв. м., а по силата на този законъ да отиваме да отнемемъ отъ единъ човѣкъ 100 кв. м., дѣто може да си построи къщи, които могатъ да даватъ най-голѣми доходи, азъ не мога

да разбере, каква полза може да донесе разпореждането на такъв един член? Нека да имаме прѣдвидѣ чуждитѣ столици, дѣто въ повечето квартали нѣматъ никакви дворища и къщитѣ сѣ направени една до друга, отъ стаятъ направо по стѣлбитѣ се излиза навънка, а нѣма да мине много врѣме, когато и нашата столица ще има щастието да достигне туй положение, което сѣ достигнали и другитѣ столици. Като имаме прѣдвидѣ видѣ туй нѣщо и като имаме прѣдвидѣ бързото растене на столицата, когато създаваме такъв законъ, трѣбва да прѣдвидѣме и тѣзи работи.

Послѣ, би било желателно да се прокара въ настоящия законопроектъ, щото плановѣтѣ, които се отнасятъ до общински учрѣждения, построяване на училища, да се черкви и пр., да се правятъ безплатно, защото има общини, които по единичката причина, че не сѣ събрали достатъчно суми да си направятъ плана прѣдварително, не могатъ и да се заловятъ за построяване на едно общинско здание. Послѣ, досега се е практикувало слѣдното: когато нѣкой инженеръ отива въ едно село да установи мѣстото, дѣто именно ще се построи едно училище, едно читалище, или една черква, да се плащатъ километрически, иктни и дневни. Туй нѣщо не трѣбва да се прави, първо, защото се трупа сѣ върху гърба на населението, а пъкъ населението е много прѣтоварено съ разни данѣци и, като е така, то е длъжно да поиска, поне съ разпорежданията на разни други закони, да се освобождава отъ такива добавъчни данѣци, които му се наговарватъ. Та, би било желателно комисията да обърне внимание, както на тѣзи работи, така сѣщо и на много други, които има да се забѣлѣжатъ при второто четене, защото при разглеждането на законопроекта членъ по членъ, ще можемъ да се впустимъ въ повече подробности; та, обръщамъ, казахъ, вниманието на комисията по този законъ, именно по първата точка, за мѣстата, да види да намали въ известни градове маломѣрността на двороветѣ съ 50 или 60 кв. м.

Прѣдседателъ: Има думата г. Стоиментъ Савовъ.

С. Савовъ: Г. г. народни прѣдставители! Прави впечатлѣние, че по единъ толкова важенъ законъ, почти никой не иска да вземе думата, и менѣ ми е чудно, защо народното прѣдставителство се отнася така индиферентно къмъ единъ толкова важенъ за страната законъ, законъ, отъ който мнозина сѣ пищѣли и пиятъ, законъ, съ който сѣ агитирали и злоупотрѣбавали навсѣкждѣ, а сега въ Народното събрание никой не взема думата. Много добръ е направилъ г. министърътъ на общественитѣ сгради, пътищата и съобщенията, че внесе едно измѣнение на досега дѣйствующия законъ за благоустройството на населенитѣ мѣста. Такова измѣнение се налагае отдавна, но длъженъ съмъ накратко да забѣлѣжа, че и тѣзи измѣнения, които се внасятъ въ новия законопроектъ, не сѣ достатъчни да задоволятъ всичкитѣ изисквания на дневния животъ и да отстранятъ онѣзи прѣчки, които се правятъ на известни граждани по сега дѣйствующия законъ. Сѣщо не се прѣмахва оная голѣма централизация — думата ми е за чл. 14 — има едно малко измѣнение, но то е далечъ още да отговори на нуждитѣ и да отстрани недостатъка на самия законъ. По стария законъ, на и сега по новия проектъ, чл. 14, за който азъ миналата година, въ едно заседание, съмъ говорилъ, а и сега ще обърна вниманието, създава една несправедлива работа, единъ монополъ въ рѣцѣтъ на нѣкои хора въ държавата. На всички, които отиваме въ провинцията, ни се натяква, че генералитѣ получавали голѣми заплати, че военнитѣ не знаятъ какво правѣли, високитѣ служби не сме намалили, а този чл. 14 — азъ и миналата година тукъ го изтъкнахъ, дава заплати, които надминаватъ генерал-

скитѣ, и менѣ ми е чудно, какъ измѣнението не засѣга този членъ и каква е тая привилегия? Защо пъкъ непрѣмѣнно прѣдседателъ на II-то углавно отдѣление на Върховния касационенъ съдъ и подпрѣдседателъ на Софийския апелативенъ съдъ, напр., да бждѣли въ тая административна комисия? Азъ бихъ молилъ г. министра, който толкова добръ се е заелъ за уреждането на този законъ, и комисията, която ще го прѣработва, да отстрани тази централизация. Вие не можете си прѣдстави, каква грамадна работа има да върши тази комисия, защото законътъ по-нататѣкъ урежда кооперативното планиране на села и градове и толкова много въпроси, че, освѣнъ дѣто се дава една привилегия на тази комисия, но не е по силата ѝ да може тя да удовлетвори нуждитѣ на този народъ, изискванията на хората. И съставътъ на тази комисия би трѣбвало, споредъ мене, да се видоизмѣни, защото мина вече онова врѣме, когато се е градилъ стариятъ законъ; сега вече имаме хора, инженери, окръжни управители, прѣдседатели на сѣдилица, хора съ не по-малка подготовка, каквато сѣ имали онѣзи, отъ които е било прѣдвидѣно да се състои тази административна комисия; изключението е само това, че тѣзи хора могатъ да иматъ много по-дългогодишна служба, но въ ценза и образованието, азъ мисля, че разликата е съвсѣмъ малка. Напр., разликата между образованието на прѣдседателя на окръжния съдъ и онова на подпрѣдседателя на Софийския апелативенъ съдъ, азъ мисля, е много малка, така щото, прѣкрасно можемъ да замѣнимъ подпрѣдседателя на Софийския апелативенъ съдъ съ прѣдседателя на окръжния съдъ въ даденъ окръгъ. Сѣщото е и съ окръжния инженеръ въ единъ окръгъ, каквито сѣ инженеритѣ, които се виизиратъ въ досегашния чл. 14. Сѣщото може да се каже и за другитѣ длъжностни лица, които взематъ участие въ тази комисия. И тѣй, ще се даде една възможностъ на хората да могатъ по-скоро да уреждатъ своитѣ работи, отъ една страна, ще имъ се даде лесенъ достъгъ за уреждането на тѣзи въпроси, отъ друга страна, тази работа ще става по-евтино, и по-справедливо, и вънъ отъ това, министърътъ, когато ще слага подписа си за утвърдението на такъвъ единъ планъ или на такава една регулация, той ще разчита, че тѣзи мѣстни хора, които сѣ по-близо до този народъ, до това население, сѣ имали възможностъ да проучатъ по-добръ тази работа. Прѣдставете си, че въ Шабла или Садина, между Стояна и Драгана има споръ за дворъ или за харманъ. Ами това, което е станало тамъ, то е станало отъ този инженеръ, който го е планиралъ, снелъ, скициралъ; ами то трѣбва да се изпълни докрай отъ него. Какъ така могатъ да си присвоятъ правото тия господа тукъ? Ами то е привилегия ѝ, ако мога така да се изразя, скандалъ надъ скандалитѣ! Защо онѣзи господа, които сѣ по-близо до тази цѣль, да не извършатъ тая работа, защо онзи човѣкъ отъ Шабла или Садина, намѣсто да отиде въ Варна или въ Шуменъ да уреди своята работа, непрѣмѣнно трѣбва да дохожда въ София. Азъ мисля, че г. министърътъ на общественитѣ сгради ще ме разбере така добръ, че ще уреди този въпросъ.

Второ едно нѣщо, на което азъ искамъ да ви обърна вниманието, то е относително прословутитѣ воденици. Г. министърътъ много добръ е забѣлѣзалъ тази нехайностъ въ изпълнение на своитѣ прѣми задължения на г. г. нашитѣ инженери, а това е кокалъ, даденъ съ закона за благоустройството, на всички български инженери, безъ разлика въ тая държава, за да могатъ да гонятъ своитѣ пътници сѣ правенето на тия язове. Имало е случаи, когато разстоянието Мурадалларъ—Шуменъ — картата нѣмамъ налице — обратно, Прѣславъ—Върбица—Къопекъ-къой — километри, които може всѣки да смѣтне колко сѣ, а тѣ сѣ взети за единъ день.

денъ и половина. Такива случаи има съ стотици, и г. г. инженеритъ, за да могат да нагонятъ своитъ километражни, постоянно се намиратъ въ сношение и за единъ язъ взематъ отъ хората толкова пари, колкото самата воденица не струва, и продължаватъ да взематъ. А въ замѣна на това тѣхната работа куца толкова много. Хората плащатъ общинска пѣтна повинност и държавна пѣтна повинност, а шосета нѣма. Онзи денъ, когато се гласуваше бюджетътъ, г. министърътъ зачекна единъ много хубавъ въпросъ, а това и статистиката потвърждава — Варненски окръгъ, онзи голѣмъ окръгъ, има 10 км. общински пѣти. Това е върхътъ на безобразието. Този инженеръ би трѣбвало да се намѣри, и Народното събрание би трѣбвало да го обѣси надолу съ главата; ами това е срамъ за единъ такъвъ началникъ — въ продължение на толкова години е събиралъ толкова трудъ и народенъ потъ, и да нѣматъ пари да направятъ повече отъ 5—10 км. пѣти — и сж се намѣрили всички министри да държатъ такъвъ единъ нехасицъ господинъ, единъ тѣртей го кажи, единъ бездаренъ — азъ не мога да се произнеса за неговата бездарностъ, защото нѣмамъ такава специалностъ, но азъ считамъ, че този човѣкъ е билъ изключително погълнатъ да гони километражни, защото той гонѣше четири години подъ редъ километражни въ Шуменъ; та, като ги гонѣше, направи два моста между Османъ-Пазаръ и Ески-Джумая — и обръщамъ вниманието на г. министра, защото искахъ да му отправя специално питане — тия два моста сж построени, ако не се лъжа, прѣзъ 1902 г., и само слѣдъ четири години тѣ изединъ пѣтъ сж се срутили. Азъ вѣрвамъ, че г. министърътъ е ималъ случая да мине тамъ, но не е обръналъ внимание. И тукъ не се намиратъ виновници, които да платятъ тия мостове. Прѣдприемачътъ ли е виновенъ?

Прѣдседателътъ: Г. Савовъ! Говорете, моля, по закона за благоустройството.

С. Савовъ: Да, тъкмо туй искахъ да характеризирамъ — какво право е дадено на тия г. г. инженери, които се занимаватъ съ различни въпроси, та се отклоняватъ отъ своята прѣка длъжностъ. Азъ мисля, че тукъ тъкмо съмъ на мѣсто и говоря по прѣдмета. Ако ме разбирате криво, тогавъ може да не говоря. И тѣзи мостове, г-да, сж се срутили. Този господинъ остави Шуменския окръгъ съ 20 км. пѣтъ — но тѣ бѣха направени прѣди него — и сега продължава своето нехайство въ Варненския окръгъ. А такива инженери сж много, и тѣ не сж толкова виновати, колкото е виновато законодателството, колкото е виноватъ законътъ, че му дава тѣзи права. Пословицата казва много ясно: „Лудиятъ изяда и два зелника, стига да има, кой да му ги даде“. Дать му ги е законодателятъ. Елате да имъ ги отнемемъ, за да могатъ тия господа да си гледатъ подобри работата, а не както сега: събиратъ се окръжнитъ свѣти, събиратъ се постояннитъ комисии, борятъ си акълитъ, редятъ мръжата на книга. и, като погледнешъ въ всѣки единъ окръженъ свѣтъ, кажѣто отидешъ, ще видишъ съ хиляди пѣтица, но тѣ сж само на книга. Едни ги опрѣдѣлятъ първокласни, други — второ — или третокласни, трети ги скратяватъ, четвърти умножаватъ, а въ края на крайната пѣтъ нѣма на мегданъ. И справедливо данъкоплатцитъ се оплакватъ и претендиратъ: „Ние плащаме пари, а палице нѣма нищо“. А всякага тѣхна работа се състои въ това: като имъ се поискатъ тукъ-тамъ или чатъ-патъ свѣдѣния за тази работа, за да отклонятъ своето нехайство; тѣ правятъ тия прѣименования, на първо, второ и третокласни пѣтица. Ето защо, намирамъ, че измѣнението, което законопроекта прѣдвижда, урежда до нѣждѣ тази работа, но не я урежда така, както трѣбва да се уреди, и заради това обръщамъ

вниманието на комисията и моля г. министра да се съгласи да не се даватъ такива голѣми права на административната комисия.

Послѣ, досега въ Народното събрание нито единъ инженеръ не е даденъ подъ сждъ, нито азъ намѣрихъ въ тѣхнитъ послужни списъци нѣкой да е билъ мѣмранъ или наказанъ за неговитъ грѣшки.

Н. Гешевъ: Отъ Народното събрание ли трѣбва да се даватъ подъ сждъ?

С. Савовъ: Не, не намѣрихъ да е правена интерпелация въ Народното събрание да се иска наказане за тѣхъ. Нѣма други, които да сж принесли на държавата по-голѣмо зло, отколкото това, което сж и принесли г. г. инженеритъ съ своитъ си планове. Който е обикалялъ тая държава, ще си състави много ясно понятие. Прѣди петъ години една улица е дадена тукъ, слѣдъ петъ години — математическа грѣшка; два километра събирани — улицата се поставя три метра настрана. И тази улица се обръща като На-страдинъ-ходжовата воденица — кой както дойде да я иска, той така я обръща. Такива случаи, ако си зададете трудъ да ги изучите, г. г. народни прѣдставители, има съ стотици. И азъ съжалявамъ, че нѣмамъ на ръка бѣлѣжкитъ си. Азъ познавамъ една улица въ нашия градъ Попово. При управлението на Данева, на една улица даватъ направление вдѣсно, при управлението на Петкова, даватъ ѝ направление влѣво, при управлението на другичо, даватъ ѝ перпендикулярно направление, при управлението на не зная кого, даватъ ѝ съвѣтъ друго направление, а всички тѣзи инженери, които правятъ това, сж се едни и сѣщи, съ много малко изключения.

А. Стамболийски: Математиката се измѣнява!

С. Савовъ: Единъ казва: административната комисия рѣши, другиятъ казва: архитектътъ направилъ математическа грѣшка, но фактътъ е това, че една улица има десетъ тюрли линии: единъ пѣтъ съ червена, другъ пѣтъ съ синя и накрай омаскарение на цѣлъ градъ. Ама това се върши отъ хора, които трѣбва да се наказатъ, и въ края на крайщата казватъ, че тази административна комисия е едно учрѣждение, което не бива да се подозира въ нищо. Чудна работа! А ставатъ много голѣми грѣшки.

Ето защо, съ тѣзи нѣколко думи, азъ искахъ да обърна вниманието на комисията относително правата на административната комисия, да има прѣдъ видъ да ги намали, като остави визиранитъ господа въ чл. 14 отъ сега дѣйствующия законъ да се отнасятъ само за столица София, а всички останали административни работи, които ще се уреждатъ по закона за благоустройството, да останатъ да се уреждатъ, дѣто има апелативни сѣдилища, отъ прѣдседателитъ на апелативнитъ сѣдилища, а тамъ, дѣто нѣма апелативни сѣдилища, отъ прѣдседателитъ на окръжнитъ сѣдилища и отъ съответния окръженъ инженеръ. Сжщото е и съ другитъ тамъ архитекти, които по закона трѣбва да минатъ. Азъ не разбирамъ, какво по-много ще разбира онзи, който взема участие въ комисията съ съвѣщателенъ гласъ и ръководящиятъ службата по благоустройството на населенитъ мѣста въ княжеството; не зная, какъ той ще бѣде по-компетентенъ отъ единъ окръженъ или участковъ инженеръ, защо го турятъ въ закона и защо новото измѣнение не го бута, защо да не може да го замѣсти единъ окръженъ инженеръ въ даденъ окръгъ или инженерътъ въ участъка; хемъ ще се намали работата, хемъ ще се намалятъ такситъ. Обръщамъ внимание на таксата отъ 30 л., която е прѣдвидѣна въ закона тукъ, или се урежда съ единъ правилникъ — тѣ сами си я

определят — тая такса може да се намали: щомъ се рѣшаватъ тѣзи въпроси въ окръга, хората ще плащатъ по-малко и ще останатъ благодарни и на законодателството, и на самия законъ.

Свършихъ.

Председателят: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни представители! Г. Екимовъ декларира, че народниятъ представител не чели законопроекта. Но струва ми се, че този законопроектъ не заслужа само едно прочитане, ами и сериозно проучване. А това не е сторено. Може отделни единици да сж го прочели и проучили, но групитъ не сж имали време да се съвѣщаватъ.

С. Савовъ: Не е оправдателно — 20 дни време нямаше.

А. Стамболийски: Не може да ни извини, но азъ привеждамъ този фактъ, за да отблъсна упрека, който Вие, г. Савовъ, правите върху народното представителство. Народното представителство, въ своитъ групи, не е добръ проучило този законопроектъ. Но това не е оправдателно. Има и друго обстоятелство, което кара народното представителство да не взема думата тъй, както при другитъ законопроекти. Всички почти сме съгласни, че трѣбва да станатъ измѣненіята въ закона за благоустройството на населенитъ мѣста, всички сме съгласни, че тъй трѣбва да се видоизмѣни, да се допълни, да се поправи. Върху туй сме съгласни. Щомъ като сме съгласни, какво ще приказваме на първо четене? На второ четене ще се приказва, какъ да се измѣнятъ самитъ членове, какъ трѣбва да се турнатъ нови и пр. пр. Та нѣма защо да се прави упрекъ на народното представителство, че не вземало думата по законопроекта, щомъ като всички сме съгласни съ това измѣнение по принципъ на първо четене. Какъ ще става това измѣнение, то е работа вече на второ четене. Азъ виждамъ, че има добри нововведения, има направени добри измѣнения тукъ-тамъ, но има и много лоши нѣща, за които, да приказваме колкото щемъ, нѣма да ви склонимъ да възприемете нашето желание, защото туй е просто системата: още при първата точка на мотивитъ Вие ще видите централизация, бюрократизмъ, които този законопроектъ въвежда; стремежъ да се направятъ бюрократи и общинскитъ чиновници; стремежъ да се направи българската бюрократия по-многочислена; стремежъ да се дадатъ облаги на българската бюрократия, и на тази, която е въ общинитъ, и на тази, която е въ окръжията, облаги такива, които даватъ пенсионнитъ фондове. Когато, прѣди нѣколко време, ние отъ тукъ (Сочи лѣвицата) и отъ онова мѣсто (Сочи дѣсницата) министърътъ на вътрѣшнитъ работи, сегашниятъ министъръ, заявяваше, че е дошълъ моментътъ вече да се убѣдимъ, щото да се мчимъ да децентрализираме това управление, днесъ ние виждаме г. Такева, който минаваше за демократъ, да върши тъкмо противното, да централизира и да дава всички права на една комисия въ София, тя да извършва цѣлата оная работа. Г. Савовъ право забѣлжи: какъ една комисия, състояща се отъ столичани, ще бжде повече компетентна прѣдъ друга една, която има да върши работата на самото мѣсто? Защо е потребно да създаваме това главоболие на българския народъ, да се отнася съ заявление до комисията тукъ, да изпраща депутации въ София и да харчи? Оная комисия, която има да рѣшава, тя ще рѣши. Нѣма защо да централизираме работата тукъ, въ София. И безъ туй законътъ за благоустройството на населенитъ мѣста въ княжеството съставлява единъ бичъ за населението. Той е творение на инженеритъ,

тѣ сж имали, може-би, благородни желания — съ единъ революционенъ актъ, така да го кажа, да прѣустроятъ България, но нека се съгласятъ и тѣ, че той е сжщински бичъ за населението. Най-големитъ оплаквания сж противъ него. Право забѣлжи г. Савовъ, че въ агитациитъ агитаторитъ използватъ този законъ. Инженеритъ, отъ друга страна, сж си създали чисто и просто една мушия съ този законъ. Но това не е само тукъ. Навсѣкждъ е. И почти всички закони въ България сж творение на бюрократията. Народътъ още не се е занималъ съ тѣхъ. Но ще дойде день, когато народътъ ще ревизира всички тѣзи закони чрѣзъ патни комисии, чрѣзъ митинги, чрѣзъ събрания, но тѣзи закони, които досега сж копирани отъ френската бюрократия, поправени или нагодени съгласно интереситъ на българската бюрократия — тѣ ще се ревизиратъ. Най-чувствително или най-осезателно се забѣлзва ржката на бюрократията въ този законопроектъ; инженеритъ сж си създали съ него цѣла мушия и едно срдѣство за обогатяване. Ставали сж неправди чрѣзъ този законопроектъ мимо инженерскитъ желания. И тукъ партизанската ржка е посѣгала и се е вършило злоупотребление. Не можемъ да обвинимъ само инженеритъ, че сж мѣстили линиитъ, че сж промѣнявали плановитъ споредъ правителството. Тѣ сж чиновници и, когато партизанското управление се забѣлзва тукъ, въ самия парламентъ, какъ да не повлияе на едни чиновници. Котерийното управление е посегнало и въ парламента, и въ сдилищата, и навсѣкждъ. Инженеритъ, като чиновници, сж вършили онова, което обикновено властта, бюрократията върши. Ако единъ инженеръ не го върши, ще го уволнятъ; ще дойде другъ и ще го върши. Не само инженеритъ, казвамъ, сж създавали тѣзи неправди и тѣзи пакости, които се вършатъ въз основа на този законъ. Въ всѣки случай, трѣбва да признаемъ, че законътъ за благоустройството на населенитъ мѣста е единъ бюрократиченъ законъ, който се нуждае отъ коренни реформи, отъ коренни промѣни. Ето защо, длжностъ на комисията е обстойно да разгледа този законопроектъ, а къмъ г. министра, който е прѣдложилъ този законопроектъ, ще отправя една молба да не се амбицира, както и други пътъ е правилъ това, а да даде свобода на тази комисия да ревизира цѣлия законъ за благоустройството; не послѣ, при второ четене, да става и да казва, че върху този членъ ние не прѣдлагаме измѣнение и нѣма защо народнитъ представители да посѣгатъ, а да се даде една пълна свобода на комисията, изцѣло да прѣгледа закона за благоустройството на населенитъ мѣста, и тамъ, дѣто намѣри за необходимо да измѣни нѣкои членове, които не се визиратъ тукъ, въ внесеното измѣнение, да ги измѣни — да дадемъ на комисията едни такива широки права да ревизира цѣлия законъ. Нека г. министърътъ не се амбицира, защото убѣденъ съмъ, че може-би той да е проучилъ това, което внася, но проектътъ за тѣзи измѣнения е излѣзълъ пакъ отъ ржката на бюрократията. Щомъ като е така, нека дадемъ свобода на парламента да ревизира цѣлия законопроектъ, защото той е единъ сложенъ законъ и не бива всѣка година да се подлага на измѣнение. Нека сега, когато ще правимъ измѣнение и допълнение, да направимъ коренни измѣнения и допълнения. А това ще стане, когато дадемъ права — делегираме правото си не само ние, а и г. министърътъ — на комисията да направи тѣзи коренни измѣнения; просто да вземе стария законъ за благоустройството на населенитъ мѣста и да прочете всѣки членъ, да не се спира само върху тѣзи членове, които сж посочени отъ това измѣнение. Така като се ревизира този законъ и като мине на второ четене, ние можемъ да го поправимъ, можемъ да направимъ, щото занаяпрѣдъ да не бжде бичъ за самото население.

Прочее, като сме съгласни, щото законът за благоустройството на населенитѣ мѣста въ княжеството да се подобри, да се видоизмѣни, да се допълни, ние ще се обявимъ за това измѣнение въ внесенния законопроектъ и ще си запазимъ правото при второ четене да се произнесемъ по всѣки членъ отъ закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ княжеството.

Прѣдседателъ: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Законопроектътъ, който прѣдлежи да приемемъ на първо четене, е отъ капитална важностъ. Това ще се разбере отъ всички напълно, обаче, само тогава, когато той стане законъ. Като е тъй, убѣденъ съмъ, че всички отъ насъ ще се погрижимъ, щото да излѣзе законопроектътъ отъ комисията въ такава редакция, която да удовлетворява по възможностъ повече нуждитѣ отъ измѣнението на този законъ. Тоя законъ е направенъ прѣди нѣколко години, той прѣтърпѣ нѣколко измѣнения, но тия измѣнения, които сега се прѣдлагатъ да се направятъ въ него, сж отъ естество да се принесе по-голяма полза съ наредбитѣ на тоя законъ.

Азъ вземахъ думата да говоря толкозъ по законопроекта, колкото да подчертая голѣмата нужда отъ измѣнението на сега дѣйствующия законъ за благоустройството и отъ прокарането въ него възможно по-скоро ония измѣнения, които се чакатъ отъ мнозина у насъ. Тоя законъ не е само законъ технически, той съдържа въ себе си и наредби по правото, той закача интереситѣ не на едно отъ българскитѣ граждани и гражданки. Не единъ е онеправданъ досега отъ тоя законъ, не единъ, обаче, е облагодѣлствувалъ досега отъ този законъ. Има у насъ, и въ градоветѣ и въ селата, хора, които сж спечелили отъ досегашнитѣ наредби на този законъ; напротивъ, има и хора, които много сж изгубили отъ неговитѣ наредби. На туй азъ най-много обръщамъ внимание.

Законопроектътъ, който има да внесемъ въ комисията, трѣбва да излѣзе отъ нея слѣдъ най-тщателно изучаване на двѣ наредби отъ сега дѣйствующия законъ, именно наредбата, която се съдържа въ чл. 26 по нумерацията на сега дѣйствующия законъ, и наредбата, която се съдържа въ чл. 69 на сжщия. Чл. 26 говори: (Чете) „Утвърденитѣ оцѣнки, категории и пр. може да се ревизиратъ — ако трѣбва и да се прѣутвърдятъ — по сжщия горѣизложенъ редъ, първо, веднага слѣдъ тоя законъ и, подиръ това, слѣдъ всѣко пълно десетолѣтие. По-рано утвърденитѣ цѣни и категории оставатъ въ пълна сила до замѣняването имъ съ новоутвърдени такива“. Това е редакцията на сега дѣйствующия законъ. Съ законопроекта се прѣдлага друга редакция, а именно: (Чете) „Утвърдени до 1 януарий 1911 г. отъ окръжния сждъ общи оцѣнки и категории на мѣста, както и оцѣнкитѣ за типове и процентитѣ за овехтаване на сгради, сж неотмѣняеми. Само цѣнитѣ на мѣстата могатъ да се увеличаватъ или намаляватъ съ процентъ прѣзъ всѣко петолѣтие, смѣтано отъ 1 януарий 1911 г. Рѣшенията по това се обтжжаватъ по реда, изложенъ въ чл. 30 отъ тоя законъ“. Такава наредба, каквато се съдържа въ чл. 26 на сега дѣйствующия у насъ законъ, и такава, каквато се съдържа въ чл. 33 на законопроекта, едва-ли ще намѣрите въ нѣкои чужди законодателства. Азъ поне, доколкото се старахъ, не можахъ да узная да сжществува нѣкъдѣ законъ, който да съдържа такива наредби, може-би, затова, защото въ другитѣ мѣста, въ другитѣ страни повече се уважава правото на собственостъ, може-би, и затова, защото въ другитѣ страни по-справедливо сж рѣшавали ко-

миситѣ, назначавани отъ надлежния сждъ, за да кажатъ, колко да ми се плати за моя имотъ, който взематъ за улица, или за площадъ, или за да се прѣдаде на съсъда ми. Нашиятъ законодатель е намѣрилъ за по-добъръ да се поотстрани отъ наредбата на чл. 69 на основния ни законъ, наредба, възпроизведена изрично, може-би, и буквално, въ респективния членъ на нашия законъ за собствеността. Отъ всѣкого можете да вземете единъ имотъ насила за обществена полза, но кога? Когато прѣдварително му го заплатите справедливо. А кога ви заплащатъ на васъ справедливо имота, който ви отнематъ противъ вашата воля за обществена полза и въ полза на съсъда ви? Когато ви го заплатятъ по оная цѣна, която той има въ оная день, въ който ви го взематъ. Нашиятъ законодатель отъ Събранието на народната партия е казалъ: нека на десетъ години единъжъ да туримъ по една цѣна на всѣка улица и въ течението на десетъ години, ако отъ нѣкого се отнеме мѣсто или му се събори сграда, да му се плати мѣстото и сградата по оная цѣна, която е легнала въ общата оцѣнка за десетолѣтието, въ което става отчуждението. Сега комисията, която е изработила тоя законопроектъ, запазва тоя принципъ, обаче го смекчава съ 50%, като казва: отъ петъ години на петъ години да се прѣцѣняватъ мѣстата и сградитѣ въ всѣко населено мѣсто, та, когато ще се плаща нѣкому, да му се плаща по цѣнитѣ въ петолѣтието, а не по тия въ десетолѣтието. Вие знаете, какъ нѣкъдѣ, въ нѣкои населени мѣста, у насъ хвъркнаха цѣнитѣ на мѣстата, а, слѣдователно, и на сградитѣ върху тѣхъ, а какъ пъкъ нѣкъдѣ се намалиха. Нито на общинитѣ, респективно на държавата, бива да даваме нѣкои имоти по-сжжло, нито пъкъ на частнитѣ стопани бива да имъ ги вземаме по-евтино. И така, справедливостта изисква, щото да ви заплащатъ имота по цѣната, която той има сега, а не която е ималъ нѣкога.

На тая наредба въ чл. 26 отъ закона и въ чл. 33 отъ законопроекта азъ моля комисията да се поспре, да не би да се намѣри, че и това, което г. министърътъ на общественитѣ сгради прѣдлага, не задоволява напълно справедливостта. Туй е много практически наредено въ нашия законъ, но справедливостта прѣди всичко, разбира се. Тукъ е казано, че и цѣнитѣ нѣма да се ревизиратъ, ще си оставатъ сѣ сжщитѣ, само ще се покачватъ съ еднократно на сто. Тѣй, напр., въ една улица мѣстата сж оцѣнени по 6 л., подиръ петъ години нѣма да се пита комисията, която ще отиде на улицата да огледа мѣстата, по колко да ги оцѣни, а ще се пита съ колко на сто да повдигне цѣнитѣ. Тоя принципъ е приетъ въ чл. 33 на законопроекта.

Прѣди да мина на чл. 69 по нумерацията на сега дѣйствующия законъ, нека не изпусна да кажа онова, което още нѣкои си отъ васъ, които не сж се занимавали, може-би, съ законопроекта, не знаятъ. Сждебно-административната комисия въ бжджѣ, по законопроекта, нѣма да рѣшава спороветѣ за дворични регулации, а рѣшава само ония за регулации на улици и площади, които навсѣкъдѣ отъ врѣме на врѣме респективнитѣ общински съвѣти, както задъ граница, така и у насъ, измѣняватъ и ще измѣняватъ — зависи отъ срѣдствата на общината, зависи отъ изгарянето на нѣкой кварталъ, и по други съображения. За тѣхъ тамо е прѣдвидѣно, ако тѣ интересуватъ и частни лица, да даватъ послѣднитѣ жалби до сждебно-административната комисия. Тая работа асж навсѣкъдѣ я върши административната властъ, понеже се касае до обществени мѣста, именно до площадитѣ и улицитѣ. А за урегулиране въ бжджѣ дворичнитѣ регулации, както ще видите въ законопроекта, тая работа се прѣдлага да се прѣдаде на надлежния окръженъ сждъ, дѣто днесъ се тжжимъ, когато не одобримъ цѣната,

по която се рѣши да ни плати съсъдѣтъ, комуто даваме противъ нашата воля частъ отъ нашето мѣсто, или задѣто му даваме право да събори сградата ни, слѣдъ като я плати.

Азъ вземахъ думата повече по наредбата, която се съдържа въ чл. 69 на сега дѣйствующия законъ, или за наредбитѣ, които се съдържатъ въ чл. чл. 79—83 включително на законопроекта. Това сж наредби, които се отличаватъ съществено отъ наредбата на чл. 69 на сега дѣйствующия законъ. Въ чл. 69 на сега дѣйствующия законъ се казва: (Чете) „Планове на населени мѣста и проекти за каквито и да било строения и регулации се съставятъ и прилагатъ, а самитѣ строения въ градоветѣ София, Пловдивъ, Варна, Бургасъ, Русе, Плъвенъ и Видинъ се извършватъ отъ техницитѣ съ признато срдѣно или висше техническо образование, споредъ значението на плановѣтѣ или постройкитѣ, както ще се опрѣдѣли подробно въ правилника, издаденъ отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, утвърденъ съ височайши указъ. Извършването на постройкитѣ може да се възлага и на строителни бюра, които се управляватъ отъ техници“. Както виждате, по сега дѣйствующия законъ, и техници съ срдѣно образование могатъ да правятъ проекти за каквито да било строения и регулации и да ги прилагатъ. Споредъ наредбитѣ на законопроекта, влизаме въ едни работи, които ще заскѣпятъ твърдѣ много техническата служба у насъ. Днесъ има у насъ въ тоя или она градъ архитекти, които иматъ само срдѣно тѣхническо образование — свършили не политехника, а само техническо училище — и тѣ съставляватъ и прилагатъ днесъ планове за строения споредъ това, да-ли окръжниятъ архитектъ повече или по-малко намира за добръ да ги остави да вършатъ тази работа. Правилникъ, доколкото азъ зная, още нѣма издаденъ по тая работа; може-би да има нѣкое окръжно. И днесъ се случва слѣдующето: искате да си направите една къща за 5.000 л., защото сте човѣкъ отъ срдѣна рѣка, каквито сме повече отъ насъ въ България; ще намѣрите лице да ви направи плана за 10 л.; отлично, но трѣбва да дадете 50 л., само за да се подпише отдолу единъ инженеръ; тогава може майсторътъ да почне да копае основитѣ и да вдигне сградата. Трѣбва комисията да се занимае повече съ тоя въпросъ, защото ние сме държава, която сега се строи. Ние нѣмаме достатъчно техници съ висше образование за общественитѣ ни постройки. Отъ 85 инженери и архитекти, колкото трѣбвало у насъ за службитѣ ни по посетата и по строения на общественитѣ сгради — училища, църкви, болници и тѣмъ подобни — имали сме днесъ на служба само около 40 души. Защо нѣмаме повече? Защото нашитѣ инженери намиратъ работа отвънъ държавната трапеца и намиратъ, че трохи има на нея за тѣхъ, а пъкъ вънъ отъ държавната трапеца намиратъ, че за тѣхъ има рѣзни хлѣбъ. Азъ се боя, да не би при тѣзи заплати, които получаватъ у насъ виспитѣ ни техници — думата ми е за ония, които съставляватъ плановѣтѣ за милионнитѣ постройки, като желѣзници, здания за държавни учрѣждения, църкви и т. н. — боя се, да не би нѣкои си да намѣрятъ за добръ да прѣскачатъ границата и да отидатъ на друго мѣсто да служатъ, като гледаме, какви заплати даватъ вънъ отъ България на тая категория висши техници. Но, като признавамъ, че сж малки заплатитѣ у насъ на виспитѣ техници, азъ сжщо тѣй ни най-малко не искамъ да направимъ, щото българскитѣ народъ да имъ доплаща, когато си прави къща или си прави дюкянче. Ако държавата има нужда отъ тѣзи хора, нека тя ги възнаграждава, като вижда, че я напускатъ и отиватъ въ частнитѣ прѣдприятія, а не да остави, щото тѣ да си доплатватъ заплатата съ частна практика. Има работи и

за техници съ срдѣно образование, като планове на къщи за 2.000 л., а, може-би, нѣкъдѣ за 1.000 л., по непрѣмѣнно трѣбва и инженеръ да подпише, и при 10 л. за плана да турите още 50 л., може-би, за подписа на инженера. И човѣкътъ е правъ: да отиде въ Ромѣния, ще му дадатъ 12.000 л., вие му давате 5.400 л., макаръ че толкова години вече е окръженъ инженеръ; но той гледа да си стои въ своето отечество и търси случай, като повлияе на законодателство, да се измѣни законътъ тѣй, щото да му се увеличи заплатата, прѣко отъ данѣкоплатцитѣ, а не чрѣзъ приходитѣ отъ държавния бюджетъ.

Стажуването на инженеритѣ, когато тѣ не искатъ държавна служба, азъ не разбирамъ защо е. Ако е нужно да се ревизира дипломата имъ почитателно съ заплащане за това, нека се нареди въ чл. 83, щото всѣки инженеръ, който свърши политехника еди-дѣ си, като си дава дипломата да я легализиратъ, да даде и известна сума, а не безплатно да му я легализиратъ. Но единтъж като му легализиратъ дипломата, оставете го свободенъ да работи въ своето отечество по своята професия, а не да го изправятъ прѣдъ други инженери, които, може-би, нѣкой пѣтъ по-малко знаятъ отъ него и да го срдѣжатъ, както често пѣти днесъ у насъ рѣжатъ юриститѣ, та нѣкои даже се отчайватъ и казватъ: „Я да отида въ Хърватско да стана тамъ адвокатъ, вмѣсто въ България“. Да не правимъ такива работи и съ инженеритѣ и архитектитѣ. Желателно е комисията да се спре и на туй. Азъ съмъ на мнѣние, че никакъвъ стажъ не трѣбва нито на техницитѣ съ висше образование, нито на техницитѣ съ срдѣно образование; ако тѣхнитѣ дипломи сж тѣсно проверени и одобрени, нека тогава вече тѣзи хора си работятъ. Нека се нареди сжщо, за какъвъ видъ постройки съставянето и прилагането на плановѣтѣ трѣбва да е отъ компетенцията на виспитѣ техници и за какъвъ видъ постройки да е отъ компетенцията на срдѣнитѣ техници, а не да се оставя всичко за виспитѣ техници. Това е противъ здравия разумъ. То е сжщото, както сме наредили въ закона за сждоустройството: секретарътъ на сжда да бжде юристъ. Защо да е юристъ? Той трѣбва да бжде човѣкъ съ добъръ разсѣдѣкъ, трѣбва да бжде човѣкъ, ако е възможно, стенографъ, трѣбва да бжде човѣкъ, който схваща туй, което се говори въ сжда, и да го записва.

А. Стамболийски: Съ една дума, човѣкъ образование.

Н. Мирски: Човѣкъ съ срдѣно образование е подобъръ секретаръ. Ако мислите, че трѣбва да има познания отъ правото, каквито у насъ срдѣнитѣ учебни заведения не даватъ още, наредете единъ курсъ при юридическия факултетъ да дава вътрѣ въ една година такива необходими за единъ секретаръ познания, и тогава кажете въ закона, че секретаръ може да бжде всѣки, който има срдѣно образование и който е слѣдвалъ една година курса за сждебни секретари при паронитѣ ни Университетѣ. А пъкъ сега, като искате юристъ да ви бжде секретаръ, той става секретаръ, докогато се отвори мѣсто за сждия, и върши секретарската длѣжностъ като ангария, защото човѣкътъ пари е харчилъ, три-четири години се е училъ, прѣзъ три стѣрги сте го прѣкарвали — единъ изпитъ въ Университета, другъ въ Министерството на правосѣдството, третъ при Апелативния сжда — човѣкътъ чака поне 300 л. мѣсечна заплата, а не 150 л.

Затова, да не би да попаднемъ и тукъ съ тѣзи наредби въ законопроекта въ туй положение и да заскѣпимъ много техническата работа у насъ, азъ моля комисията, на която не съмъ членъ, да обърне сериозно внимание на това, което се отнася до въ-

проса, по който току-що сега говорихъ, и тогазъ, убеденъ съмъ, ще излъже законопроектътъ такъвъ, че той дѣйствително, несъмнѣно ще принесе очакваната отъ него полза отъ всичкитъ наши избиратели и отъ другитъ български граждани и граждани.

Прѣдседателъ: Има думата г. Тома Васильовъ.

Т. Васильовъ: Г. г. народни прѣдставители! Взехъ думата, за да направя една много кжса бѣлѣжка по законопроекта, който днесъ разглеждаме. Тази забѣлѣжка можеше да се направи, може-би, и по намѣсто, при второто четене, но не знаехъ, да-ли при второто четене ще имамъ възможностъ да мога да я направя; затуй рекохъ да се възползувамъ отъ случая да я направя сега, толкова повече, че нѣма много записани да говорятъ.

Касае се до втората алинея на чл. 4 отъ законопроекта, която гласи така: „Всички органи по техническата частъ, безразлично да-ли сж тѣ на окръжна, общинска или кооперативна служба, състоятъ и се считатъ като държавни чиновници и иматъ всички права на послѣднитъ“. Азъ и при други случаи съмъ обръщалъ внимание, че не трѣбва ние да създаваме права въ специални закони за отдѣлна категория чиновници. Тукъ думата ми е за общинскитъ чиновници. Ако ние мислимъ, че е нужно общинскитъ чиновници да се подведатъ подъ известни норми, да създадемъ за тѣхъ нѣкакви права, това трѣбва да направимъ въ единъ общъ законъ, било въ закона за общинитъ, било — ако се касае за пенсия — въ единъ законъ за пенситъ на общинскитъ служжаци, а не въ отдѣлни и частни закони да създаваме права и привилегии на отдѣлна категория недържавни чиновници. Тукъ съ тая алинея, както азъ разбирамъ, се иска, щото общинскитъ чиновници, които служатъ по техническата частъ — инженери, кондуктори, землемѣри — да се прѣвърнатъ въ държавни чиновници; па, ако отидемъ по-далечъ — не е казано само „висши чиновници“, ами е казано „всички органи“ — тукъ ще влѣзатъ и тѣзи, които правятъ пжтищата, кантонеритъ, сир., ще направимъ и тѣхъ държавни чиновници, да се назначаватъ отъ държавата, да се повишаватъ отъ нея, само заплатитъ да не имъ дава държавата. Менъ ми се чини, че това не трѣбва да става. Ние и безъ това сме доста стѣснили правата на общинитъ, респективно, на кметствата, и не би трѣбвало по-нататъкъ да ги стѣсняваме. Би могло да се прѣдвиди известно ограничение на общинитъ — да не могатъ да уволняватъ произволно, безъ причини, нѣкои чиновници по техническата частъ; но да се взематъ всички права на общинитъ въ ржцѣтъ на държавата, ми се струва, че това не е рационално. Азъ догаждамъ, че тукъ се касае не за заплатитъ, а повече за пенситъ, защото нашитъ общински чиновници, били тѣ инженери, били тѣ доктори, или други, завиждатъ много на държавнитъ чиновници и прѣдпочитатъ държавна служба, колкото и по-малка да е платата, затова, защото държавата ги осигурява съ пенсии. Нѣма съмнѣние, че това е много право, никой не трѣбва да имъ се сърди за това, но наша длъжностъ е да създадемъ законъ за пенситъ и на общинскитъ чиновници, да гарантираме всички, а не само тѣзи, които служатъ по техническата частъ, защото, както е нужно да намѣримъ добри инженери за общинитъ, та искамъ да ги осигуримъ, както държавнитъ чиновници, така е нужно да намѣримъ добри лѣкари, защото и лѣкаритъ не ламтятъ да отиватъ на общинска служба, тѣй като тя не ги осигурява, когато държавната служба по-добъръ ги осигурява. Та менъ ми се чини, че ще бжде по-добъръ, ако комисията из-

хвърли тая частъ отъ редакцията, която се касае до правата, каквито иматъ държавнитъ чиновници.

Ползувамъ се отъ случая да помоля г. министра да обясни, макаръ че това не се отнася до неговото вѣдомство, да-ли правителството ще внесе законопроектъ за пенситъ на общинскитъ и окръжнитъ чиновници. Ако тия послѣднитъ бѣха гарантирани съ пенсии, нѣмаше отдѣлно и инцидентно да изникватъ въпроси за пенсии на известна категория общински или окръжни чиновници, както е въ дадения случай.

Тази бѣлѣжка, която направихъ, нѣма съмнѣние, ни най-малко не намалява достойнствата на законопроекта, и азъ мисля, че можемъ да го приемемъ по принципъ и го прѣдадемъ на комисията.

Укорѣтъ, който хвърли г. Стамболийски върху законопроекта, че билъ бюрократически, ми се чини, не е на мѣстото си. Ако подъ думата „бюрократически“ той разбира това, че сж го работили бюрократи, това не е укорно, защото не само този законопроектъ, но и всички законопроекти ги работятъ бюрократи, па не само въ България, а и навсѣкѣждѣ. Безъ бюрократи, г. Стамболийски, нѣма да мине. И вие, когато дойдете на власт, трѣбва да възложите на бюрократи да ви приготвяватъ законопроектитъ, защото тѣ сж най-вѣщи по тая работа. Пъкъ и въ друго отношение, когато дойде да се манипулира съ разпорѣжденията на закона, бждете увѣрени, че ще срѣщнете голѣми спънки и не ще можете да минете безъ чиновници, или бюрократи, както вие ги наричате.

Прѣдседателъ: Има думата г. Стоименъ Сарафовъ.

С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Касае се до разискване по принципъ на внесенитъ измѣнения въ закона за благоустройството на населенитъ мѣста въ царството; и слѣдователно, за да не бжда отечителенъ, ще се ограничи въ рамкитъ на едно принципиално разискване.

Колкото единъ законъ засѣга по-близо и по-чувствително имотитъ или по-добъръ имотното състояние на населението, толкова той е и по-важенъ и, затова обсъжданията му трѣбва да бждатъ по-сериозни и по-обстойни. Законътъ за благоустройството на населенитъ мѣста заема такова мѣсто между законитъ въ страната, каквото заематъ и тия, които уреждатъ данѣцитъ и които, тѣй да се каже, засѣгатъ най-сжщественото интереситъ на населението въ страната; а като такъвъ законъ, само по себе си слѣдва, той не може да остане неразкритикуванъ добъръ. За да се види, доколко законътъ за благоустройството на населенитъ мѣста въ страната е билъ потребенъ и колко чувствително той е засегналъ интереситъ на страната, достатъчно е да-ви приведа само случаитъ, при които той е занимавалъ народното прѣдставителство. Въ 1881 г. за пръвъ пжтъ е захванато уреждането на благоустройството въ царството, и създаденитъ до 1881 г. правила сж били измѣнени и допълнени два пжти въ 1897 г., слѣдъ това, прѣзъ 1899, 1901, 1907, 1910 г. сж отново промѣнявани, като прибавите и сегашното измѣнение ще излъже, че законътъ за благоустройството е занимавалъ народното прѣдставителство досега седемъ пжти, а това показва, че тоя законъ трѣбва да се въведе въ положение, което най-добъръ да урежда благоустройството или по-добъръ да улеснява все-странно културния напредѣкъ на нашето отечество, безъ, обаче, да накърнява частнитъ интереси на българскитъ граждани. Внасянето въ Народното събрание на единъ законопроектъ, който измѣнява и допълня закона за благоустройството на населенитъ мѣста, трѣбва да бжде посрѣщнато отъ всички насъ съ пълно задоволство и азъ считамъ за мой дългъ

да призная, че вписаните измѣнения и допълнения на закона за благоустройството сж твърдѣ належащи, и че трѣбва, като благодаримъ на г. министра на общественитѣ сгради, да изпратимъ законопроекта въ комисията за надлежното обсъждане.

Има закони, по които може да се говори много, по принципъ, и когато още законопроектътъ се разглежда по принципъ, това говорене да бѣде полезно; но има и такива закони, които засѣгатъ по-скоро дѣлова материя и на които само подробното разглеждане и разискване бива полезно. Настоящиятъ законопроектъ е отъ тия, които влизатъ въ послѣдната категория. Въ това се увѣрихте отъ всички г. г. оратори, които говориха досега ужъ по принципъ, а пъкъ засѣгнаха само частноститѣ на закона, като навлѣзоха въ такива частични въпроси, които се нуждаятъ отъ обстоятѣни разисквания било въ комисията, било при второто четене на законопроекта. Зачекна се даже въпросътъ за правилното или неправилното прилагане на закона отъ страна на службата, която ще прилага този законъ, макаръ това и да е единъ отдѣленъ въпросъ, за който нѣма нужда да се говори днесъ въ Събраниято.

Въ законопроекта, който днесъ ни занимава, азъ забѣлѣзвамъ много добри нововведения, които дѣйствително ще иматъ грамадно значение за по-натѣшното уреждане на благоустройството на страната. Има, обаче, и работи, които не сж добръ проучени, но тѣ сж твърдѣ малко, и, по всѣка вѣроятностъ въ комисията или при второто четене, тѣ ще бѣдатъ изправени. За да не ви отегчавамъ сега, резервирамъ си правото, като членъ въ комисията по Министерството на общественитѣ сгради, да допринеса тамъ това що мога. Искамъ само да подчертая, че ще гласувамъ за прѣпращането на настоящия законопроектъ въ комисията, отдѣто, напълно съмъ увѣренъ, той ще дойде въ такава форма, въ каквато всички народни прѣдставители биха желали да видятъ законътъ за благоустройството на Царство България. Трѣбва да признаемъ мимоходомъ, че много гражданѣ сж пострадали отъ прилагането на сегашния законъ за благоустройството на населенитѣ мѣста. За принесенитѣ и сторени добрини отъ съществующия досега законъ и отъ управлението, което го е прилагало, остава населението единъ денъ само да благодари; но за направенитѣ злини, които досега се чувствуваха отъ известна частъ на населението, споредъ мене, ще бѣде много криво и много не намѣсто да се стоварва вината изключително на техническитѣ органи, които сж прилагали този законъ. Както г. Стамболийски забѣлѣжи — и то е много право — ако у насъ известни работи купатъ, то това зло не се дължи само и изключително на чиновницитѣ, които сж завеждали тия работи, а, напротивъ, отговорността въ случая трѣбва да се потърси по-скоро въ управителнитѣ тѣла на България въ партийнитѣ борби и въ партизанствата, които по малко злини сж допринесли при урегулирането на градовѣтѣ. Много сж случаятѣ, при които влошаването и окаркатурването на известни регулации въ градовѣтѣ сж плодъ на партизански борби. Всѣки единъ отъ васъ знае много добръ, каква е била участта на техническитѣ власти, когато сж искали да направятъ каквото и да е съпротивление на партизанскитѣ похвати на общинскитѣ власти и какво е било положението на такива техници въ кметството. Общинскитѣ власти, прѣдставяни отъ партийни дѣла, сж търсели по-често техници, които да имъ услужатъ и да уредятъ благоустройството по тѣхнитѣ особени възгледи. Въ законопроекта, който ни се прѣдлага на разискване, има много членове, които визиратъ прѣмахането на това зло и азъ се надѣвамъ, че, ако не 90%, то 50% злото ще бѣде отстранено. Заради туй, като заявявамъ, че напълно ще поддържамъ прѣпращането на този законопроектъ

въ комисията, азъ ще се постарая да бѣда, колкото се може повече полезенъ било въ комисията, било при второто четене, на законопроекта.

Прѣдседателъ: Дебатитѣ по приемането на законопроекта по принципъ се прѣкрятъватъ.

Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Таневъ: Г. г. прѣдставители! Вѣренъ на принципа, че единъ умъ е добъръ, но два сж по-добри, и на втория принципъ, че България трѣбва да се управлява отъ колективния умъ на българския народъ, който прѣдставятъ вие тукъ, въ тази ограда, и нашитѣ други автономни учрѣждения, вѣнъ отъ тази сграда — първата ми длъжностъ, която считахъ азъ за належаща да изпълня, бѣ да ви сезирамъ съ два законопроекта, които считахъ, че сж отъ належаща необходимостъ въ тѣхното реализиране: законопроектътъ за измѣнения и допълнения въ закона за пѣтищата на България и законопроектътъ за сѣщо такива измѣнения и допълнения въ закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ царството. За тази цѣль, азъ, когото г. Стамболийски счита, че се считамъ за демократъ, извършихъ слѣдующето. Повикахъ тукъ всичкитѣ окръжни инженери, прѣдседателитѣ на окръжнитѣ съвѣти, прѣдседателитѣ на окръжнитѣ постоянни комисии, и въ една тридневна бесѣда съ тѣхъ, можахме да се установимъ върху онѣзи принципи, които животътъ отъ редъ години вече е наложилъ да се проведатъ въ двата законопроекта. Изложихъ своитѣ възгледи, изчерпани изъ живота, прѣдъ тази конференция, азъ чухъ мнѣнието на прѣдседателитѣ на окръжнитѣ съвѣти, това на прѣдседателитѣ на окръжнитѣ постоянни комисии и онова на окръжнитѣ инженери и на прѣдставителитѣ на централното техническо управление въ министерството. Назначихъ една комисия, състояща се не отъ бюрократи, почтени г. Стамболийски, а отъ почтения г. Мирски, вашъ другаръ, народенъ прѣдставителъ и прѣдседател на Варненския окръженъ съвѣтъ, отъ г. д-ръ Гиргинова, вашъ другаръ, и народенъ прѣдставителъ и секретаръ на тукашната окръжна постоянна комисия, и отъ виспитѣ прѣдставители на техническата властъ въ Министерството на общественитѣ сгради, и на тази комисия възложихъ да прѣгледа принципитѣ, които вече бѣхме установили горѣ-долу въ конференцията на означенитѣ отъ мене по-напрѣдъ лица, да ревизира тѣзи два закона, и тя твърдѣ добросъвѣстно и обстойно изучи и двата закона — и за пѣтищата, и за благоустройството. Днесъ ви сезирамъ съ законопроекта за измѣнения и допълнения въ закона за благоустройството; г. прѣдседателъ ще ви сезира, за да се тури на дневенъ редъ, и съ законопроекта за измѣнения и допълнения въ закона за пѣтищата, и по този начинъ да можемъ още въ тази редовна сесия да проведемъ въ тѣзи два отъ капитална важностъ закони онѣзи измѣнения, които животътъ отдавна вече наложи.

Ето по кой начинъ азъ създадохъ тѣзи два законопроекта: не отъ бюрократи, отъ тъмната канцелария, почтени г. Стамболийски, а отъ ваши другари, събрата, просвѣтени народни прѣдставители, при съдѣйствието и ума на виспия технически персоналъ, който право каза г. Сарафовъ, безусловно е необходимо да даде своитѣ технически познания и своята дългогодишна държавническа опитностъ, като държавни служители, въ наредбата на тѣзи два законопроекта. Менѣ ми се струва, че не сж много чести законитѣ, които по този начинъ се редятъ въ България, и, вмѣсто укоръ, трѣбваше да чуя похвала за начина, по който сж създадени тѣзи два законопроекта, за да се продължава по сѣщия пѣтъ да се приготвятъ у насъ законопроектитѣ — като се чуе

колективният умъ на всички онѣзи, които боравятъ непосредствено и отблизко съ тази материя.

Двѣ цѣли прѣслѣдвахъ съ внасянето на тѣзи два законопроекта. Първата бѣ: да внесе онѣзи съществени измѣнения, които, както ви казахъ, животътъ е вече наложилъ. Но втората и отъ по-важно значение мѣрка бѣ, да ви дамъ възможностъ да си кажете думата и по двата тѣзи законопроекта. Г. Стамболийски ми направи единъ комплиментъ, като каза, че азъ не съмъ се задирилъ да се прокарватъ монѣти законопроекти прѣзъ камарата *tels quels* — както съмъ ги внесълъ. Това не е нѣкакво особено достойнство. Азъ не се задирахъ никога и нито ще се задирамъ нѣкога, защото казахъ и повтарямъ — азъ искамъ колективниятъ умъ на българския народъ да влѣзе въ тѣзи два законопроекта. И когато ще чуя отъ банкитъ на народнитъ прѣдставители, тукъ или въ комисията, мнѣния по-цѣлестобразни, мнѣния по-цѣлни отъ това, което съмъ изложилъ, каждъ ще намѣря резонъ да ги отхвърля? И защо ще ги отхвърля? На-ли цѣльта е да направимъ нѣщо полезно, да постигнемъ известна цѣль, която всички прѣслѣдваме? И ако вашитъ цѣли сж по-добри, защо ще ги отхвърля азъ? Едно само не трѣбва да забравяме: че въ този парламентъ има известенъ редъ. Не можете вие на трето четене — както бѣше случаятъ миналата година — да измѣните законопроекта въ онѣзи членове, които не сж засегнати даже на второ четене, и нѣщо повече: даже въ комисията; и тукъ се правѣха прѣдложения на трето четене да се измѣнятъ ония членове отъ съществующия законъ, които не сж засегнати нито въ законопроекта на правителството, нито даже въ комисията. Вие сте свидѣтели, какъ азъ всѣки пътъ въ комисията съмъ приеамъ. Правителството ви сезира съ известно измѣнение върху даденъ законъ. Защо въ комисията да не направимъ нѣкакви измѣнения и по нѣкои членове, свързани съ даденъ членъ отъ внесения законопроектъ, които не се засѣгатъ въ самия законопроектъ, но които иматъ тѣсна свързка? Защо да не направимъ известно измѣнение въ даденъ членъ отъ съществующия законъ, или въ новия законопроектъ, който е въ известна свързка? Нѣмамъ нищо противъ това. Ако ние можемъ да изнесемъ изъ комисията и изъ парламента единъ свършенъ законъ за населенитъ мѣста въ царството, нѣма освѣтъ всички да се гордѣемъ, че ще можемъ да помогнемъ наистина на нашето население въ всички ония точки, дѣто то се счита онеправдано.

Моятъ животъ ме е научилъ на три нѣща, които въ този законопроектъ съществуватъ като несправедливи работи. Това бѣ онуй безалаберно раздаване на свободни въ разположение на общинитъ мѣста на чичовци и вуйчовци; тукъ ще му отчуждимъ една парцела, а тамъ ще му дадемъ по-голямъ, съ по-голямъ стойностъ. И вие тоже знаете голѣми злоупотребления, които сж ставали съ този начинъ на раздаване на свободни парцели.

А. Стамболийски: Особено въ Пазарджикъ.

Министъръ М. Таневъ: Да, Пазарджикъ и навсѣкждѣ. Тая материя въ този законопроектъ е по-друго-яче уредена.

Второ нѣщо, което тоже ми правѣше отвратително впечатлѣние, то бѣ, че, наистина, за уреждането на твоя яхъръ или на твоята кухня, или отходно мѣсто, трѣбваше да идвашъ тукъ въ върховната провинциална комисия да апелирашъ и да депозиращъ пари и да чакашъ дълго врѣме. И защо за такива дребни работи да идвашъ чакъ въ София? Сега то се отмѣнява. И съжалявамъ, че г. Стоименъ Савовъ, който обича да се рови въ тѣзи работи, не е прочелъ законопроекта. Този въпросъ, по моето разбиране, сега е много рационално разрѣшенъ. Моето мнѣние бѣше,

че България трѣбва да се раздѣли на три апелативни района; недоволнитъ, било при урегулиране на площади, на улици, на частни дворища, да иматъ право да апелиратъ прѣдъ Пловдивската, Русенската и Софийската върховно-сѣдебно административни комисии. Това бѣ директивата, която азъ дадохъ на комисията. Г. Мирски е свидѣтель. Тамъ имаше мнѣние даже да има 12 комисии — както прѣдлагаше прѣседателътъ на Пловдивския окръженъ съвѣтъ г. Войводовъ, който изказа това мнѣние, съ желание да се улесни населението. Но азъ гледамъ, че въ законопроекта този въпросъ е порационално разрѣшенъ. Тѣ казватъ така: недоволнитъ отъ начина на урегулиране на улицитъ и площадитъ, които сж за обществена полза, ще обтажаватъ рѣшението прѣдъ върховната административна комисия. Населението за тѣзи работи има много по-малко неприятности съ рѣшението на съвѣтитъ, отколкото — съ кое? — съ парцелитъ, съ урегулирането на дворищата. За туй нѣщо населението се жалваше най-много. Сега какво казва комисията? Когато ще се извършатъ всички форми и всички обреди, които сж признати, и когато министърътъ ще издаде заповѣдь да се утвърди дадена регулация на дадено дворище, недоволнитъ ще се обрънатъ къмъ мѣстния окръженъ сѣдъ. Вие вече имате възможностъ да се жалвате не прѣдъ 12 мѣста, а прѣдъ всички окръжни сѣдилища въ България. И менъ ми се струва, че комисията, която е изработила законопроекта, бѣ много по-либерална въ това отношение и самиятъ законопроектъ е много либераленъ, който казва: ще се жалватъ прѣдъ мѣстния окръженъ сѣдъ по процедурата, по начина, указани въ този законопроектъ. И по този начинъ дадохме на нашето население гълъна възможностъ да получи правосѣдие, не да дохожда тукъ да кисне по министерскитъ порти съ мѣсеци, за да чуе рѣшението на сѣдебно-административната комисия, често пати критикувано — право или неправо, то е другъ въпросъ — но сега ще отиде въ сѣдилището. А отгързанъ прѣстъ отъ сѣдилището не боли. Рѣшението на сѣда сж неотмѣними, освѣтъ пакъ по формитъ и обредитъ, указани въ сѣщия законопроектъ. Това бѣ втората несгода на стария законъ за благоустройството, неспода, която правѣше и на мене силно впечатлѣние, азъ се възмущавахъ отъ нея и я отстрашихъ. Ако нѣкой народенъ прѣдставител би намѣрилъ по-рационално срѣдство да удовлетвори населението въ тая точка, да отстранимъ и възможнитъ въ случая неприятности и при това разрѣшение, заповѣдайте, дайте го, нѣма кой да се съпротиви; само отъ любовъ къмъ изкуството да кажемъ: не желаемъ да приедемъ вашето мнѣние — такава амбиция никога не съмъ ималъ, нито я имамъ.

Третата неправда, която се съзираше въ този законъ, бѣха още и онѣзи работи, които Министерскиятъ съвѣтъ даже, като видѣ, че нѣкои работи не могатъ така да вървятъ, повидоизмѣни ги, присвои си известно право — и туй направихме пакъ въ силата на сѣщия законъ — за увеличение на височината на зданията въ сравнение съ широчината на улицитъ. Тая материя тоже се урежда въ този законопроектъ.

Въ този законопроектъ се уреждатъ още други важни материи, за които сега не искамъ да приказвамъ, но има едни, за които загатна г. Мирски. То е за техническия персоналъ. И ако азъ се спирамъ на тази материя, то е затуй, защото и азъ получихъ едно заявление отъ техници, свършили въ странство, на които правата като-че-ли сж оспорени. Законопроектътъ ми се вижда, че не се отдалечава много отъ общоприетата система за специалноститъ въ България. За да бѣдешъ лѣкаръ, трѣбва да си свършилъ въ странство, да си издържалъ тукъ провѣроченъ изпитъ, нареченъ колоквиумъ, и тогава чакъ да постѣпишъ на държавна служба; това не

го пише въ закона, но го има въ правилниците — има го отчасти загатнато въ закона. Постъпихъ ли на държавна служба, ще почнешъ отъ ординаторъ при нѣкоя болница да практикувашъ малко и после ще ти дадемъ нѣкой свободенъ участъкъ да цѣришъ народа безъ непосредствена контрола. Да стапешъ адвокатъ въ България, не е достатъчно само да знаешъ да говоришъ, а трѣбва да си свършилъ по правнитѣ науки, да си издържалъ тукъ единъ стажъ опрѣдѣлено врѣме, да издържишъ и държавенъ провѣроченъ экзаменъ за знание на общитѣ правни принципи и на законитѣ въ България, защото не е достатъчно да идешъ да свършишъ въ Фрибургъ, Лозана или Парижъ, да знаешъ добри французскитѣ закони, а да не знаешъ да напишешъ едно прошение на своя клиентъ, за да заведе процесъ — и тѣзи работи ние искаме отъ нашитѣ адвокати. Сѣко така ние ги искаме отъ збълѣкаритѣ, сѣко така трѣбва да ги искаме и отъ техническия персоналъ. Азъ не мога да разбера, защо когато ви повѣря да направите желѣзница за 100—200 милиона лева, да искаме отъ васъ по-малка гаранция за сигурността на работата, отколкото да ви назнача адвокатъ при нѣкое мирово сѣдище; не мога да разбера, защо единъ инженеръ, който ще прави пристанище въ Бургазъ или желѣзница, съ което ще ангажира държавата десетки милиона лева, да има по-малкъ образователенъ цензъ, опитностъ и знания, отколкото трѣбва да има единъ лѣкарь, когото ще назнача въ Сунгурларе да цѣри? Вие имате всички сѣдства да построите една добра къща; давате на нѣкой да ви начертае планъ, и той ви начертава много красивъ планъ, но слѣдъ двѣ години къщата се срутва. Сѣко г. Стоименъ Савовъ казва, че нѣкой инженеръ построи два моста къмъ Ески-Джумая и се срутили. Та това е, на което искамъ да обърна вашето внимание. Не трѣбва да се удивляваме, че въ законопроекта се иска, щото този, който се назнача съ техническитѣ постройки въ царството, да има технически познания безусловно необходими за неговата работа.

Сега, въпросътъ тукъ е другадѣ и това трѣбва да разрѣшимъ: съ какви права се ползватъ въ България свършившитѣ въ странство? Ето кѣдѣ е въпросътъ. Менѣ ми се чини, че този въпросъ е разрѣшенъ по друга една специалностъ у насъ. Ние имаме единъ законъ, въ който е казано: вamtъ ще признаемъ въ България туй право, което ви признава държавата, въ която вие сте се учили. И то е справедливо. Свършили сте сѣдно техническо училище; каквито права ви даватъ въ Германия въз основа на вашата диплома, съ каквито права се ползватъ въ Германия вашитѣ другари, тамошни подданици, по отношение на постройкитѣ, сѣжитѣ права ще ви дадемъ и въ нашето царство. Тамъ се иска за дадени работи висше техническо образование — защо ще искаме ние по-малко? Ония хора доста добри сѣ разбрали, че се иска такова образование. За по-малки постройки, за по-малки прѣдприятія може и съ по-малко техническо образование. Тамъ го даватъ, и тукъ ще го дадемъ. Тамъ опитността на хората ги е научила, че не всѣки инженеръ, който се пише инженеръ, е инженеръ. Има инженери-пивовари, има инженери по индустриалнитѣ фабрики, мелници и пр., но такъв инженеръ не може да прави пътища. Азъ имамъ примѣръ у мене. Азъ имамъ единъ участковъ инженеръ въ Кюстендилъ, когото сега вдигнахъ отъ тамъ — свършилъ човѣкътъ по индустрията, индустриален инженеръ, пратили го нѣкой наши прѣдшественици да прави пътища въ Кюстендилъ. Човѣкътъ иска да направи нѣщо, но тукъ забърква пътя, тамъ забърква пътя и днесъ нѣматъ нищо. Хората казватъ: по-добри е

безъ инженеръ; не е това работа на човѣка. Истина, азъ пакъ го имамъ по тая работа, защото нѣма съ кого да го замѣсти. Казаха отговѣ, че ние по бюджета имаме много инженери, но *en fait*, палице сѣ много малко. Ще говоря по-нататкъ по тази материя.

И така, когато този въпросъ ще влѣзе въ комисията, азъ съ удоволствие бихъ изслушалъ всички начини за разрѣшение на този твърдѣ интересенъ и сложенъ, ако щете, въпросъ, защото ще се докоснемъ до хлѣба на хората, да го разрѣшимъ по начинъ най-рационаленъ, да изслушаме тѣзи хора, свършили сѣдно техническо образование въ странство — у насъ още нѣма такива училища — и онѣзи, които у насъ иматъ тия придобити права, какъ да ги урегулируме, за да не може всѣки господинъ да се титулува инженеръ, кондукторъ, землемѣръ и пр., и като отидете въ нѣкой градъ, ще видите, какъ той е направенъ на зигзаги: една улица е тукъ, друга по-навѣтрѣ и пр.

С. Савовъ: „Математически погрѣшки“ ги казватъ на тѣхния езикъ.

Министъръ М. Такевъ: И това е станало отъ така учени хора, по недоучени. И ако ние имаме тѣзи технически погрѣшки, ще се помѣчимъ да ги изправимъ и нѣма защо тукъ да санкционираме, да даваме възможностъ на хора неподготвени за работата да отидатъ да правятъ още погрѣшки. И така, колкото се касае до техническия персоналъ, безусловно ние не искаме гаранция — гаранция на знания, гаранция на опитностъ.

Сега, за стажа, за който ви говори г. Мирски. По стажа е необходимъ. Може-би, азъ не бѣхъ толкова убѣденъ, че единъ инженеръ има пужда отъ стажъ, както опитността ми тукъ, въ 3—4 мѣсеца, като министъръ на общественитѣ сгради, пѣтипата и съобщенията, ме убѣди, че не е достатъчно да свършишъ въ странство, за да бждешъ добър инженеръ и добър архитектъ, ами трѣбва да имашъ малко опитностъ, трѣбва да стажуваши, да почикуваши, да се научиши. Това е необходимо. Колко да бжде този стажъ — мѣсець, два, петъ — то е въпросъ на подробности. Принципатъ иска малко повече да практикувашъ.

Ето защо на този въпросъ нѣма защо особено да се спираме, за да го разрѣшимъ още отсѣга по единъ или другъ начинъ. Въпросътъ по принципъ е разрѣшенъ. Какво смекчение ще направимъ, това ще го направимъ въ комисията.

Г. Васильовъ повдигна другъ единъ въпросъ, на който искамъ да отговоря съ двѣ думи. Въ чл. 4 на законопроекта се казва, че общинскитѣ технически органи се ползватъ съ правата на държавни чиновници, и той добри го забѣлѣза, че това се касае за тѣхнитѣ пенсии. Защо? Вие знаете, че днесъ общинитѣ не могатъ така лесно да си намѣрятъ технически персоналъ. Истина е и обратното, че днесъ често пѣти инженери напускатъ държавната служба и отиватъ да работятъ въ общинитѣ, защото иматъ голѣми заплати, но именно тѣзи голѣми заплати, които получаватъ инженеритѣ въ градоветъ Бургазъ, Русчукъ, Варна, Пловдивъ и въ други градове, както и въ София, се мотивиратъ отъ общинскитѣ кметове съ туй: инженерътъ не ще да дойде у мене на служба, защото човѣкътъ има 12—13 прослужени години и иска да си прослужи 2—3 години, за да получи право на пенсия, и тази липса той иска да попълни съ увеличение на заплатата му. Нѣщо повече. Тукъ дохожда при мене кметътъ на столицата, г. Кирковъ, и ме молѣше да подведа всичкия технически персоналъ подъ закона за пенсинѣ, за да си намѣри техници, и заради туй ние въ законопроекта казваме: недѣйте приравнява техницитѣ на

секретарь-бирниците, нито на бирниците въ общинитѣ, макаръ че бирниците въ София сѫ на други начала.

Сега, по материята върху техническия персоналъ на царството. Менѣ ми се струва, че е много умѣстно, ако въ този специаленъ законъ, който урежда положението на техническия персоналъ, му кажемъ: ето твоитѣ права. Всичкиятъ технически персоналъ въ България се подчинява на контрола на централната властъ, и подъ тая властъ се намиратъ и свободните практики, и свободните инженери и архитекти. На друго-яче не може и да бѣде.

Едно нѣщо, което фрапираше и мене, па и комисията по-рано, па азъ го изтъкнахъ и прѣдъ конференцията, бѣ това злоупотребление, което правятъ нѣкои инженери на държавна служба — под чертавамъ го — съ инженеритѣ отъ свободната професия, че единъ проектъ на единъ свободнопрактикующъ инженеръ не може да получи санкция отъ върховната държавна властъ, ако не носи подписа или одобрението срѣщу добро възнаграждение на респективния окръженъ или участковъ инженеръ, или ако щете, и на другъ нѣкой. И азъ бѣхъ първиятъ, който се възмутихъ въ конференцията и казахъ, че това е злоупотребление, и заповѣдахъ: който си позволи да не одобри единъ планъ, единъ проектъ на нѣкой свободнопрактикующъ инженеръ или архитектъ само затуй, защото не е поискалъ подписа на другъ архитектъ да бѣде осребренъ, такъвъ архитектъ у мене на служба не може да стоп. Нѣщо повече, азъ съ заповѣдъ запрѣтихъ на нахождящитѣ се на държавна служба инженери и архитекти да се занимаватъ съ свободна практика, и когато единъ архитектъ ми заяви при една ревизия на министерството, че никой не може да му запрѣти да се занимава съ проекти на църкви, на училища, на частни жилища, макаръ да е той държавенъ служител, азъ му казахъ: „Вие, приятелю, отъ двѣтъ едно — или ще бѣдете държавенъ служител и съ пѣлата си енергия ще работите на държавата, или ще бѣдете частенъ инженеръ и вземете си сѣбогомъ отъ държавната трапеза“. И той си отиде. Той сега е свободенъ да пише колкото ще проекти и планове. На негово мѣсто турихъ държавенъ служителъ, който ще си даде своята енергия изключително въ полза на държавата.

С. Савовъ: Само че искалъ отпускъ да изкара пенсия.

Министъръ М. Такевъ: И така, всичкитѣ тѣзи несподи, които ви изтъкнахъ и г. Мирски ги под черта, азъ ги съзрѣхъ много по-рано и съмъ се възмутилъ отъ тѣхъ. Но има едно нѣщо, за което пъкъ не трѣбва да отидемъ до другата крайностъ. Въ проектъ, пригответъ отъ нѣкой не съ висше образование техникъ, а съ срѣдно образование, ако по специалната наредба на законопроекта се изисква приподписванъ на инженеръ, който да гарантира за правилнитѣ изчисления, за правилността на постройката и пр., това има основата си въ общото наше законодателство. Г. Мирски не е да не знае, че въ нашия законъ за договоритѣ и задълженията, както мисля, и въ наказателния законъ, има членове, че инженерътъ е отговоренъ въ продължение на десетъ години за постройката, която е направилъ, че въ продължение на тия десетъ години той е гарантъ, и ако се окаже, че срутването на това здание е станало по негова погрѣшка, той подлежи не само на наказание, но и на врѣди и загуби, и то по-други, отколкото тия общи врѣди и загуби.

С. Савовъ: Ще чакаме за мостовѣтъ въ Ески-Джумая врѣди и загуби.

Министъръ М. Такевъ: Когато единъ инженеръ си сложи подписа, да каже, че одобрява този проектъ, той поема отговорността, вписана въ нашитѣ специални закони за отговорността на специалиститѣ върху материята, върху която тѣ иматъ монополъ да боравятъ съ нея. Така щото, подписътъ на инженера не е безцѣненъ. Мене ме е страхъ, когато инженеритѣ злоупотребяватъ съ своитѣ подписи, продаватъ ги, безъ да сѫ прочели, безъ да сѫ видѣли закона. Това нѣщо съ законъ не можемъ да го запрѣтимъ; трѣбва министърътъ съ своята дискреционна властъ, която има въ този случай, да може да прѣкрати това зло. Съ вашето съдѣйствие, съ съдѣйствието на българското общество, като се донесатъ до ушитѣ на министра всички констатирани злоупотребления, министърътъ не е отъ онѣзи хора, който ще си направи оглушки.

Г. г. прѣдставители! Мисля, че върху сжщността на материята, върху онѣзи въпроси, които вие повдигнахте, азъ казахъ всичко онова, което може да мотивира необходимостта отъ внесения законопроектъ и приемането му по принципъ.

Не искамъ да се спирамъ на това, което ви каза г. Георговъ: 200 ли метра да бѣде единъ парцелъ за жилище, или 250, или 300 м. Тая е една материя, върху която може да се каже и за и противъ. При днешното поскапняване стойността на мѣстата, голѣмитѣ парцели да се искатъ е малко рисковано, а много малкитѣ — е тоже нехигиенично, защото въ такъвъ случай нѣма да има достатъчно мѣсто за градина, дворъ и за всички онѣзи необходиминости за едно жилище. Но това не е въпросъ на принципъ, а въпросъ на подробности, въпросъ на комисията. Намѣрите ли за добръ 200 м. да бѣде едната площъ, добръ, направете го — то е въпросъ на подробности, казахъ.

Така поставенъ законопроектътъ за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ царството, азъ ви моля — сега е мѣстото да помоля г. прѣдседателя на комисията да я свика още утрѣ — да приеме законопроекта по принципъ тази вечеръ още, и всѣки единъ отъ васъ, който се интересува отъ тая материя, да заповѣда въ комисията да си каже мнѣнието. Мнѣнието на г. Мирски, макаръ и да не е въ комисията, е особено цѣнно въ това отношение, защото той е единъ отъ редакторитѣ на законопроекта — той често ще ви дава мотивитѣ за създаването на този законопроектъ. Казахъ ви, този законопроектъ е дѣло на комисията. По този начинъ комисията да изнесе прѣдъ васъ онзи законопроектъ, който да отговаря на всичкитѣ нужди на населението. Ето защо ви моля, приеме законопроекта по принципъ, изпратете го тази вечеръ въ комисията, свикайте утрѣ комисията да го свърши въ 3—4 дена, и слѣдъ туй да го внесемъ тукъ и да можемъ да го изнесемъ отъ тукъ законъ и съ туй да удовлетворимъ всичкитѣ належащи нужди на нашето население.

Прѣдседателъ: Ще туря на гласуване приемането по принципъ на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ България. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сѫ за приемането на законопроекта по принципъ и за изпращането му въ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Часътъ е 7. Моля Събранието да се съгласи да вдигнемъ засѣданието и слѣдующето засѣдание да бѣде утрѣ, вторникъ, съ слѣдния дневенъ редъ:

първо четене законопроекта за стипендиитѣ и врѣменнитѣ помощи;

второ четене законопроекта за празникитѣ и недѣлната почивка;

първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за държавнитѣ и общински пжтица;

първо четене предложението на сливенския народенъ прѣдставителъ г. Христо Дограмаджиевъ за отмѣнение на чл. 55 отъ закона за пенейитѣ по гражданското и военното вѣдомства.

Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ този дневенъ редъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 7 ч. вечерята)

Прѣдседателъ: Д-ръ П. Ораховацъ.

Секретари: { Д-ръ А. Гиргиновъ.
 { Д-ръ И. Дрѣнковъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.